

Савјет Европе Акциони план за Босну и Херцеговину 2022.–2025.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025.

Документ припремила Канцеларија Генералне дирекције за програме

Ставка за разматрање на састанку групе GR-DEM 7. 12. 2021.

САЖЕТАК

Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025. (Акциони план) инструмент је стратешког планирања којем је циљ да прописе, институције и праксу Босне и Херцеговине још више усклади с европским стандардима у областима људских права, владавине закона и демократије. Сврха Акционог плана је да подржи напоре које земља улаже у испуњење обавеза које има као држава чланица Савјета Европе.

Приоритети Акционог плана узимају у обзир одлуке, резолуције, препоруке, закључке извјештаја и мишљења, и то Комитета министара Савјета Европе (CM), Парламентарне скупштине Савјета Европе (PACE), Конгреса локалних и регионалних власти Савјета Европе (Конгрес), Комесара за људска права Савјета Европе (Комесар), Европске комисије за демократију кроз право (Венецијанска комисија), те других савјетодавних и надзорних органа Савјета Европе. Узима у обзир и реформски програм Босне и Херцеговине, укључујући² *Стратегију реформе сектора правосуђа (2021–2027)*, *Стратегију Босне и Херцеговине за миграције и азил (2021–2026)*, *Цендер акциони план Босне и Херцеговине 2018–2022*, *Акциони план за унапређење заштите људских права и основних слобода ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023*, *Стратегију за сузбијање трговине људима у Босни и Херцеговини 2020–2023*, те *Стратешке препоруке и мапу пута за унапређење инклузивног образовања* и др. Њиме се даје допринос и процесу европских интеграција.

Према овом Акционом плану, Савјет Европе и власти Босне и Херцеговине сагласне су да заједно, кроз програме сарадње, спроводе реформе којима се настоји унаприједити ефикасност система Европске конвенције о људским правима (укључујући примјену европских стандарда у областима слободе изражавања, слободе медија, заштите новинара, социјалне инклузије и борбе против говора мржње); обезбиједити социјална права; унаприједити ефикасност правосуђа; борити се против сајбер криминалитета; смањити преваленцу трговине људима и помоћи жртвама; обезбиједити поштовање европских стандарда у областима полицијског рада и затворског система; напредовати у изборној реформи; унаприједити локалну демократију кроз иновативне облике делиберативне демократије; подстицати међуетнички дијалог и обезбиједити инклузивно образовање. Нагласак ће се ставити на подршку Босни и Херцеговини у спровођењу препорука органа Савјета Европе у области борбе против економског криминалитета.

Да би се ефикасније помогло Босни и Херцеговини у остваривању реформског програма, Акциони план за циљ има да подршку Савјета Европе прошири кроз нове области сарадње као што су управљање миграцијама и обезбјеђивање права рањивих особа у контексту миграција и азила, гаранција права на информације, обезбјеђивање заштите података, унапређење приступа правди за жене, подршка Уставном суду и борба против злоупотребе дроге и незаконите трговине дрогом.

Акциони план надограђује се и на исходе ранијих докумената који су утрли пут обезбјеђивању инклузивног образовања, као и унапређењу правне безбједности, установљавањем и јачањем

¹ Овај документ има статус повјерљивог док га не размотри Комитет министара.

² Приоритети су идентификовани у усвојеним документима или документима који ће ускоро бити усвојени.

одјелјења за судску праксу у вишим судовима. Уз то, остварени су и добри резултати у реформи затворског система.

Акциони план ће дати допринос и у спровођењу *Програма Уједињених нација за одрживи развој до 2030*, кроз подршку *УН-овим циљевима одрживог развоја (SDG)*, конкретно циљевима бр. 3, 4, 5, 8, 10, 11 и 16.

Укупни буџет за овај Акциони план процјењује се на 19,1 милион евра. Обезбијеђено је финансирање у износу од 2,9 милиона евра, а додатно финансирање неопходно је за потпуну имплементацију приоритетних активности идентификованих за период 2022–2025, те за обезбјеђивање опипљивих резултата за становништво Босне и Херцеговине.

САДРЖАЈ

САЖЕТАК	1
Списак акронима и скраћеница	4
ДИО I – УВОД	6
1.1 ПРЕГЛЕД.....	6
1.1.1 БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И САВЈЕТ ЕВРОПЕ	6
1.1.2 ДОДАНА ВРИЈЕДНОСТ ПРОГРАМА ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ САВЈЕТА ЕВРОПЕ..	6
1.1.3 КЉУЧНИ НАЛАЗИ МЕХАНИЗАМА ЗА МОНИТОРИНГ И ЕКСПЕРТСКИХ САВЈЕТОДАВНИХ ТИЈЕЛА.....	7
1.2 ЦИЉЕВИ АКЦИОНОГ ПЛАНА.....	10
ДИО II – ПРЕДЛОЖЕНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2025. ГОДИНЕ	11
2.1 ЉУДСКА ПРАВА.....	11
2.1.1 ДЈЕЛОТВОРНА ПРИМЈЕНА ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА 13	
2.1.2 ЈЕДНАКОСТ И ЉУДСКО ДОСТОЈАНСТВО.....	18
2.1.3 СОЦИЈАЛНА ПРАВА.....	22
2.2 ВЛАДАВИНА ЗАКОНА.....	23
2.2.1 ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ВЛАДАВИНИ ЗАКОНА.....	24
2.2.2 БОРБА ПРОТИВ КРИМИНАЛИТЕТА, БЕЗБЈЕДНОСТ И ЗАШТИТА ГРАЂАНА.....	26
2.3 ДЕМОКРАТИЈА.....	32
2.3.1 ДЕМОКРАТСКО УПРАВЉАЊЕ.....	33
2.3.2 ДЕМОКРАТСКО УЧЕШЋЕ	36
ДИО III – ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	38
3.1 МЕТОДОЛОГИЈА.....	38
3.2 ДОПРИНОС ЦИЉЕВИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА.....	40
3.3 КООРДИНАЦИЈА.....	43
3.4 ФИНАНСИРАЊЕ	43
3.5 УПРАВЉАЊЕ	45
ДОДАТАК I: ЛОГИЧКИ ОКВИР.....	47
ДОДАТАК II: РЕГИСТАР РИЗИКА.....	60
ДОДАТАК III: ФИНАНСИЈСКА ТАБЕЛА	66
ДОДАТАК IV: ИЗВОРИ/РЕЛЕВАНТНИ ДОКУМЕНТИ.....	67

Списак акронима и скраћеница

ACFC	Савјетодавни комитет за Оквирну конвенцију о заштити националних мањина
Акциони план	Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025.
AIMMA	<i>Academic Integrity Maturity Model</i> / Модел зрелости академског интегритета
AML/CFT	Борба против прања новца / финансирања тероризма
АПОСО	Агенција за предшколско, основно и средње образовање
Конвенција из Будимпеште	Конвенција Савјета Европе о кибернетичком криминалу
СВМ	Мјере изградње повјерења
СЕВ	Развојна банка Савјета Европе
ЦИК	Централна изборна комисија
СЕПЕЈ	Европска комисија за ефикасност правосуђа
CERT/CIRT	Тим за одговор на рачунарске инциденте / Тим за одговор на сајбер инциденте
CETS	<i>Council of Europe Treaty Series</i> / Службени текстови Савјета Европе
СМ	Комитет министара Савјета Европе
Конгрес	Конгрес локалних и регионалних власти Савјета Европе
СРТ	Европски комитет за спречавање мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања
РАК	Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине
ОЦД	организација цивилног друштва
DIO	Дирекција Савјета Европе за интерни надзор
DNFBP	Именоване нефинансијске фирме и струке
ECHR	Европска конвенција о људским правима
ECRI	Европска комисија против расизма и нетолеранције
ECRML	Европска повеља о регионалним или мањинским језицима
ECSR	Европски комитет о социјалним правима
ECtHR	Европски суд за људска права
ESC	Европска социјална повеља
ETINED	Платформа Савјета Европе за етику, транспарентност и интегритет образовања
ETS	<i>European Treaty Series</i> / Службени текстови
FATF	Радна група за финансијске активности
FCNM	Оквирна конвенција о заштити националних мањина
FID	Финансијско-обавјештајно одјељење
FIU	Финансијско-обавјештајна јединица
GPR	Општа стратешка препорука
GRECO	Група држава против корупције
GR-DEM	Група извјестилаца Комитета министара Савјета Европе за демократију
GRETA	Група експерата за сузбијање трговине људима
GREVIO	Група експерата за сузбијање насиља над женама и насиља у породици
ХДЗ БиХ	Хрватска демократска заједница Босне и Херцеговине
HELP	Европски програм за образовање правника у области људских права
HJPC / ВСТС	Високи судски и тужилачки савјет
ICRG	Група за ревизију међународне сарадње
IOM	Међународна организација за миграције
IPMIS	Информациони систем за интегрисано управљање затворима
ISP	пружалац интернетских услуга
Истанбулска конвенција	Конвенција Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици
ИТ	информациона технологија
KPI	кључни индикатор успјеха
Ланзаротски комитет	Комитет потписница Конвенције о заштити дјете од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања
Конвенција из Ланзарота	Конвенција о заштити дјете од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања
LDA	Агенција локалне демократије
ЛГБТИ	Лезбејке, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне особе
MCG	Група за координацију за питања мањина

Конвенција <i>MEDICRIME</i>	Конвенција Савјета Европе о фалсификовању медицинских производа и сличних кривичних дјела која представљају пријетњу јавном здрављу
<i>MLA</i>	узајамна правна помоћ
<i>MONEYVAL</i>	Комитет експерата за процјену мјера борбе против прања новца и финансирања тероризма
<i>NATO</i>	Сјеверноатлантски савез
<i>NPO</i>	непрофитна организација
<i>OB</i>	редовни буџет
<i>ODGP</i>	Канцеларија Генералне дирекције за програме
<i>ODIHR</i>	Канцеларија за демократске институције и људска права
<i>OHR</i>	Канцеларија Високог представника
<i>OSCE / ОЕБС</i>	Организација за безбједност и сарадњу у Европи
<i>PACE</i>	Парламентарна скупштина Савјета Европе
<i>PHI</i>	јавна здравствена установа
<i>PIU</i>	Јединица за обавјештајни рад у затвору
<i>PMM</i>	Методологија Савјета Европе за управљање пројектима
Група Помпиду	Група Савјета Европе за сарадњу у борби против злоупотребе дроге и илегалне трговине дрогом
<i>RFCD</i>	Референтни оквир компетенција за демократску културу
СДА	Странка демократске акције
<i>SDG</i>	Циљеви одрживог развоја Уједињених нација
СИПА	Државна агенција за истраге и заштиту
<i>SRS</i>	Специјални представник Генералног секретара Савјета Европе за миграције и избјеглице
<i>T-CY</i>	Комитет Конвенције о кибернетичком криминалу
Комесар	Комесар Савјета Европе за људска права
Конвенција из Тромса	Конвенција Савјета Европе о приступу званичним документима
УН	Уједињене нације
Венецијанска комисија	Европска комисија за демократију кроз право
<i>VEP</i>	насилни и екстремистички затвореници
Варшавска конвенција	Конвенција Савјета Европе о прању, тражењу, привременом или трајном одузимању имовинске користи стечене криминалитетом или финансирањем тероризма

ДИО I – УВОД

1.1 ПРЕГЛЕД

1.1.1 БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И САВЈЕТ ЕВРОПЕ

Босна и Херцеговина је 24. априла 2002. године постала 44. држава чланица Савјета Европе. Сходно томе, преузела је и обавезала се да ће испоштовати одређени број конкретних обавеза наведених у Мишљењу бр. 234 (2002) Парламентарне скупштине Савјета Европе (PACE).

Босна и Херцеговина прихватила је обавезе које, према члану 3. Статута,³ има свака држава чланица: поштовање принципа плуралистичке демократије, владавина закона и поштовање људских права и основних слобода свих особа под њеном јурисдикцијом.

До данас је БиХ потписала 94 међународна уговора Савјета Европе, а 91 је и ратификован,⁴ те подлијеже одређеном броју механизма Савјета Европе, укључујући механизме Европског суда за људска права (ECtHR), Комитета министара (CM), PACE-а, Комесара Савјета Европе за људска права (Комесар), Европске комисије за демократију кроз право (Венецијанска комисија), Европске комисије против расизма и нетолеранције (ECRI), Европског комитета за спречавање мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања (CPT), Групе држава против корупције (GRECO), Комитета експерата за оцјену мјера против прања новца и финансирања тероризма (MONYVAL), Европског комитета за социјална права (ECSR), Савјетодавног комитета за Оквирну конвенцију о заштити националних мањина (ACFC), Комитета потписница Конвенције о заштити дјете од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (Ланзаротски комитет), Групе експерата за сузбијање насиља над женама и насиља у породици (GREVIO), Групе експерата за сузбијање трговине људима (GRETA), Европске повеље о регионалним или мањинским језицима (ECRML) и Конгреса локалних и регионалних власти Савјета Европе (Конгрес).

Програме сарадње Савјета Европе земља користи од 2003. године. Имплементација два сукцесивна акциона плана за периоде 2015–2017. и 2018–2021. укупној сарадњи дала је више стратешки приступ. Претходни програми су, уз подршку Европске уније, имплементирани с циљем помоћи земљи у поштовању стандарда Савјета Европе и правне тековине (*acquis*) Европске уније у контексту процеса проширења, конкретно у областима борбе против дискриминације, образовања, социјалне инклузије, слободе изражавања, реформи затворског система, основних права, борбе против трговине људима и сајбер криминалитета. Слично томе, добровољни прилози држава чланица или посматрача у Савјету Европе омогућили су имплементацију пројеката у областима оснаживања капацитета правосуђа, одвраћања од насилног екстремизма у затворима, промоције слободе медија и медијске писмености, јачања заштите људских права, пружања помоћи при изборима, подршке помирењу подијељених општина уз изградњу демократског учешћа, те оснаживања младих да преузму активнију улогу у политичким процесима.

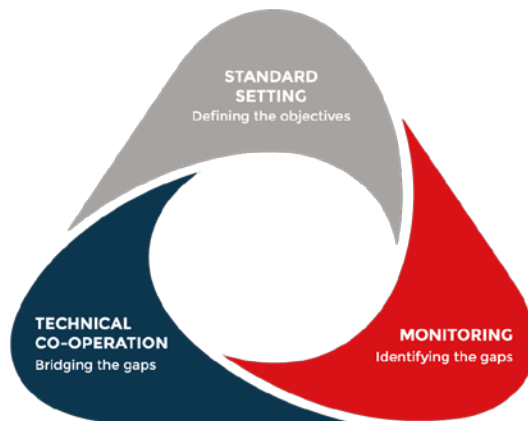
Босна и Херцеговина је од 2003. године чланица Развојне банке Савјета Европе (CEB). Развојна банка има активну улогу у БиХ, нарочито кроз подршку инвестицијама власти у инфраструктуру за здравство и затворски систем, те кроз неповратну помоћ (грант) усмјерену ка унапређењу животних услова за мигранте и избјеглице.

1.1.2 ДОДАНА ВРИЈЕДНОСТ ПРОГРАМА ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ САВЈЕТА ЕВРОПЕ

Програми техничке помоћи Савјета Европе представљају саставни дио јединственог стратешког троугла успостављања стандарда, мониторинга и сарадње. Израда законски обавезујућих стандарда везује се за мониторинг тих стандарда путем независних механизма, уз додаток техничке сарадње која омогућава њихову имплементацију. Активности Савјета Европе развијају се и спроводе у областима у којима Савјет Европе има јака експертска знања и додану вриједност.

³ Савјет Европе, *Статут Савјета Европе*, Службени текстови *European Treaty Series* – бр. 1, Лондон, 5. 5. 1949, доступно на: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=001>.

⁴ Канцеларија за службене текстове Савјета Европе, Босна и Херцеговина, претраживање на: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>.

Слика 1: Стратешки троугао Савјета Европе

1.1.3 КЉУЧНИ НАЛАЗИ МЕХАНИЗАМА ЗА МОНИТОРИНГ И ЕКСПЕРТСКИХ САВЈЕТОДАВНИХ ТИЈЕЛА

Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025. (Акциони план) у великој мјери се надограђује на најновије одлуке, резолуције, препоруке и налазе мониторинга и експертских савјетодавних тијела Савјета Европе у вези с БиХ, како је претходно наведено, те на резултате претходног Акционог плана Савјета Европе. У обзир се узимају и изазови које је Генерални секретар идентификовао у свом Годишњем извјештају о стању демократије, људских права и владавине закона у Европи. Уз то, Акциони план одражава приоритете реформи које се у земљи предузимају, нарочито оних које су идентификоване⁵ у *Стратегији реформе сектора правде (2021–2027)*, *Стратегији за сузбијање трговине људима у Босни и Херцеговини за период 2020–2023*, *Документу стратешке политике за поступање с насилним затвореницима у затворима и за међуагенцијску сарадњу за период 2020–2025*, *Цендер акционом плану Босне и Херцеговине за период 2018–2022*, *Акционом плану за унапређење стања људских права и основних слобода ЛГБТИ особа за период 2021–2023*, *Препорукама за политике дјеловања са Мапом пута за унапређење инклузивног образовања, Заједничким језгрима наставних планова и програма* које је израдила Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО), *Стратегији Босне и Херцеговине за миграције и азил (2021–2026)*, *Стратегији Републике Српске за борбу против сајбер криминалитета за период 2020–2024*, *Акционом плану Републике Српске за борбу против сајбер криминалитета*, *Акционом плану Републике Српске за заштиту од дјечије порнографије и Акционом плану Републике Српске за дигиталну форензику*, те *Приоритетима за период 2016–2026 у развоју високог образовања у Босни и Херцеговини*.

При изради овог Акционог плана, а нарочито при уобличавању подршке реформама кроз техничку сарадњу, у обзир су узете и празнине које су идентификовале институције, механизми за мониторинг и стручна савјетодавна тијела Савјета Европе, како слиједи:

Људска права

- **Судска пракса Европског суда за људска права** у погледу дискриминације, забране нељудског и/или понижавајућег поступања с ментално обољелим особама и лишавања слободе таквих особа; права на правично суђење/расправу; и у погледу заштите имовине;
- **Извјештаји Комитета министара о Босни и Херцеговини**, поштовање обавеза, 19. извјештај (мај 2016 – мај 2018); Препорука о примјени **Европске повеље о регионалним или мањинским језицима** (о потреби да се омогући примјена Повеље, нарочито кад су у питању мањински језици – настава, јавни емитери итд.); усвајање и коришћење традиционалних топонима на мањинским језицима);
- **ECRI**, извјештај и препоруке из 2017. године, који наглашавају потребу да се даље граде капацитети Институције омбудсмена за људска права, да се унаприједи извршење одређених пресуда Европског суда за људска права, и рад на борби против међуетничких тензија и говора мржње;
- **PACE**, Резолуција о извршењу обавеза које је преузела Босна и Херцеговина (2018);

⁵ Приоритети су идентификовани у усвојеним документима или документима који ће ускоро бити усвојени.

- **Мишљење Венецијанске комисије о Нацрту закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине (CDL-AD (2015)034);**
- **Специјални представник Генералног секретара Савјета Европе за миграције и избјеглице (SRSG),** Извјештај амбасадора Томаша Бочека о стању на терену након посјете Босни и Херцеговини и Хрватској 24–27. 7. и 26–30. 11. 2018. (23. 4. 2019); Извјештај амбасадора Драхослава Штефанека о стању на терену након посјете Босни и Херцеговини 24–30. 1. 2021. (28. 6. 2021);
- Препоруке **Комесара** о потреби оснаживања људских права миграната и дјете, те о ефектима националних акционих планова за људска права;
- **ACFC,** Препоруке за подршку једнаким могућностима и приступу услугама за националне мањине, промоција интеркултуралног дијалога и узајамног разумијевања међу различитим етничким и вјерским групама, те борба против говора мржње;
- **ECSR** – Основне чињенице о земљи (*fact sheet*) и Извјештај о примјени Повеље у Босни и Херцеговини.

Владавина закона

- **Извјештај Комитета министара,** поштовање преузетих обавеза, 19. извјештај (мај 2016 – мај 2018);
- **Европска комисија за ефикасност правосуђа (CEPEJ)** – оцјена капацитета Босне и Херцеговине да прикупља, обрађује и преноси статистичке податке о правосуђу;
- Препорука **Комесара** (Дуња Мијатовић) о обезбјеђивању правде, нарочито за злочине извршене током рата, те о обезбјеђивању заштите и подршке за свједоке; мишљење о Дејтонском споразуму; извјештај Нилса Муижниекса, (бившег) комесара, након посјете Босни и Херцеговини од 12. до 16. 6. 2017;
- Мишљења **Венецијанске комисије** о правној безбједности, независности правосуђа, законским текстовима о функционисању правосуђа (нацрти закона о Уставном суду и Високом судском и тужилачком савјету (ВСТС) Босне и Херцеговине) и о спречавању сукоба интереса унутар институција; **PACE,** Резолуција о извршењу обавеза које је Босна и Херцеговина преузела (2018);
- Препоруке **GRECO-а,** нарочито о спречавању корупције у вези са члановима парламента, судијама и тужиоцима;
- **MONEYVAL,** извјештаји о оцјени након посјета и додатни извјештаји о надзору, санкцијама и спречавању злоупотребе невладиних организација за финансирање тероризма, те спровођење режима привременог или трајног одузимања имовине;
- Препоруке групе **GRETA** које наглашавају потребу интензивнијег рада на спречавању трговине људима;
- **Група Савјета Европе за сарадњу у борби против злоупотребе дрога и незаконите трговине дрогом (Група Помпидоу),** Регионална студија о систему лијечења од дроге у затворима у Источној и Југоисточној Европи (2017);
- **СРТ,** Извјештај и препоруке (2017) о активностима које треба да се предузму да се истраже наводи о злостављању и отклоне недостаци у затворском систему и психијатријским установама;
- **Венецијанска комисија, Заједничко мишљење⁶ о законском оквиру који уређује слободу мирног окупљања у Босни и Херцеговини, њена два ентитета и Дистрикту Брчко (CDL-AD (2019)026).**

Демократија

- **Извјештај Комитета министара о Босни и Херцеговини,** Поштовање преузетих обавеза, 19. извјештај (мај 2016. – мај 2018) – препоруке о изборној реформи; унапређење сарадње између различитих нивоа власти и укидање етничке сегрегације у школама;
- **Судска пракса Европског суда за људска права** о изборним правима;
- **PACE,** Резолуција о извршењу обавеза које је Босна и Херцеговина преузела (2018) у погледу потребе да се усвоје уставне измјене којима ће се из избора уклонити дискриминаторна пракса; јачање локалне самоуправе; укидање сегрегације у образовању;
- **Венецијанска комисија,** извјештај *пријатеља суда (amicus curiae)* за Уставни суд Босне и Херцеговине о начину избора делегата у Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине (CDL-AD (2016)024);

⁶ Организација за безбједност и сарадњу у Европи (ОЕБС) / Канцеларија за демократске институције и људска права (ODIHR).

- Препорука **Конгреса** о локалној и регионалној демократији у Босни и Херцеговини (442 (2019));
- Извјештај **Конгреса** о његовом доприносу поновном успостављању локалних избора у Мостару у вези са општим локалним изборима у Босни и Херцеговини у октобру 2020. (CPL38(2020)02prov – 19. 2. 2020);⁷
- Препоруке **ECRI**-ја о укидању сегрегације у школама;
- Препоруке **ACFC**-а о укидању сегрегације у школама;
- Извјештај Нилса Муижниекса, (бившег) комесара, након посјете Босни и Херцеговини од 12. до 16. 6. 2017.

Као референтни материјал за сарадњу у активностима садржаним у овом Акционом плану коришћене су и релевантне конвенције и други инструменти Савјета Европе, као што је Повеља о образовању за демократско грађанство и образовању о људским правима.

- Најзначајнији резултати претходног Акционог плана

Да би се одговорило на ванредну и непредвиђену ситуацију изазвану избијањем пандемије COVID-19, те да би се у таквим околностима наставило са спровођењем претходног Акционог плана, радни планови појединачних пројеката модификовани су током прољећа 2020, а на основу укупних приоритета и у складу с тада важећим рестрицијама. То је подразумијевало примјену мјера ублажавања, гдје је то било неопходно, с фокусом и на прилагођавање програма и на техничка рјешења нарочито у области рјешења која се заснивају на информационим технологијама (ИТ). Исти приступ ће се користити у спровођењу овог Акционог плана, ако то околности буду захтијевале.

Најзначајније стратегије, односно прилагођавања рестрицијама везаним за пандемију могу да се резимирају овако:

- Програмска прилагођавања: фокусирање на врсте активности које су једноставније за пренос у онлајн формат, односно коришћење затварања (енгл. *lockdown*) за специфичне онлајн-фокусиране активности. То је укључивало, нпр., учење на даљину и обучавање предавача, текстуалне студије, стручне анализе, онлајн кампање и скупове, уз значајно коришћење објава на друштвеним мрежама и кроз билтене, итд.
- Техничка рјешења: пренос активности као што су састанци, консултације или обуке на *онлајн* формате. То је укључивало, између осталог, онлајн мониторинг процеса учења код крајњих корисника, израду материјала за онлајн обуке, писане процедуре, провјере знања на основу упитника, уз консултације путем видео-конференција, припрему материјала за изградњу свијести и комуникације, те израду специфичних додатних материјала за онлајн рад.
- Одговор на специфичне захтјеве партнера због здравствене кризе, уз истовремено одржавање циљева Акционог плана.

Овај Акциони план узима у обзир исходе Акционог плана Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2018–2021, као што су:

- Усвајање *Препорука за политике дјеловања са Малом пута за унапређење инклузивног образовања* на нивоу Савјета министара Босне и Херцеговине;
- Јаче оснаживање Рома кроз кампање изградње свијести, имплементацију брзих активности мањег обима, те финализацију израде *Новог Акционог плана за друштвену инклузију Рома у Босни и Херцеговини за период 2021–2025*;
- Креирање прилагођене методологије за делиберативни процес у граду Мостару и покретање *веб-странице* с циљем обезбјеђивања транспарентне комуникације између грађана Мостара и локалних власти;
- Јачи фокус на питање рода (џендер) у подршци која се пружа у пољу спречавања и сузбијања трговине људима, нарочито кроз укључивање родне димензије у локалне акционе планове за борбу против трговине људима;
- Евидентирани успјех и одрживост подршке у области затвора (подршка постепеном увођењу електронског система размјене затворских података; унапређење знања и вјештина затворског особља о вођењу затвореника; израђене различите смјернице и стратегије на тему поступања с насилним и екстремистичким затвореницима (*VEP*) за управљање кадровима у одјељењима затвореног типа која се баве затвореницима склоним насиљу и екстремизму, које ће усвојити Министарство правде);
- Благовремено пружање квалитетних података о правосудној статистици кроз регионалну операцију *Dashboard* коју води *CEPEJ*;
- Значајан допринос у области правне безбједности, успостављањем и јачањем одјељења за судску праксу у вишим судовима;

⁷ Локални избори у граду Мостару одржани су 20. 12. 2020. године, први пут након више од деценије.

- Успостављање групе „Жене за Босну и Херцеговину“, коју чине политичарке и жене на позицијама одлучивања у пилот-општинама;
- Успостављање 21 асоцијације младих, са сопственим просторијама за активности младих, чиме се обезбјеђује да сарадња младих и општина буде заснована и одржива;
- Унапређење капацитета више од 170 правника (судија, тужилаца и адвоката) у вези с темама као што су клевета, говор мржње, заштита звиждача и општих принципа слободе изражавања у складу с Европском конвенцијом о људским правима (*ECHR*).

- Процес консултација

Овај Акциони план израђен је након консултација с властима Босне и Херцеговине. Током припреме документа одвијале су се и консултације с међународним партнерима, укључујући Европску унију, кроз координацију и управне одборе пројеката.

Комитет министара је, кроз своју Групу извјестилаца о демократији (*GR-DEM*), на састанку одржаном 18. 6. 2020. године, разматрао *Извјештај о прегледу напретка* (који је обухватио период јун 2018 – март 2020) у извршењу Акционог плана Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2018–2021. Чланови су поздравили напредак остварен у имплементацији Акционог плана и политички договор о организацији локалних избора у Мостару. Чланови су, с друге стране, скренули пажњу на значај изборне реформе, на извршење пресуда Суда за људска права, укључујући и групу пресуда *Сејдић и Финци*,⁸ на значај борбе против дискриминације, на значај правде, слободе медија и борбе против тероризма. Подстакнули су власти Босне и Херцеговине да убрзају имплементацију реформи.

Спољна евалуација Акционог плана за период 2018–2021 завршена је у априлу 2021. Евалуациони извјештај је у цјелини био позитиван, те је нагласио релевантност Акционог плана усаглашеног с потребама и приоритетима институција власти у Босни и Херцеговини, као и с најзначајнијим иницијативама Стратегије Европске уније за Западни Балкан⁹ и 14 кључних приоритета које земља треба да испуни с циљем отварања преговора за приступање Европској унији.¹⁰ Савјет Европе охрабрен је да настави његовати вишестрани приступ у свим фазама циклуса Акционог плана (планирање, имплементација, мониторинг и евалуација) и на свим нивоима имплементације (европском, националном, локалном). Евалуација је препоручила да се настоји обезбиједити да пројекти имплементирани у оквиру Акционог плана буду јасни не само по питању постављених циљева, већ и у погледу начина мјерења постигнућа. Савјет Европе треба да настави јачати механизме којима се обезбјеђују унутрашња координација и конзистентност у свим пројектима који се имплементирају у оквиру Акционог плана, што укључује и заједничке активности и размјену лекција које могу да се изведу у свим секторима и сегментима. Савјету Европе се савјетује и да настави унапређивати везе између пројеката и инструмената Савјета Европе. Релевантне препоруке и научене лекције узете су у обзир при изради овог документа.

1.2 ЦИЉЕВИ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Овај Акциони план је инструмент стратешког програмирања за период од 1. 1. 2022. до 31. 12. 2025. године. Циљ му је подржати реформе у Босни и Херцеговини које ће законодавство, институције и праксу у земљи још више ускладити с европским стандардима у областима људских права, владавине закона и демократије, а тиме и подржати напоре које земља улаже да испуни своје обавезе државе чланице Савјета Европе. Тиме доприноси и процесима европских интеграција у земљи.

Подручја сарадње која обухвата Акциони план су сљедећа:

- Савјет Европе ће наставити да подржава власти Босне и Херцеговине у напретку (и завршетку, гдје је то могуће) у реформама предузетим у стратешким областима у складу с европским стандардима, конкретно у сљедећим областима:
 - примјена Европске конвенције о заштити људских права и судске праксе Европског суда за људска права на домаћем нивоу;
 - слобода изражавања и слобода медија;
 - заштита људских права и борба против дискриминације;
 - реформе правосуђа;

⁸ Како је то утврдио Европски суд за људска права (ЕЦтHR), изборна правила дефинисана Уставом представљају дискриминацију против држављана који се не изјашњавају као припадници бошњачког, српског или хрватског „народа“.

⁹ Европска комисија, *Вјеродостојна перспектива проширења за Западни Балкан и брже проширење Европске уније према Западном Балкану*, Стразбур, 6. 2. 2018, COM(2018) 65 final, доступно на https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf.

¹⁰ Европска комисија, *Мишљење Европске комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији*, Брисел, 29. 5. 2019, COM(2019) 261 final, доступно на <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>.

- борба против корупције, прања новца и финансирања тероризма, те борба против сајбер криминалитета;
 - борба против трговине људима;
 - реформа полиције и затворског система, укључујући рад на реинтеграцији екстремистичких затвореника у друштво;
 - изборне реформе;
 - локална демократија и самоуправа;
 - међуетнички дијалог и помирење;
 - образовање.
- Савјет Европе и власти Босне и Херцеговине заједнички су идентификовали нове области сарадње, као и области гдје би било потребно да се интензивира рад, и то на основу недавних активности институција Савјета Европе, механизма мониторинга и експертских савјетодавних тијела, као и нових изазова, укључујући пандемију COVID-19, и то нарочито у сљедећем:
- управљање миграцијама и права рањивих особа у контексту миграција и азила;
 - човјекова околина и људска права;
 - правно на информације;
 - заштита података;
 - приступ правди за жене и спречавање насиља над женама;
 - помоћ Уставном суду;
 - борба против злоупотребе дроге и незаконите трговине;
 - грађанско учествовање у демократском процесу доношења одлука.

Активности предузете у овим областима засниваће се на конвенцијама и/или препорукама релевантних савјетодавних тијела или тијела мониторинга Савјета Европе. Акциони план ће обухватити сва три стуба сарадње, те пружати експертску и техничку помоћ у практичној примјени стандарда Савјета Европе у приоритетним подручјима и у унапређењу капацитета релевантних институција да ефикасно функционишу. То ће укључивати мјере унапређења координисаних активности различитих актера, што је предуслов за одговор на сложене изазове управе и за подстицање дијалога са цивилним друштвом.

Савјет Европе на свим нивоима и у свим фазама активности примјењује приступ заснован на људским правима. Такав приступ у процес управљања пројектима уграђује норме људских права. У исто вријеме, приступ заснован на људским правима настоји да избјегне било какву ненамјерну штету по људска права, неравнотежу или негативне ефекте дјеловања. Такав приступ је свеобухватни приоритет Акционог плана. Као дио приступа заснованог на људским правима, промоција родне равноправности и даље је приоритет, тако да ће увођење родног аспекта у све активности бити приоритет и за овај Акциони план. Увођење родног аспекта у редовне активности (тзв. *gender mainstreaming*), засновано на европским стандардима и препорукама Савјета Европе, на ефикаснији ће начин без дискриминације одговарати на потребе особа које живе у Босни и Херцеговини, те унаприједити квалитет и ефикасност имплементације Акционог плана.

Остварењем својих циљева, Акциони план ће дати допринос и остварењу [Програма Уједињених нација за одрживи развој до 2030.](#)

ДИО II – ПРЕДЛОЖЕНЕ АКТИВНОСТИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2025. ГОДИНЕ

Активности предложене по сваком сегменту, онако како их дефинишу Програм и буџет за 2022–2023, представљене су у даљем тексту.

2.1 ЉУДСКА ПРАВА

Босна и Херцеговина ратификовала је све најзначајније европске и међународне инструменте за заштиту људских права, а већина их је укључена у Устав.¹¹ Међутим, Босна и Херцеговина нема свеобухватан стратешки оквир за промоцију и примјену људских права. Савјет Европе је спреман да подржи власти у израђивању таквог оквира, у складу с европским и међународним стандардима, те

¹¹ Босна и Херцеговина је 2020. године ратификовала Конвенцију Савјета Европе о фалсификовању медицинских производа и сличних кривичних дјела која представљају пријетњу јавном здрављу (*Council of Europe Treaty Series (CETS) бр. 211*), познату и под називом Конвенција *MEDICRIME*, као и Протокол бр. 15 уз Конвенцију о заштити људских права и основних слобода (CETS бр. 213), те потписала Протокол уз Конвенцију о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података (CETS бр. 223). Циљ овог Протокола је да Конвенцију (CETS бр. 108) модернизује и унаприједи, узимајући у обзир нове изазове у заштити појединаца у вези с обрадом личних података, а који су се појавили откако је Конвенција усвојена 1980. године. Босна и Херцеговина је 2021. ратификовала Протокол бр. 16 уз Конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

да ради на изградњи домаћих капацитета за праћење његове примјене. Етничке подјеле, дискриминација и права мањина и тражилаца азила и даље су проблематични.¹²

Према информацијама Одјељења Савјета Европе за извршење пресуда Европског суда за људска права (ECtHR), пред Комитетом министара Савјета Европе налази се 45 случајева везаних за Босну и Херцеговину.¹³ Нарочито изазовна је група предмета везаних за пресуду *Сејдић и Финци* (2009) која је дуго на чекању и која се тиче дискриминације оних који нису спремни или у могућности да се изјасне као припадници једног од конститутивних народа (тј. као Бошњаци, Хрвати или Срби) или не задовољавају комбинацију услова етничког поријекла и мјеста становања у вези с правом да се кандидирају за Дом народа и Предсједништво Босне и Херцеговине. Суд је идентификовао обрасце поновљених кршења Европске конвенције о људским правима (ECHR) у погледу чувања особа с менталним обољењима, заштите имовине и изборних права. Извршење три групе предмета у којима је Суд донио пресуду је под појачаним надзором Комитета министара (заштита имовине и изборна права), а шест под стандардним надзором (услови чувања особа с менталним обољењима, претјерана дужина поступка пред судом, заштита имовине и недоследност судске праксе домаћих судова).

Циљ Акционог плана Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025. (Акциони план) јесте да допринесе јачању домаћих капацитета за покретање и спровођење реформи којима ће обезбиједити досљедну примјену Конвенције о људским правима пред домаћим судовима, ојачати Институцију омбудсмена за људска права, унаприједити образовање из људских права на универзитету и за правну струку, те штитити људска права миграната, избјеглица и тражилаца азила.

Савјет Европе ће такође наставити помагати Босни и Херцеговини у примјени европских стандарда у слободи изражавања и слободи медија и унапређењу свијести о тим стандардима, те ће подршку проширити и на нова подручја, као што су приступ информацијама и заштита података у Босни и Херцеговини.

Подршка ће обухватити и потребу гаранције приступа правди за жене, те спречавање насиља над женама и насиља у породици, надограђивати конзистентну стратешку сарадњу с локалним властима с циљем оснаживања локалних ромских заједница, обезбјеђивати социјалну инклузију националних мањина и лезбејки, геј, бисексуалних, трансродних и интерсексуалних (ЛГБТИ) особа, борити се против говора мржње, те обезбјеђивати социјална права.

Помоћ у пољу људских права и човјекове околине такође може да се размотри у смислу јачања капацитета релевантних националних и локалних власти да околишну политику спроведу у пракси.¹⁴ Подршка би могла да покрива активности изградње капацитета за правосуђе и друге правнике практичаре, да се унаприједи њихова способност да у предметима који се тичу човјекове околине ефикасно примјењују релевантне прописе о људским правима.¹⁵ Слично томе, Акциони план ће настојати да унаприједи знања и капацитете агенција за спровођење закона да ефикасно истражују, откривају и кривично гоне предмете везане за човјекову околину, укључујући предмете који су директно или индиректно везани за друга тешка кривична дјела. Додатак таквој подршци ће бити кампање изградње свијести за цивилно друштво и становништво у најширем смислу, да би се унаприједила њихова знања о приступу правосудним и другим процедурама доступним у случајевима везаним за човјекову околину.

Ове активности ће допринијети томе да Босна и Херцеговина оствари Циљеве одрживог развоја Уједињених нација (SDG), и то циљеве 4 о квалитетном образовању (потциљ 7),¹⁶ 5 о родној равноправности (потциљеви 1, 2 и С),¹⁷ 8 о укључивом и одрживом економском расту (потциљ 8),¹⁸

¹² Канцеларија Високог комесара за људска права, *Писмо Високог комесара министрима иностраних послова*, 13. 5. 2020, стр. 4-9, доступно на <http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session34/BA/Letter-OHCHR-HC-BosniaHerzegovina.pdf>.

¹³ Савјет Европе, Одјељење за извршење пресуда Европског суда за људска права (ECtHR), *Country Factsheet* (Основне чињенице о земљи), ажурирано 25. 5. 2021, доступно на <http://rm.coe.int/doc/0900001680709741>.

¹⁴ Више информација на *Комесаровом веб-страници* и на *тематском информативном листу* о релевантној судској пракси Европског суда.

¹⁵ Укључујући путем Европског програма за образовање о људским правима за правну струку, (*HELP*) *курс о човјековој околини и људским правима*.

¹⁶ Циљ 4, потциљ 7: До краја 2030. обезбиједити да сви ученици/ице стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој, између осталог и путем образовања за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју.

¹⁷ Циљ 5, потциљ 1: Окончати свуда и све облике дискриминације против жена и дјевојчица. Потциљ 2: Елиминисати све облике насиља над женама и дјевојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, односно сексуално искоришћавање и друге облике искоришћавања. Потциљ С: Усвојити и оснажити добре политике и извршно законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и дјевојчица на свим нивоима.

¹⁸ Циљ 8, потциљ 8: Заштитити радна права и промовисати безбједно радно окружење за све раднике, укључујући раднике мигранте, а посебно мигранткиње и оне који раде на небезбједним радним мјестима.

10 о смањењу неједнакости (потциљеви 2, 3, 4 и 7),¹⁹ 11 о укључивим, безбједним, отпорним и одрживим градовима и насељима (потциљ 3),²⁰ те 16 о миру, правди и снажним институцијама (потциљеви 3, 7, 10 и В).²¹

2.1.1 ДЈЕЛОТВОРНА ПРИМЈЕНА ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

Техничка сарадња која ће се спроводити у овој области уобличена је тако да у обзир узима извјештаје и закључке релевантних механизма мониторинга и експертских савјетодавних тијела Савјета Европе, који Босну и Херцеговину позивају да оснажи улогу Институције омбудсмена за људска права, да унаприједи универзитетско образовање и стручно усавшавање из области људских права, да појача безбједност новинара и ојача заштиту људских права избјеглица, тражилаца азила и миграната. Циљ подршке је и да се оствари ефикасно и благовремено извршење пресуда Европског суда за људска права.

➤ Унапређење ефикасности система Европске конвенције на националном нивоу

Премда се у Босни и Херцеговини биљежи одређени напредак у извршењу пресуда Европског суда за људска права, постоји потреба да се унаприједи домаћи капацитети да се пресуде Суда²² изврше под надзором Комитета министара (*Хаџимејлић и други* (3427/13+), *Ђокић* (6518/04), *Група Маго* (12959/05+)). Савјет Европе спреман је да пружи подршку у изради конкретних акционих планова за извршење пресуда Суда, те у установљавању међуагенцијске радне групе која ће радити на извршењу конкретних пресуда о неизвршењу пресуда домаћих судова. Може да се изврши преглед закона и анализа прописа о извршењу пресуда Европског суда и домаћих пресуда и рјешења која уређују статус владиног заступника пред Судом из угла ефикасности процеса извршења. Уз то, Босна и Херцеговина нема свеобухватан стратешки оквир за промоцију и примјену људских права, што укључује и стратегије за цијелу земљу за питања људских права, недискриминације и заштите мањина, без обзира на то што постоји *Стратегија дјеловања Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за период 2016–2021*. Као што наводи и сама Институција омбудсмена за људска права, непостојање таквог документа штети координацији националних стратегија и конкретних докумената.²³ Савјет Европе спреман је да подржи власти у изради таквог оквира у складу с европским стандардима, те у изградњи домаћих капацитета да се прати његова примјена. Како то наглашава *Комесар Савјета Европе за људска права* (Комесар), такав документ могао би да позитивно дјелује на бољу усклађеност земље с међународним стандардима људских права, на стварање механизма координације и изградњу капацитета за рад на људским правима међу државним службеницима који их стварају и примјењују, и на државном и на локалном нивоу.

Како наглашавају *Европски комитет против расизма и нетолеранције (ECRI)*, *Комитет министара* и *Парламентарна скупштина Савјета Европе (PACE)*, институционални капацитети Институције омбудсмена за људска права морају да се ојачају да би се обезбиједило поштовање њених препорука. Ова тијела за мониторинг препоручују и усвајање Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, који је *још 2015. анализирао Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија)*. Ранија подршка Савјета Европе омогућила је унапређење капацитета државних службеника и особља Институције да препознају дискриминацију и на примјерен начин се баве таквим предметима. Савјет Европе спреман је да, ако то буде потребно, пружи подршку новим члановима Институције кад буду именовани.

¹⁹ Циљ 10, потциљ 2: До краја 2030. оснажити и промовисати друштвену, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидност, расу, етничку припадност, поријекло, религију или економски, односно неки други статус. Потциљ 3: Обезбиједити једнаке могућности и смањити неједнакости у исходима, између осталог и тако што ће се елиминисати дискриминишући закони, политике и праксе и што ће се у том погледу промовисати прикладно законодавство, политике и активности. Потциљ 4: Усвојити политике, посебно фискалну политику и политике у подручју плата и социјалне заштите, и прогресивно постићи већу равноправност. Потциљ 7: Омогућити уређену, безбједну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, између осталог и кроз примјену планираних и добро вођених миграционих политика.

²⁰ Циљ 11, потциљ 3: До краја 2030. у свим земљама унаприједити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима.

²¹ Циљ 16, потциљ 3: Промовисати владавину закона на националном и међународном нивоу и обезбиједити једнак приступ правди за све. Потциљ 7: Обезбиједити одговорно, укључиво, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима. Потциљ 10: Обезбиједити јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу с националним законодавством и међународним уговорима. Потциљ В: Промовисати и спроводити недискриминаторне законе и политике за одржив развој.

²² У складу с *Препоруком Комитета министара државама чланицама о ефикасним домаћим капацитетима за брзо извршење пресуда*.

²³ Усмено излагање представника Институције омбудсмена на другом састанку заједничког програма Европске уније и Савјета Европе *Хоризонтални инструмент – Управни одбор корисника*, одржаном онлајн 30. 5. 2021. Видјети и: Европска комисија, *Извјештај за Босну и Херцеговину*, Брисел, 6. 10. 2020, SWD(2020) 350 final, стр. 26, доступно на https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/bosnia_and_herzegovina_report_2020.pdf.

Уз то, *Комитет министара препоручује* да државе чланице Савјета Европе обезбиједи да универзитетско образовање и професионална обука о систему Конвенције буду усклађени с потребама и очекивањима различитих категорија јавности, нарочито оног дијела који је активан у пољу људских права. *Курсеви Европског програма за образовање о људским правима за правну струку (HELP)*, који нуде модуларну обуку прилагођену домаћем правном систему, намијењени су и правној струци и студентима, нарочито студентима правних факултета, с циљем интеграције програма из људских права у њихов свакодневни рад и у наставне планове. Уз то, Савјет Европе подстиче дискусије унутар правне струке цијеле регије Југоисточне Европе. Дијалог о најбољим примјерима из праксе омогућио је стварање платформе за размјену („берза идеја“) за правосудне власти, да им помогне у ефикаснијем одговору на кризу изазвану пандемијом COVID-19 уз истовремено одржавање основних европских вриједности људских права, владавине закона и демократије, укључујући досљедност у поштовању судских одлука Европског суда. Поврх тога, израђени су методологија и препоруке за евалуацију и оцјену ефеката обуке из људских права с циљем успостављања или јачања капацитета Центра за едукацију судија и тужилаца Федерације Босне и Херцеговине и Центра за едукацију судија и тужилаца Републике Српске. Пружена је подршка и у унапређењу електронских библиотечких ресурса оба центра. Неки *HELP* курсеви укључени су у годишње програме обука центара. Могу да се предвиде даље везане активности.

Надаље, број избјеглица, тражилаца азила и миграната који стижу у Босну и Херцеговину је током 2018. године значајно порастао. Процјењује се да у сваком тренутку у земљи има око 10.000

миграната и тражилаца азила.²⁴ Овакав скок у броју новопридошлих ставља значајан притисак на прихватне и оперативне капацитете земље. Цијенећи већ уложене напоре, *Комесар* и *Специјални представник Генералног секретара за миграције и избјеглице (SRSG)* позивају на конкретне мјере којима ће се унаприједити прихват и поступање с избјеглицама и мигрантима, обезбиједити ефикасан приступ азилу и појединачним процедурама, те унаприједити заштита рањивих особа. Кључне препоруке тијела и органа Савјета Европе наглашавају, између осталог, потребу да се ојача заштита дјеце избјеглица и миграната, укључујући и тиме што ће се избјегавати детенција имиграната, те радити на аранжманима заснованим на збрињавању у заједници и породици.²⁵ Савјет Европе спреман је да пружи подршку властима у јачању законодавног и регулаторног оквира и унапређења капацитета за одговор на непосредне изазове и дугорочна рјешења у области миграција. Циљана помоћ пружиће се у сврху обезбјеђивања усклађивања политике и праксе прихвата, азила и детенције с европским и међународним стандардима. Исто тако, ојачаће се посебне гаранције заштите рањивих особа, нарочито дјеце, те приступ одговарајућим услугама.

Очекивани исходи

- Босна и Херцеговина има подршку при остваривању потпуног и ефикасног извршења пресуда које се баве извршењем домаћих судских одлука;
- Усвојен Нацрт закона о омбудсмену за људска права у Босни и Херцеговини;
- Ојачани институционални капацитети Институције омбудсмена за људска права за ефикасно извршавање мандата;
- Израђен свеобухватан оквир политике рада на промоцији и остваривању људских права;
- Уведено систематско образовање из људских права за правну струку и на правним факултетима;
- Унапријеђен дигитални обухват институција за правосудну обуку;²⁶
- Домаћи закони о заштити људских права избјеглица, миграната и тражилаца азила усклађени с релевантним европским и међународним стандардима;
- Појачане специфичне заштитне мјере за рањиве особе у контексту миграција и азила;²⁷
- Израђене и примијењене ефикасне алтернативе детенцији имиграната;
- Системи и процедуре за заштиту дјеце појачани у контексту миграција, укључујући и кроз промоцију збрињавања у породици за дјецу без родитељске пратње.

Главни домаћи партнери.²⁸ **Министарство безбједности Босне и Херцеговине, Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, министарства правде (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Институција омбудсмена за људска права, Уставни суд Босне и Херцеговине, врховни судови (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Апелациони суд Дистрикта Брчко, Високи судски и тужилачки савјет (ВСТС) Босне и Херцеговине, парламенти на свим нивоима, доносиоци закона и прописа на државном нивоу, центри за обуку судија и тужилаца (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), правна струка и правосуђе (судије, тужиоци, особље за бесплатну правну помоћ), агенције за спровођење закона, заступник пред Европским судом за људска права, државни службеници, правни факултети, организације цивилног друштва.**

²⁴ Међународна организација за миграције (ИОМ), *План одговора на кризу у Босни и Херцеговини 2021*, 3. 2. 2021, стр. 3, доступно на

https://crisisresponse.iom.int/sites/default/files/appeal/pdf/2021_Bosnia_and_Herzegovina_Crisis_Response_Plan_2021.pdf.

²⁵ Савјет Европе, Комесар за људска права, *Писмо г. Зорану Тегелтији, председавајућем Савјета министара Босне и Херцеговине, и г. Селми Цикотићу, министру безбједности Босне и Херцеговине*, 7. 12. 2020, доступно на

<https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/bosnia-and-herzegovina-must-urgently-improve-its-migrant-reception-capacities-improve-access-to-asylum-and-protect-unaccompanied-migrant-children>. Савјет Европе, Специјални представник Генералног секретара за миграције и избјеглице, *Извјештај амбасадора Томаша Бочека о ситуацији на терену након посјете Босни и Херцеговини и Хрватској 24-27. 7. и 26-30. 11. 2018, 23. 4. 2019*, стр. 21, доступно на <https://rm.coe.int/report-of-the-fact-finding-mission-by-ambassador-tomas-bocek-special-r/1680940259>, *Извјештај амбасадора Драгослава Штефанека, Специјалног представника Генералног секретара за миграције и избјеглице о ситуацији на терену након посјете Босни и Херцеговини 24-30. 1. 2021*, 28. 6. 2021, SG/Inf(2021)19, стр.16, доступно на <https://rm.coe.int/report-of-the-fact-finding-mission-by-ambassador-drahoslav-stefanek/1680a2fd03>.

²⁶ Подршка би могла да укључује израду дигиталне стратегије за институције за правосудну обуку, изградњу капацитета за методологије и савремене технике е-учења, те могућу надоградњу и модернизацију дигиталних алата електронске библиотеке и платформа за е-учење.

²⁷ У смислу овог Акционог плана и у складу с дефиницијом садржаном у Акционом плану Савјета Европе за заштиту рањивих особа у контексту миграција и азила у Европи (2021–2025), „рањиве особе у контексту миграција и азила” су особе за које се појединачном процјеном ситуације у којој се налази утврди да имају посебне потребе и имају право да се позову на обавезе држава да им пруже посебну заштиту и помоћ. У свјетлу постојећег Стратешког плана Савјета Европе за инклузију Рома и путника (2020–2025), та група људи не улази у опсег овог Акционог плана.

²⁸ Подршка у пољу управљања миграцијама ће се првенствено фокусирати на сарадњу с партнерима на државном нивоу и на нивоу Федерације Босне и Херцеговине.

➤ Слобода изражавања и слобода медија

Годишњи извјештаји Генералног секретара Савјета Европе за 2020. и 2021. наглашавају притисак на плурализам, квалитет и интегритет новинарства који се појављује у бројним државама чланицама Савјета Европе, нарочито током пандемије COVID-19.

Упркос томе што у Босни и Херцеговини постоји адекватан законодавни оквир, примјена тих стандарда и даље је изазов.²⁹ Од изузетног значаја је континуирана подршка за даље унапређење капацитета правосуђа у Босни и Херцеговини као врхунског ауторитета за очување слободе изражавања у складу с европским стандардима. Једно од кључних питања и даље је заштита новинара, што је предуслов за слободу изражавања, како то *наглашава Генерални секретар Савјета Европе*. Током 2019. нити једно упозорење *Платформе Савјета Европе за безбједност новинара* није ријешено, нити је добило одговор од државе. Током 2020. власти су дале одговор на 60% упозорења Платформе.³⁰ Према истраживању Удружења новинара Босне и Херцеговине, постоји висок ниво мржње, неповјерења и насиља према новинарима.

РАСЕ препоручује да се обезбједи предузимање мјера којима ће се унаприједити безбједност новинара изложених у протеклих неколико година пријетњама смрћу и другим мјерама застрашивања, те ефикасно имплементирати Закон о приступу информацијама.

Босна и Херцеговина је Конвенцију Савјета Европе о приступу службеним документима (Конвенција из Тромса, Службени текстови Савјета Европе (CETS) 205) ратифицирала у фебруару 2012, а на снагу је ступила 1. децембра 2020. Као држава потписница Конвенције, Босна и Херцеговина би могла да покрене даљи развој свог законског оквира и стратешког уобличавања права и обавеза које овај међународни уговор предвиђа, нарочито у погледу суштинских услова за балансиран приступ у комбинацији с другим људским правима, нарочито правом на приватност и заштиту личних података. Надаље, *РАСЕ препоручује* успостављање јединственог система јавних емитера с управљањем на нивоу државе, успостављање корпорације јавних емитера и усвајање закона који ће омогућити континуирано финансирање три јавна емитера и транспарентност власништва медијских кућа.

Захваљујући вишестраности помоћи у склопу претходног Акционог плана, унапријеђен је капацитет правне струке за рад на питањима као што су клевета, говор мржње, заштита звиждача, као и општи принципи слободе изражавања, те на тумачењу и примјени домаћих прописа у складу с чланом 10 Европске конвенције о људским правима. Израђени су и домаћем контексту прилагођени алати и програми обуке за изградњу капацитета правне струке. Капацитети Регулаторне агенције за комуникације Босне и Херцеговине (РАК) ојачани су у области заштите малољетника и борбе против говора мржње.³¹ Пружена је подршка и у јачању институционалног и стратешког оквира за регулацију, саморегулацију и корегулацију с циљем унапређења рада и повјерења у медије у складу с европским стандардима. Унапријеђена је свијест студената и професора, доносилаца стратегија, медијских актера и грађана о значају медијске писмености и активног грађанства. Помоћ у овој области била је кључна у контексту пандемије COVID-19, током које је пријеко потребно филтрирати лажне, сугестивне и нетачне информације, које би могле да доведу до одлука засниваних на погрешним информацијама.

Сходно томе, Савјет Европе наставља да подржава власти у настојању да унаприједи национални законодавни оквир и обезбједи његову адекватну имплементацију. Иницијативе ће подржати приоритетне реформе везане за слободу изражавања, што укључује клевету, заштиту и безбједност новинара, приступ информацијама, заштиту звиждача, те друге, новоидентификоване секторе. Помоћ ће настојати да обезбједи да судије, тужиоци и адвокати усвоје основне елементе стандарда слободе изражавања одваганих у односу на клевету, те да подржи стратешки усмјерене реформе које се тичу политички мотивисаних предмета клевете против новинара. Очекује се да ће се ојачати капацитети агенција за спровођење закона при суочавању с питањима везаним за заштиту новинара. Планира се и ревизија стратегија и прописа законског оквира о приступу информацијама.

²⁹ Савјет Европе, Комесар за људска права, *Извјештај Нилса Мужниекса, Комесара Савјета Европе за људска права, након посјете Босни и Херцеговини од 12. до 16. 6. 2017*, CommDH(2017)28, 7. 11. 2017, стр. 1, доступно на <https://rm.coe.int/09000016807642b1>.

³⁰ Током 2020, *Регионална платформа за Западни Балкан*, која промовише безбједност новинара, евидентирала је 20 напада на новинаре у Босни и Херцеговини, од којих су 11 били пријетње смрћу, а три физички напади. Конкретне примјере пријетњи и застрашивања новинара у Босни и Херцеговини наводи *Годишњи извјештај Платформе Савјета Европе за промоцију и заштиту новинарства и безбједност новинара „Тражи се! Стварна акција за медијске слободе у Европи“ за 2021. годину*. Извјештај објашњава и увођење нових мјера којима се инкриминише ширење лажних или искривљених информација о пандемији COVID-19.

³¹ Агенција је имала и помоћ на регионалном нивоу, кроз публикације о медијском плурализму и политичким кампањама и оглашавању из перспективе медијског регулатора.

Очекивани исходи

- Прописи којима се обезбјеђује транспарентност власништва над медијским кућама и прописи о приступу информацијама усклађени с релевантним стандардима Савјета Европе;
- Додатно унапријеђен и обједињен систем јавних емитера и управљање на нивоу државе;
- Повећани капацитети Министарства за људска права и избјеглице и других институција да организују и воде партиципативне процесе израде текстова закона и прописа о слободи изражавања и слободи медија, приступу информацијама и медијској писмености, те за праћење њихове имплементације;
- Унапријеђени капацитети агенција за спровођење закона да се баве питањима заштите новинара;
- Ојачани капацитети правосуђа за примјену права и обавеза медијских актера у складу с европским стандардима;
- Значај слободног, квалитетног и безбједног новинарства додатно промовисан међу свим медијским актерима и у јавности, с посебним нагласком на безбједност новинарки;
- Унапријеђена примјена права и обавеза везаних за приступ информацијама.

Главни домаћи партнери: Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство образовања и науке (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство просвјете и културе Републике Српске, Министарство правде Босне и Херцеговине, центри за едукацију судија и тужилаца (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), РАК, Вијеће за штампу, ентитетски судови, агенције за спровођење закона, адвокатске коморе (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), тужилаштва, удружења новинара, млади медијски радници, цивилно друштво, медијски и други релевантни актери.

➤ **Заштита података**

Босна и Херцеговина је 2006. године ратификовала Конвенцију о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података (CETS бр.108), а након приступања и Додатни протокол уз Конвенцију о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података, који се бави надзорним тијелима и прекограничним протоком података (CETS бр.181). У јулу 2020. Босна и Херцеговина је потписала Протокол о измјенама и допунама Конвенције о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података (CETS 223). У вези с наведеним, Нацрт закона о заштити података у Босни и Херцеговини у припреми је од краја 2019, тј. почетка 2020. године. Савјет Европе подржао је ревизију Нацрта закона и спреман је да пружи додатну помоћ да се обезбједи његова усклађеност са стандардима Савјета Европе, као и усвајање. Уз то, битно је да се оснаже оперативни капацитети Агенције за заштиту личних података³² да свој мандат обавља уз највише могуће стандарде, те да у цивилном друштву и релевантним струкама гради свијест о значају ове теме у различитим секторима. Нарочито је криза изазвана пандемијом COVID-19 указала на значај заштите личних података у изради и успостављању дигиталних рјешења у разним секторима³³ као што су здравство, образовање, рад итд. Савјет Европе је спреман да пружа подршку у том смислу.

Надаље, циљ Акционог плана је да подржи власти Босне и Херцеговине у унапређењу законског оквира и обезбјеђивању његове адекватне примјене.³⁴ Уложиће се напори да судије, тужиоци, адвокати и цијела правна струка разумију и примјењују основне захтјеве заштите података и приватности.

Очекивани исходи

- Законски оквир о заштити података усклађен с међународним стандардима, нарочито с ратификованом Конвенцијом о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података;

³² Европска комисија, *Извјештај о Босни и Херцеговини за 2020, op. cit.*, стр. 46.

³³ Alessandra Pierucci, предсједавајућа Комитета Конвенције 108, Jean-Philippe Walter, Комесар Савјета Европе за заштиту података, *Заједничка изјава о праћењу дигиталних уговора*, Стразбур, 28. 4. 2020, доступно на <https://rm.coe.int/covid19-joint-statement-28-april/16809e3fd7>.

³⁴ Као што је, нпр., *HELP* курс о приватности и заштити података.

- Захтјеви Конвенције о заштити појединаца у вези с аутоматском обрадом личних података у погледу заштите података адекватно уграђени у законски оквир о приступу информацијама;³⁵
- Унапријеђени капацитети Агенције за заштиту личних података у погледу реализације задатака, нарочито у погледу изградње свијести;
- Унапријеђени капацитети управе и других релевантних актера да омогућавају приступ информацијама уз поштовање принципа заштите личних података.³⁶

Главни домаћи партнери: Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство правде (Федерација Босне и Херцеговине), Федерално министарство образовања и културе (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство просвјете и културе Републике Српске, Министарство правде Босне и Херцеговине, Агенција за заштиту личних података Босне и Херцеговине, ентитетски судови, агенције за спровођење закона, тужилаштва, центри за едукацију судија и тужилаца (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), адвокатске коморе (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), цивилно друштво, просвјетни радници и друге релевантне власти.

2.1.2 ЈЕДНАКОСТ И ЉУДСКО ДОСТОЈАНСТВО

Босна и Херцеговина је 2013. године ратификовала Конвенцију Савјета Европе о заштити дјецe од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (Конвенција из Ланзарота – *CETS* бр. 201). Међутим, у овом тренутку у земљи не постоји механизам за обезбјеђивање примјене ове Конвенције. Потребно је размотрити прелиминарну подршку да се оцијене системска питања везана за одговор на сексуално искоришћавање и злостављање дјецe, те да се гради свијест о превенцији и борби против сексуалног искоришћавања и злостављања дјецe. Таквим дјеловањем би се отворио пут за рад у овој области у будућности. Подршка би требало да обухвати и јачање на дјецу усмјерене праксе у области правде, као и израду механизма међуагенцијског одговора на насиље над дјецом.

➤ Родна равноправност, насиље над женама и насиље у породици

Родна равноправност један је од приоритета Савјета Европе и увођење родног аспекта (*gender mainstreaming*) у све политике и мјере стратешки је циљ [Стратегије за родну равноправност 2018–2023. План дјеловања Савјета Европе за јачање судске независности и непристрасности](#) позива државе чланице Савјета Европе да уведу мјере којима ће се отклонити штетне последице стереотипа у судским одлукама.

Босна и Херцеговина ратификовала је у новембру 2013. године Конвенцију Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција). Сходно томе, земља је ревидирала свој законодавни оквир и успоставила одговарајуће механизме за питања родне равноправности и права жена. Закон о равноправности сполова дефинише, између осталог, одговорности надлежних власти, конкретно Агенције за равноправност сполова Босне и Херцеговине, Гендер центра Федерације Босне и Херцеговине и Центра за једнакост и равноправност полова Републике Српске. Савјет министара Босне и Херцеговине је у августу 2019. усвојило Одлуку о успостављању Одбора за праћење спровођења и извјештавања по Истанбулској конвенцији и феминизму у Босни и Херцеговини. Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине) и Министарство унутрашњих послова Републике Српске су у 2017. години примили 1.487 односно 1.102 пријава случајева насиља у породици.³⁷

Претходна помоћ Савјета Европе била је усмјерена на стварање мреже жена на позицијама политичког одлучивања на локалном нивоу, с циљем отклањања родних неравноправности кроз заговарање и лобирање, те на помоћ у предизборној медијској кампањи промоције жена у политичком животу³⁸ у контексту општих избора одржаних у октобру 2018. Одговор према жртвама насиља над женама и насиља у породици побољшан је кроз висококвалитетне сесије изградње капацитета из људских права за правну струку (укључујући и HELP курсеве). Дате су и препоруке да

³⁵ Видјети Акциони план, Поглавље 2.1.1 Људска права: Дјелотворна примјена Европске конвенције о људским правима: Слобода изражавања и медији.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Група експерата за сузбијање насиља над женама и насиља у породици (GREVIO), *Извјештај који је Босна и Херцеговина поднијела према члану 68, став 1 Конвенције Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици (Почетни извјештај)*, GREVIO/Inf(2020)12, 6. 2. 2020, доступно на <https://rm.coe.int/grevioinf-2020-12/pdf/a16809eed4a>.

³⁸ Видјети Акциони план, Поглавље 2.3.1. Демократско управљање: Избори.

се успостави функционалан систем метода и процедура прикупљања података, у складу са стандардима Истанбулске конвенције.

Како су то идентификовали *Цендер акциони план Босне и Херцеговине 2018–2022.* и ВСТС,³⁹ потребно је наставити рад на унапређењу примјене стандарда приступа правди онако како их дефинише Истанбулска конвенција, да би се уклониле препреке у приступу жена правди, и то кроз слjedeће:

- подршка успостављању функционалног система прикупљања и анализе података о случајевима родно заснованог насиља и фемицида;
- обезбјеђивање активности за изградњу капацитета за релевантне институције, да би ефикасније кривично гониле починиоце родно заснованог насиља и насиља у породици;
- унапређење одговора на родно засновано насиље;
- примјена ефикасних процедура да би се на минимум свела секундарна виктимизација жртава, као и заштитне мјере.

³⁹ GREVIO, *Извјештај који је Босна и Херцеговина поднијела према члану 68, став 1 Конвенције Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици (Почетни извјештај)*, *op. cit.* стр. 36.

Савјет Европе спреман је да подржи Босну и Херцеговину у одговору на препоруке наредне процјене коју ће GREVIO обавити, а чији се завршни извјештај очекује 2022. године, с посебним фокусом на промоцију приступа жена правди. Подршка би покрила и стварање ефикасног механизма оснаживања жена као средства борбе против узрока трговине људима.⁴⁰ С обзиром на то да ће се општи избори одржати 2022, мрежа жена на позицијама политичког одлучивања могла би да добије додатну помоћ. Уз то, Савјет Европе може да подржи промоцију права жена да се кандидују и буду бирани, без обзира на њихово етничко поријекло, под условом да се усвоји ревидирани законски оквир за изборе.⁴¹

Очекивани исходи

- Власти, службеници сектора правде и цивилно друштво уводе мјере за унапређење имплементације стандарда Истанбулске конвенције, да би се уклониле препреке за приступ жена правди;
- Правна струка има унапријеђено разумијевање алата за подстицање и праћење приступа жена правди, у складу с Истанбулском конвенцијом.

Главни домаћи партнери: министарства правде, Одбор за праћење спровођења и извјештавање по Истанбулској конвенцији и фемциду у Босни и Херцеговини, Агенција за равноправност сполова Босне и Херцеговине (Министарство за људска права и избјеглице), Гендер центар Федерације Босне и Херцеговине и Центар за једнакост и равноправност полова Републике Српске, центри за обуку судија и тужилаца (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), правни факултети.

➤ Антидискриминација, различитост и инклузија

Босна и Херцеговина нема стратегије на нивоу цијеле земље за недискриминацију или заштиту мањина. Извршење групе пресуде Европског суда за људска права по предмету *Сејдић и Финци* још увијек се чека. *ECRI наглашава* потребу да се парнични и управни закони ускладе с *ECRI-јевом Генералном стратешком препоруком (GPR) бр.7*, да се обезбиједи права повратника, једнаке могућности за националне мањине, укључујући и ромску заједницу, те једнака права и заштита ЛГБТИ особа. Уз то, *CM наглашава* значај обезбјеђивања приступа стамбеном смјештају, запослењу и здравственим услугама за Роме, као и појачане напоре да се отклоне недостаци с којима се ромска дјеца сусрећу у приступу образовању. Даље препоруке обухватају потребу да се предузму мјере како би се обезбиједило да мањински језици могу да се користе у контактима с администрацијом, у школама, у програмима емитера и публикацијама. Укупно 26% *Препоруке CM/Rec(2010)5* Комитета министара државама чланицама о мјерама борбе против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета још увијек није спроведено.⁴² Евидентирана су одређена настојања у погледу заштите националних мањина и мањинских језика. Савјет Европе спреман је да подржи напоре власти да се обезбиједи једнаке могућности за националне мањине.

Помоћ коју је Савјет Европе пружио ромској заједници по претходном Акционом плану представљала је допринос финализацији новог *Акционог плана за социјалну инклузију Рома у Босни и Херцеговини 2021–2025*.⁴³ Пројекти подржани *шемом малих грантова* Савјета Европе су унаприједили и проширили преданост, капацитете, знања и вјештине институција које раде на инклузији Рома. Специфична помоћ је током пандемије COVID-19 пружена ромској заједници, коју је овај изазовни период учинио посебно рањивом.

Да би се унаприједила свијест јавности о негативним посљедицама говора мржње, спроведена је *прва кампања против расизма*, која је окупила познате личности из цијеле Југоисточне Европе и послала поруку равноправности, борбе против дискриминације и, у коначници, његовања помирења у цијелој регији.

⁴⁰ Видјети Акциони план, Поглавље 2.2.2. Борба против криминалитета, безбједност и заштита грађана: Трговина људима.

⁴¹ Видјети Акциони план, Поглавље 2.3.1 Демократско управљање: Избори.

⁴² Нарочито у погледу мјера за спречавање злоупотребе законских или административних одредаба с циљем ограничења слободе изражавања и мирног окупљања, права на поштовање приватног и породичног живота, запослење, здравство и стамбени смјештај. Савјет Европе, *Јединица за сексуалну оријентацију и родни идентитет, чињенице о земљи*.

⁴³ Акциони план обухвата четири приоритетне области: образовање, стамбени смјештај, запошљавање и социјалну инклузију/антициганизам.

У ширем смислу, помоћ је пружена у стварању бољег механизма за праћење и извјештавање о препорукама које су предложила тијела за мониторинг Оквирне конвенције за заштиту националних мањина и Европске повеље о регионалним и мањинским језицима. Да би се унаприједила и институционализовала координација активности на пољу заштите и промоције мањина, формирана је прва Координациона група за мањине. Подржана је израда националног *Акционог плана за унапређење стања људских права и основних слобода ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023*.⁴⁴

У том контексту се Акциони план Савјета Европе надовезује на горе наведене резултате у заштити права ЛГБТИ особа, у борби против нетолеранције, мржње и расизма (укључујући и према нерегуларним мигрантима у земљи), те у подстицању оснаживања локалних ромских заједница.

ECRI-јев извјештај из 2017. о Босни и Херцеговини примјећује потребу да се израде политике борбе против говора мржње и у медијима и међу политичарима, у складу с *ECRI*-јевом Стратешком препоруком *бр. 15*. То подржава и *Резолуција CM/PesCMN(2019)8* о примјени Оквирне конвенције о националним мањинама у Босни и Херцеговини. *ECRI* наводи да се говор мржње углавном заснива на етничким или повезаним вјерским идентитетима. Овај проблем је за земљу посебно забрињавајући, јер коришћење такве реторике додатно продубљује ионако јасно присутно непријатељство и неповјерење међу три највеће етничке групе (Бошњаци, Хрвати и Срби). *ECRI*-јев извјештај из 2017. надаље елаборира потребу да власти Босне и Херцеговине изврше евалуацију активности везаних за обуке из области злочина из мржње, да би се увела одговарајућа унапређења, да би се обуке прошириле и да се обезбиједи да обухватају насиље над рањивим групама попут повратника, вјерских заједница и ЛГБТИ особа.

Ни на државном, ни на ентитетском нивоу не постоји стратегија борбе против говора мржње. Регионална *Компаративна студија о јачању тијела за равноправност у регији Западног Балкана у области говора мржње*, коју је подржао Савјет Европе, сугерише да би Институција омбудсмена за људска права у Босни и Херцеговини требало да изради свеобухватну стратегију комуникација, усвоји проактиван став и пажљиво изгради стратешки приступ питању говора мржње у Босни и Херцеговини, те обезбиједи континуирану обуку свог особља на тему различитих аспеката говора мржње, нарочито *ECRI*-јевих стандарда, коришћења језика заснованог на људским правима и контранаратива. Подршка Савјета Европе била је усмјерена на промоцију алата за борбу против говора мржње, те на обезбјеђивање да агенције за спровођење закона буду у стању да одговоре на злочине из мржње. Помоћ је пружена и у унапређењу капацитета правне струке и особља агенција за спровођење закона да разумију и сузбијају говор мржње. Кроз различите кампање је унапријеђена свијест најшире јавности о овом питању. Полицијски службеници и активисти цивилног друштва имали су размјену ставова с колегама из регије Југоисточне Европе на тему најбоље праксе у борби против злочина из мржње, нарочито оних који су усмјерени против ЛГБТИ особа. Акциони план Савјета Европе ће наставити да унапређује капацитете власти да идентификују, истраже, кривично гоне и суде злочине из мржње, укључујући злочине из мржње усмјерене ка ЛГБТИ особама. Помоћи ће се носиоцима функција да у склопу својих мандата боље одговарају на говор мржње, нпр., државним службеницима, члановима парламента и службеницима агенција за спровођење закона.

Иницијативе у овој области могу да помогну и Институцији омбудсмена за људска права да одговара на мржњу, расизам и нетолеранцију у друштву, у складу са својим мандатом, а агенцијама за спровођење закона да унаприједи свој одговор на мржњу и расизам.⁴⁵ Могла би да се размотри и подршка на државном и регионалном нивоу у циљу јачања имплементације *ECRI*-јевих стратешких препорука на нивоу Институције омбудсмена.⁴⁶ Регионална интервенција омогућила би Институцији омбудсмена да у овом смислу размјењује најбоља искуства с другим тијелима за равноправност у цијелој регији Југоисточне Европе.

⁴⁴ Акциони план има циљ да ојача заштиту лезбејских, геј, бисексуалних, трансродних и интерсексуалних (ЛГБТИ) права у Босни и Херцеговини у складу с препорукама Европске комисије против расизма и нетолеранције (*ECRI*). До тренутка израде овог Акционог плана такав документ још није усвојен.

⁴⁵ Видјети Акциони план, Поглавље 2.1.1. Дјелотворна примјена Европске конвенције о људским правима: Унапређење ефикасности система Европске конвенције на националном нивоу.

⁴⁶ *Стратешка препорука бр. 2* о тијелима за равноправност у борби против расизма и нетолеранције на националном нивоу, *бр. 7* о домаћим прописима о борби против расизма и расне дискриминације, *бр. 11* о борби против расизма и расне дискриминације у полицијском раду, *бр. 15* о борби против говора мржње и *бр. 16* о заштити нерегуларно присутних миграната од дискриминације.

Очекивани исходи

- Установљена структурирана политика за мањинске језике;
- Институције у Босни и Херцеговини обезбјеђују спровођење *Акционог плана за унапређење стања људских права ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023* (који тек треба да се усвоји), у складу са *ECRI*-јевим стандардима и препорукама;
- Институција омбудсмена за људска права је боље опремљена за одговор на дискриминацију и нетолеранцију, у складу са својим мандатом националног тијела за равноправност;
- Оснажени капацитети локалних власти да израђују и имплементирају планове, политике рада⁴⁷ и пројекте, с активним мјерама инклузије којима се побољшава интеграција Рома;
- Министарство за људска права и избјеглице у стању је да унаприједи свијест других институција и организација о нормативном оквиру везаном за говор мржње те да изради стратешки оквир за његово сузбијање;
- Полиција, тужиоци и судије унапређују капацитете за идентификацију, истрагу, кривично гоњење и суђење злочина из мржње, укључујући злочине усмјерене против ЛГБТИ особа и других рањивих група, у складу с *ECRI*-јевим препорукама упућеним директно Босни и Херцеговини.

Главни домаћи партнери: *Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Федерално министарство рада и социјалне политике (Федерација Босне и Херцеговине), Федерално министарство здравља (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, министарства правде (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске, Федерално министарство образовања и науке (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство просвјете и културе Републике Српске, Министарство за европске интеграције и међународну сарадњу Републике Српске, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, Парламентарна комисија за људска права, Вијећа националних мањина (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Агенција за равноправност сполова, џендер механизми у оба ентитета, агенције за државну службу на државном и ентитетском нивоу, Влада Дистрикта Брчко, тужилаштва (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска, дистрикт и кантони), РАК БиХ, Одбор за Роме при Савету министара Босне и Херцеговине, центри за обуку судија и тужилаца у оба ентитета, Вијеће за штампу Босне и Херцеговине, општине, друге релевантне власти, цивилно друштво и медији.*

2.1.3 СОЦИЈАЛНА ПРАВА

Босна и Херцеговина је 7. октобра 2008. ратификовала Ревидирану европску социјалну повељу (CETS бр. 163), прихвативши 51 од 98 одредаба Повеље. У периоду од 2011. до 2020, држава је поднијела десет извјештаја о примјени Повеље. Поновљени недостатак информација у годишњим извјештајима Босне и Херцеговине о примјени Повеље Комитету отежава адекватну оцјену њеног поштовања. Надаље, земља није прихватила процедуру колективних притужби.⁴⁸ Европски комитет за социјална права утврдио је континуирано непоштовање одредаба Повеље у областима као што су радна права, запошљавање (укључујући запошљавање малољетних особа), дискриминација, платни јаз између мушкараца и жена, права миграната, здравствена заштита и друге области. У посљедњем сету *закључака*, Европски комитет за социјална права нарочито наглашава потребу да се домаћи законодавни и регулаторни оквири и пракса ускладе с европским стандардима у области заштите дјете, укључујући мигранте, те у области заштите запослених жена током трудноће или породилског одсуства.

Овај Акциони план има циљ да се бави наведеним питањима, уз посебан нагласак и на изградњу свијести о потреби заштите социјалних права. Подршка ће настојати да унаприједи законски капацитет државе да прикупља потребне податке и доставља их Европском комитету за социјална права, те код доносилаца одлука промовише прихватање додатних одредаба Повеље.

⁴⁷ Које обухватају образовање, запошљавање, здравствену заштиту, стамбени смјештај, урбани развој и културу.

⁴⁸ Додатни протокол уз Европску социјалну повељу, који предвиђа систем колективних притужби (ETS бр. 158) ступио је на снагу 1. 7. 1998. Ратификовало га је 15 држава чланица. Пет потписа није употпуњено ратификацијом. Више информација може се наћи на веб-страници Канцеларије за службене публикације Савјета Европе, доступно на <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=158>.

Очекивани исходи

- Домаћи закони у области социјалних и економских права усклађени са захтјевима Европске социјалне повеље;
- Циљне струке (судије и правници) боље разумију одлуке Европског комитета за социјална права и у стању су да их примјењују у пракси.

Главни домаћи партнери: Федерално министарство рада и социјалне политике (Федерација Босне и Херцеговине), Федерално министарство за расељене особе и избјеглице (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, правна струка и друге надлежне власти (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска, Дистрикт Брчко), шира јавност.

2.2 ВЛАДАВИНА ЗАКОНА

Кад је постала држава чланица Савјета Европе, Босна и Херцеговина преузела је обавезу да ће наставити с реформама усмјереним ка успостављању професионалног и независног правосудног и тужилачког система, те обезбиједити адекватно финансирање правосудја с циљем оснаживања његове независности.⁴⁹ Савјет Европе спреман је да подржи Босну и Херцеговину у рјешавању, како извјештаји указују, фрагментације правосудног оквира,⁵⁰ у унапређењу извршења судских одлука,⁵¹ јачању правосудне независности,⁵² смањењу дужине судског поступка и у унапређењу управљања предметима, да би се смањило, како извјештаји указују, постојећи заостатак у предметима.⁵³ Савјет Европе ће настојања Босне и Херцеговине наставити да подржава кроз вишеслојну и свеобухватну помоћ, с фокусом на Уставни суд, даље обезбјеђивање правне безбједности у судској пракси, унапређење квалитета и ефикасности правосудја, те јачање коришћења алата сајбер правосудја и других рјешења заснованих на информационом технологијама (ИТ) у правосудном систему.

Кад сложена уставна конфигурација већ ствара простор за корупцију,⁵⁴ криза изазвана пандемијом COVID-19, према наводима, чак и више погодује корупцији.⁵⁵ Надовезујући се на резултате раније регионалне иницијативе, Савјет Европе спреман је да помогне Босни и Херцеговини у имплементацији препорука Групе држава против корупције (GRECO) и Комитета експерата за евалуацију мјера против прања новца и финансирања тероризма (MONEYVAL), кроз специфичне, земљи прилагођене активности подстицања културе интегритета.⁵⁶ Подршка у области сајбер криминалитета ће се наставити.

Подршка у области борбе против трговине људима настоји да да допринос смањењу присуства ове појаве. Надовезујући се на резултате претходног Акционог плана (Акциони план Савјета Европе за период 2018–2021) на пољу откривања и идентификације, подршка Савјета Европе ће се фокусирати на дјеловање према кључним покретачима, укључујући родну неравноправност, сиромаштво и дискриминацију,⁵⁷ те на обезбјеђивање приступа заснованог на људским правима.

Подршка Савјета Европе на пољу казнено-поправног рада има иза себе евидентиране успјехе и резултате, како то наглашава и екстерна евалуација Акционог плана 2018–2021. Оквир обука заснован на компетенцијама из људских права за затворско (полиција и затвори) и форензичко особље, установљен у склопу ранијих иницијатива Савјета Европе, могао би да у склопу овог Акционог плана Савјета Европе за период 2022–2025 иде даље у смјеру установљавања динамичних безбједносних протокола. Протоколи би се заснивали на хармонизованом,

⁴⁹ Комитет министара, *Статус provedbe obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela*, 19. извјештај (мај 2016 – мај 2018), GR-DEM(2018)11-final, 27. 9. 2018, пасус 34.

⁵⁰ Парламентарна скупштина Савјета Европе (PACE), *Извршење обавеза које је Босна и Херцеговина преузела*, 14465, 8. 1. 2018, пасус 149, доступно на <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24304&lang=en>.

⁵¹ Reinhard Priebe, *Експертски извјештај о питањима владавине закона у Босни и Херцеговини*, Брисел, 5. 12. 2019, стр. 24, доступно на <http://europa.ba/wp-content/uploads/2019/12/ExpertReportonRuleofLawissuesinBosniaandHerzegovina.pdf>.

⁵² *Ibid*, стр. 11 и 24.

⁵³ Група држава против корупције (GRECO), *Четврти круг евалуације, Превенција корупције у вези са члановима парламента, судијама и тужиоцима*, Други извјештај о поштовању обавеза, Босна и Херцеговина, усвојен на 85. пленарној сједници групе GRECO (Стразбур, 21-25. 9. 2020), GrecoRC4(2020)6, стр. 25-39, доступно на <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a0bb7e>.

⁵⁴ Европска комисија, *Програм економских реформи за Босну и Херцеговину (2021-2023) – Оцјена Комисије*, Брисел, 22. 4. 2021 SWD(2021) 91 final, стр. 18, доступно на [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2021\)91&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2021)91&lang=en).

⁵⁵ Европска комисија, *Извјештај о Босни и Херцеговини за 2020*, *op. cit.*, стр. 22.

⁵⁶ Reinhard Priebe, *Експертски извјештај о питањима владавине закона у Босни и Херцеговини*, *op. cit.* пасуси 6 и 101.

⁵⁷ Видјети дио Акционог плана о људским правима, нарочито Поглавље 2.1.3 Социјална права.

интердисциплинарном поступању с особама лишеним слободe. Може да се пружи подршка и у области лијечења од дроге унутар затвора.

Помоћ у области фалсификовања медицинских производа може да се размотри у свјетлу чињенице да је Босна и Херцеговина 2020. године ратификовала Конвенцију Савјета Европе о фалсификовању медицинских производа и сличних кривичних дјела која представљају пријетњу јавном здрављу (Конвенција *MEDICRIME*) (*CETS* бр. 211), која је ступила на снагу 1. јануара 2021.

Ове активности ће дати допринос и остварењу Циљева одрживог развоја 3 – о здрављу и благостању (потциљ 5),⁵⁸ 5 – о родној равноправности (потциљеви 2 и А),⁵⁹ 8 – о укључивом и одрживом економском расту (потциљ 7)⁶⁰ и 16 – о миру, правди и јавним институцијама (нарочито потциљеви 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10 и А).⁶¹

2.2.1 ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ВЛАДАВИНИ ЗАКОНА

Техничка сарадња која ће се спроводити у овој области конципирана је тако да узима у обзир извјештаје и закључке релевантних механизма за мониторинг и експертских савјетодавних тијела Савјета Европе, која позивају Босну и Херцеговину да хармонизује четири постојећа правна система у земљи.

➤ Независност и ефикасност правосуђа

Како то наглашава *Парламентарна скупштина Савјета Европе (PACE)*, потребно је континуирано улагати напоре у хармонизацију четири постојећа правна система у земљи. Неопходна је реформа Високог судског и тужилачког савјета, како је то у више наврата нагласила Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија).⁶² Уз то, неизвршавање одлука Уставног суда умањује ефикасност улоге Суда као лијека за кршења људских права и као основног тијела имплементације Европске конвенције о људским правима на домаћем нивоу. Ово се односи и на одлуке по појединачним апелацијама и на одлуке о уставности законских аката или праксе.

Унутар ширег контекста активности које помажу Босни и Херцеговини да консолидује свој правосудни систем, судијама и савјетницима је пружена помоћ у изградњи капацитета за израду и припрему образложења судских одлука које се наслањају на Европску конвенцију о људским правима и судску праксу Европског суда за људска права. Одјељења за судску праксу успостављена су при врховним судовима Федерације Босне и Херцеговине, те при Апелационом суду Дистрикта Брчко. Унапријеђени су капацитети особља тих одјељења у вези с Европском конвенцијом, као и у методологији управљања предметима. ВСТС сад води нову базу података судске праксе с кључним ријечима из области људских права, усклађену с приступом који користи Европски суд за људска права. Панели за хармонизацију установљени 2014. године и даље дјелују, мада у ограниченом обиму. Међутим, сви успостављени механизми тек треба да дају резултате и траже даље

⁵⁸ Циљ 3, потциљ 5: Појачати превенцију злоупотребе супстанци и лијечење посљедица такве злоупотребе, што обухвата и злоупотребу опојних дрога и штетну употребу алкохола.

⁵⁹ Циљ 5, потциљ 2: Елиминисати све облике насиља над женама и дјевојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, односно сексуалну експлоатацију и друге облике експлоатације. Потциљ А: Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима власништва, финансијским услугама, наслједству и природним ресурсима, у складу с националним законима.

⁶⁰ Циљ 8, потциљ 7: Предузети непосредне и учинковите мјере за искорјењивање присилног рада, окончање модерног ропства и трговине људима и обезбиједити забрану и уклањање најгорих облика дјечјег рада, укључујући запошљавање и коришћење дјете војника, и до 2025. године окончати дјечји рад у свим његовим облицима.

⁶¹ Циљ 16, потциљ 1: Свугдје значајно смањити све облике насиља и с њима повезане стопе смртних случајева. Потциљ 2: Окончати злостављање, експлоатацију, трговину и све облике насиља над дјецом и њихово мучење. Потциљ 3: Промовисати владавину закона на националном и међународном нивоу и обезбиједити једнак приступ правди за све. Потциљ 4: До 2030. значајно смањити незаконите токове новца и оружја, побољшати проналажење и враћање украдене имовине и борити се против свих облика организованог криминалитета. Потциљ 5: Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим облицима. Потциљ 6: Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима. Потциљ 10: Обезбиједити јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу с националним законодавством и међународним уговорима. Потциљ А: Оснажити релевантне националне институције, између осталог и преко међународне сарадње, за изградњу капацитета на свим нивоима, посебно у земљама у развоју, ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминалитета.

⁶² Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија), *Мишљење о Нацрту закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине*, усвојено на 98. пленарној сједници Венецијанске комисије (Венеција, 21-22. 3. 2014), доступно на [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2014\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2014)008-e). Венецијанска комисија, *Мишљење о Нацрту закона о измјенама и допунама Закона о Високом судском и тужилачком савјету*, усвојено на 126. пленарној сједници Венецијанске комисије (онлајн, 19-20. 3. 2021), доступно на [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)015-e).

унапређење. То посебно важи за судску праксу о законима о компензацији за кршење разумне дужине поступка, која тек треба да се изгради.⁶³

Власти су биле у могућности да одговоре на 97% питања упитника који им је доставила Европска комисија за ефикасност правосуђа (СЕПЕЈ) у склопу свог *Извјештаја о оцјени капацитета Босне и Херцеговине да прикупља, обрађује и преноси статистичке податке о правосуђу*. СЕПЕЈ наглашава да подаци нису достављени у областима буџета, протока предмета, обима бесплатне правне помоћи и изградње капацитета. Мора, пак, да се примијети и то да је Босна и Херцеговина међу ријетким јурисдикцијама које су могле да пруже комплетне податке о алтернативном рјешавању спорова. Оцјена закључује да би земља могла да постане регионално референтна за објективно управљање судовима засновано на подацима.

Уз то, Савјет Европе дао је подршку унапређењу начина на који медијски радници и представници правосуђа схватају професионалне и етичке стандарде и обавезе новинара у извјештавању о заоставштини рата и суђењима за ратне злочине. То је посебно релевантно с обзиром на *позив Комесара Савјета Европе за људска права* (Комесар) на ефикасну заштиту и подршку свједоцима у предметима везаним за ратне злочине почињене у ратовима у бившој Југославији током деведесетих. У овој области може да се пружи даља подршка.

У склопу овог Акционог плана, Савјет Европе ће усвојити вишеслојан и свеобухватан приступ, тако што ће се фокусирати на сљедеће:

- подршка раду ВСТС-а и судова на унапређењу ефикасности и квалитета правосудног система, у складу са стандардима и алатима које развија СЕПЕЈ, те у складу с најбољом европском праксом;
- рад на рјешавању питања неизвршења одлука Уставног суда кроз промоцију дијалога с парламентима, активнији дијалог са судовима опште надлежности, правницима и цивилним друштвом о природи одлука Уставног суда, унапређење комуникације с јавношћу тиме што ће се јавност боље упознати с улогом и надлежностима Уставног суда;
- обезбјеђивање принципа правне безбједности у судским поступцима у Босни и Херцеговини, унапређење ефикасности правосуђа и јачање домаће примјене људских права; нарочита пажња ће се посветити обезбјеђивању права на правично суђење у разумном року, уз ефикасан домаћи лијек и досљедну судску праксу.

Очекивани исходи

- Обезбијеђена ефикасна имплементација пресуда Уставног суда у области људских права унутар опсега појединачних апелација и механизма оцјене уставности;
- Оснажена ефикасност правосудног система у складу са СЕПЕЈ-евим стандардима и алатима за ефикасност суда (тј. управљање предметима, правосудна статистика, управљање временом);
- Унапријеђен квалитет правосудног система у складу са СЕПЕЈ-евим стандардима и алатима за квалитет правосуђа (сајбер правосуђе и анкете о задовољству корисника услуга суда);
- Одјељења за судску праксу одабраних судова⁶⁴ потпуно оперативна у складу с најбољом европском праксом;
- Унапријеђени функционални ИТ алати⁶⁵ за хармонизацију судске праксе и поштовање пресуда Европског суда за људска права, којима оперише правосуђе;
- Оснажени капацитети правне струке о темама везаним за ефикасност и квалитет правосуђа у складу с СЕПЕЈ-евим стандардима и алатима.

Главни домаћи партнери: министарства правде (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), ВСТС Босне и Херцеговине, Уставни суд Босне и Херцеговине, Апелациони суд Дистрикта Брчко, врховни судови (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, Парламент Федерације Босне и Херцеговине, Народна скупштина Републике Српске, предсједници судова, главни тужиоци, судије и тужиоци, судски службеници, адвокатске коморе (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), центри за обуку судија и

⁶³ Релевантни закони усвојени су у Дистрикту Брчко и Републици Српској, а у току је усвајање у Федерацији Босне и Херцеговине и на државном нивоу. Недосљедности још увијек постоје и могу да се очекују значајне разлике у судским одлукама о дојели релевантне компензације.

⁶⁴ Суд Босне и Херцеговине, Апелациони суд Дистрикта Брчко, врховни судови Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске.

⁶⁵ Базе података, системи за управљање предметима итд.

тужилаца (Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Правосудна комисија Дистрикта Брчко, правни факултети универзитета у Босни и Херцеговини.

2.2.2 БОРБА ПРОТИВ КРИМИНАЛИТЕТА, БЕЗБЈЕДНОСТ И ЗАШТИТА ГРАЂАНА

➤ Борба против корупције и прања новца

Босна и Херцеговина остварила је значајан напредак у отклањању стратешких недостатака у систему *AML/CFT* (Борба против прања новца / финансирања тероризма) које су идентификовали *MONEYVAL* и Радна група за финансијске активности (*FATF*). Резултат је да земља више није под *FATF*-овим мониторингом у склопу процеса поштовања захтјева Радне групе за ревизију међународне сарадње (*ICRG*). Међутим, *MONEYVAL препоручује* да Босна и Херцеговина оснажи ефикасност свог система *AML/CFT* и предузме додатне напоре да обезбиједи практичну примјену превентивних мјера.

GRECO-ов Други извјештај о поштовању обавеза у склопу Четвртог круга евалуације Босне и Херцеговине закључује да Босна и Херцеговина није на задовољавајући начин имплементирала нити једну од петнаест препорука садржаних у *Извјештају четвртог круга евалуације*. Још увијек постоји јасна потреба да се усвоји Закон о сукобу интереса. Потребни су додатни напори да се имплементирају смјернице о спречавању сукоба интереса у правосудју, о оцјени учинка тужилаца, те о плановима за интегритет, као и смјернице о дисциплинским санкцијама које је усвојио ВСТС. *Комесар наглашава* потребу да се оснажи одговор правосудја на велике корупцијске афере, да би се отклонило неповјерење према тим институцијама.

У протеклих десет година није било билатералне техничке сарадње између Савјета Европе и Босне и Херцеговине у области борбе против економског криминалитета. Босна и Херцеговина користила је помоћ на регионалном нивоу.⁶⁶ У склопу овог Акционог плана, Савјет Европе жели да ојача правни и институционални оквир Босне и Херцеговине у неколико области, међу којима су транспарентност финансирања политичких странака, јачање система пријављивања имовине и верификације прихода, имовине и интереса јавних званичника и интегритет носилаца јавних функција, укључујући и оне на највишем нивоу. Надаље, подршка ће се пружити у унапређењу политика и прописа везаних за *AML/CFT*, кроз повећање свијести о ризицима од финансирања тероризма у непрофитном сектору, те кроз изградњу капацитета надзорних органа да имплементирају на ризику заснован надзор у сектору одређених именованих нефинансијских фирми и струка. Уз то, Савјет Европе намјерава да пружи помоћ унапређењу капацитета институција за финансијске истраге, кривично гоњење и суђење у предметима економског криминалитета, у јачању законског и институционалног оквира за проналазак и повраћај имовине, те унапређењу транспарентности власништва и приступа поузданим информацијама.

Очекивани исходи

- Законски оквир за превенцију корупције унапријеђен, с посебним фокусом на финансирање политичких странака, верификацију имовине и прихода јавних званичника, етику, интегритет и сукоб интереса;
- Транспарентност бенефицијарног власништва унапријеђена, а злоупотреба корпоративних тијела ограничена;
- Унапријеђена међуагенцијска сарадња и размјена информација о случајевима економског криминалитета, укључујући информације садржане у обрасцима за пријаву имовине и регистрима бенефицијарног власништва;
- Унапријеђени капацитети релевантних власти да воде финансијске истраге, да кривично гоне и суде предмете корупције, прања новца и финансирања тероризма;
- Повећани капацитети релевантних власти да ублаже ризик тероризма у сектору непрофитних организација, те да имплементирају на ризику засновану супервизију у финансијском сектору и сектору одређених нефинансијских фирми и струка.

Главни домаћи партнери: Министарство правде Босне и Херцеговине, Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство унутрашњих послова Републике Српске, тужилаштва (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Државна агенција за истраге и заштиту (СИПА)

⁶⁶ Уз фокус на унапређење мјера за спречавање корупције у јавним набавкама; размјену добре праксе у вези с транспарентношћу бенефицијарног власништва; унапређење капацитета за идентификацију и управљање ризиком финансирања тероризма у сектору непрофитних организација.

– Финансијско-обавјештајно одјељење (FID) и Финансијско-обавјештајна јединица (FIU) и Централна банка Босне и Херцеговине.

➤ Сајбер криминалитет

Босна и Херцеговина је држава потписница Конвенције Савјета Европе о кибернетичком криминалу (Конвенција из Будимпеште) (CETS бр. 185), укључујући и њене Додатне протоколе, који се односе на инкриминацију дјела расистичке и ксенофобне природе почињених путем рачунарских система (CETS бр. 189). Према оцјенама међународних експерата, прописи Босне и Херцеговине дијелом су усклађени с оквиром који предвиђа Конвенција из Будимпеште, уз одређене недостатке и празнине, које треба да се ријеше. Земља је и потписница Конвенције Савјета Европе о прању, тражењу, привременом или трајном одузимању имовинске користи стечене криминалитетом и о финансирању тероризма (Варшавска конвенција). Тренутно је у изради Стратегија о сајбер безбједности, а на располагању су и прелиминарна подршка Савјета Европе и „Смјернице за стратешки оквир за сајбер безбједност у Босни и Херцеговини“.

Капацитети релевантних институција у борби против сајбер криминалитета и заштити сајбер безбједности су оцијењени као добри, без обзира на понекад мали број службеника који се баве овим пословима. Савјет Европе ће наставити да подржава све релевантне институције у овој области, кроз активности на изградњи капацитета да се даље развија сарадња везана за домаће и међународне механизме.

Савјет министара је у марту 2017. усвојио одлуку о формирању Тима за одговор на рачунарске инциденте. Након подршке Савјета Европе, мора да се назначи напредак у броју „форума о превари“, споразума о сарадњи и контаката с финансијским институцијама, пружаоцима интернетских услуга и другим актерима, те у броју долазећих и одлазећих захтјева за узајамну правну помоћ у вези са сајбер криминалитетом и електронским доказима. Евидентан је и напредак у јачању капацитета истражилаца који се баве сајбер криминалитетом и финансијским истрагама, тужилаца, представника Финансијско-обавјештајног одјељења, судија и савјетника да се боре против сајбер криминалитета, као и у јачању међуагенцијске и међународне сарадње, а и у размјени информација између јединица за сајбер криминалитет и између власти надлежних за правосудну сарадњу.

Савјет Европе ове резултате намјерава да надограђује ефикаснијом координацијом политика и стратегија везаних за сајбер криминалитет и сајбер безбједност. Помоћ ће се пружити и у обезбјеђивању да процесно-законски оквири Босне и Херцеговине поштују Конвенцију из Будимпеште. Савјет Европе ће подржати власти у унапређењу размјене информација између јавног и приватног сектора у вези с методологијом сајбер криминалитета и прања новца, те у даљем јачању капацитета специјалистичких јединица за истраге, да траже, привремено или трајно одузимају имовину стечену криминалитетом, да се боре против сајбер криминалитета и прибављају безбједне електронске доказе. Подршка је везана за [Други додатни протокол уз Конвенцију из Будимпеште о кибернетичком криминалу, о унапријеђеној сарадњи и достављању електронских доказа](#) и може да допринесе томе да Босна и Херцеговина у будућности потпише овај Протокол.

Очекивани исходи

- Израђене координисане политике и стратегије о сајбер криминалитету и сајбер безбједности и надлежне власти их примјењују;
- Додатно унапријеђена међуагенцијска сарадња с циљем вођења паралелних финансијских истрага везаних за случајеве сајбер криминалитета;
- Установљене и уходане мреже унапређења размјене информација и обавјештајних података о сајбер криминалитету између јавног и приватног сектора;
- Унапријеђене ефикасност и постојећи капацитети институција које се баве борбом против сајбер криминалитета да сарађују на међународном нивоу;
- Додатно унапријеђени капацитети власти да траже, привремено или трајно одузимају имовину стечену сајбер криминалитетом, те да спречавају прање новца на интернету и да прибављају електронске доказе;
- Додатно оснажени капацитети правосудних органа да кривично гоне и суде дјела сајбер криминалитета и разматрају електронске доказе.

Главни домаћи партнери: Министарство безбједности Босне и Херцеговине, Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство унутрашњих послова Републике Српске, СИПА, Агенција за заштиту личних података Босне и Херцеговине, Одјељење и Јединица за финансијско-обавјештајни рад, ентитетски центри за едукацију судија и тужилаца, државни и секторски тимови за одговор на рачунарске/интернетске инциденте, правосуђе, приватни сектор (локални и мултинационални пружаоци интернетских услуга, банкарска удружења и компаније за интернетску безбједност).

➤ Трговина људима

Босна и Херцеговина још увијек је првенствено земља поријекла за жртве трговине људима који су предмет експлоатације у иностранству и унутар земље. С обзиром на тешку економску ситуацију у Босни и Херцеговини, све више људи тражи запослење у иностранству, чиме се излажу ризику да постану жртве трговине људима.⁶⁷ Подаци које су домаће власти доставиле Групи експерата за сузбијање трговине људима (GRETA) показују тренд ка порасту трговине људима у сврху радне експлоатације и трговине дјецом (у сврху присилног просјачења, присилног криминалитета и малољетничког брака). У Босни и Херцеговини дјеца чине већину идентификованих жртава (59% у 2019,⁶⁸ 50% у 2020⁶⁹). С обзиром на хронично сиромаштво, маргинализацију и социјалну дискриминацију, ромска дјеца су и даље посебно рањива. Власти су у јануару 2020. усвојиле нову [Стратегију супротстављања трговини људима у Босни и Херцеговини \(2020–2023\)](#) која узима у обзир бројне препоруке које је GRETA раније упутила.⁷⁰

Ослањајући се на препоруке из [GRETA-ином другог извјештаја о Босни и Херцеговини](#), Савјет Европе подржао је државне власти у изградњи капацитета и знања кључних актера⁷¹ да идентификују, помажу и подржавају жртве трговине, те у унапређењу кривичног гоњења, с фокусом на трговину дјецом у сврху радне експлоатације. Спроведене су и информативне кампање о трговини у сврху радне експлоатације.

Будућа помоћ планира се као подршка властима у спровођењу Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима, надовезујући се на резултате ранијих активности, те на анализу трендова и јазова који ће се идентификовати кроз GRETA-ину предстојећу трећу евалуацију, која је тематски фокусирана на приступ правди и ефикасне правне лијекове за жртве трговине. Пружиће се и помоћ у смислу боље превенције трговине људима, заштите жртава и јачања одговора кривичноправног система. Може да се предвиди и стратешка подршка у унапређењу конзистентности између борбе

⁶⁷ Група експерата за сузбијање трговине људима (GRETA), *Извјештај о имплементацији Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима у Босни и Херцеговини*, Други круг евалуације, GRETA (2017)15, 17. 7. 2017, стр. 7, доступно на <http://rm.coe.int/greta-2017-15-fgr-bih-en/1680782ac1>.

⁶⁸ Државни координатор за борбу против трговине људима, *Извјештај о стању у области трговине људима у Босни и Херцеговини за 2019. годину*, Сарајево, март 2020, доступно на http://www.msb.gov.ba/anti_trafficcking/dokumenti/godisnji_izvjestaj/default.aspx?id=19181&langTag=en-US.

⁶⁹ Државни координатор за борбу против трговине људима, *Извјештај о стању у области трговине људима у Босни и Херцеговини за 2020. годину*, Сарајево, март 2021, доступно на <http://msb.gov.ba/PDF/12082021.pdf>.

⁷⁰ Стратегија се посебно бави питањем трговине дјецом и трговине у сврху радне експлоатације, те предвиђа јачање превенције кроз мјере борбе против дискриминације, подршку економском оснаживању жена, те унапређење свијести о ризицима радне експлоатације. Исто тако, предвиђа обезбјеђивање ефикасне примјене принципа некажњавања жртава трговине људима које су присиљене на незаконите активности.

⁷¹ Инспектори рада, полицијски службеници, бирои за запошљавање, синдикати и организације цивилног друштва.

против трговине људима и активности на промоцији родне равноправности, борбе против родно заснованог насиља и насиља над дјецом.

Очекивани исходи

- Оснажује се одговор кривичноправног система на трговину људима, с фокусом на ефикасне истраге и кривично гоњење таквих дјела, као и на бољу заштиту жртава прије, током и након судског поступка;
- Оснажују се политике и мјере превенције које се баве кључним узрочницима трговине људима, с фокусом на подршку оснаживању жена, на трговину дјецом и трговину људима у сврху радне експлоатације;
- Унапријеђен приступ заснован на људским правима, с фокусом на бољу идентификацију жртава и процедуре упућивања, нарочито кад су у питању дјеца жртве, те на бољи приступ правди и ефикасне правне лијекове.

Главни домаћи партнери: Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Министарство правде, Државни координатор за борбу против трговине људима, Координатор Републике Српске за борбу против трговине људима, тужилаштво, СИПА, Гранична полиција, инспекција рада, регионални тимови за мониторинг у Бањој Луци и Сарајеву.

➤ Злоупотреба дроге и илегална трговина

Босна и Херцеговина је 2015. године званично примљена у Групу Савјета Европе за сарадњу у борби против злоупотребе дроге и илегалне трговине дрогом (Група Помпидоу). Уз прописима одређене активности, Босна и Херцеговина учествује и у Групи за сарадњу у Југоисточној Европи у склопу Групе Помпидоу.⁷² Компоненте регионалне сарадње укључују умрежавање и заједничке операције царине и полиције у дјеловању против трговине путем зрака, те пилот-пројекат о изради алата за онлајн превенцију и самооцјену, у сврху смањења штете изазване дрогом. Подршка Савјета Европе на пољу рада везаног за дрогу може да укључује даље унапређење оперативних капацитета полицијских и царинских службеника у борби против трговине дрогом.

Као што показује *Извјештај Групе Помпидоу за 2017. годину*, постоји значајна преваленца коришћења дроге међу особама које бораве у затворима у регији Југоисточне Европе. Током 2020. су чланице Групе Помпидоу из Југоисточне Европе, међу којима је и Босна и Херцеговина, покренуле нову иницијативу којом се омогућава директна сарадња затворских управа у изради свеобухватног система лијечења од дроге у затворима.⁷³ Савјет Европе је спреман да гради капацитете затворских управа у погледу третмана и рехабилитације затвореника с овисношћу, у синергији са укупном подршком која се затворима даје у оквиру овог Акционог плана.⁷⁴

Уз то, међу све присутнијом мигрантском и избјегличком популацијом примијењен је већи ризик од злоупотребе илегалних супстанци и учешћа у кривичним дјелима везаним за дрогу. Услови прихвата и поступања с избјеглицама и мигрантима⁷⁵ нарочито дјелују као фактори високог ризика који повећавају рањивост у односу на коришћење илегалних супстанци⁷⁶ и учешће у кривичним дјелима везаним за дрогу. Уз то, ограничени људски и финансијски ресурси, те недостатак одређивања приоритета у основним потребама миграната и избјеглица, доводе до ограничених улагања у

⁷² Циљ платформе је да подстиче сарадњу између регионалних власти које се баве борбом против дроге, унапређењем дијалога и размјене искустава и знања, те подршком развоју кохерентних политика у вези с психоактивним супстанцама.

⁷³ Овакав приступ је комплементаран с напорима да се смањи доступност у затворима, те укључује фармаколошки потпомогнуто лијечење, програме смањења штете и лијечење без медикамената, уз друге облике психосоцијалне подршке усмјерене ка задовољавању потребе затвореника с поремећајима везаним за коришћење илегалних супстанци за сложеним услугама здравствене и социјалне његе.

⁷⁴ Видјети Акциони план, Поглавље 2.2.2 Борба против криминалитета, безбједност и заштита грађана: Затвори и полиција.

⁷⁵ Видјети Акциони план, Поглавље 2.1.1. Дјелотворна примјена Европске конвенције: Унапређење ефикасности система Европске конвенције на националном нивоу.

⁷⁶ Специјални представник Генералног секретара Савјета Европе за миграције и избјеглице (SRSG) извјештава да је у Имиграционом центру у Источном Сарајеву најчешћи профил задржаних особа мушкарац доби 20 до 40 година, поријеклом из сјеверне Африке, уз 70% популације која пријављује проблем овисности о дроги. Видјети *Извјештај о стању на терену након посјете амбасадора Томаша Боцка, специјалног представника Генералног секретара за миграције и избјеглице, након посјете Босни и Херцеговини и Хрватској 24-27. 7. и 26-30. 11. 2018, 23. 4. 2019*, стр. 18, доступно на <https://rm.coe.int/report-of-the-fact-finding-mission-by-ambassador-tomas-bocek-special-r/1680940259>.

капацитете здравствене заштите.⁷⁷ Постоји укупна потреба да особље буде у стању да одговори на проблеме менталног здравља и болести оvisности.⁷⁸ У том контексту, Акциони план намјерава да одговори на изазове везане за дрогу у вези с мигрантском ситуацијом у Босни и Херцеговини.

Очекивани исходи

- Унапријеђена оперативна сарадња на регионалном нивоу, између полицијских и царинских службеника који раде на аеродромима, за одговор на проблем трговине дрогом;
- Власти усвајају стратегије за борбу против злоупотребе илегалних супстанци и криминалних мрежа које искоришћавају мигранте и избјеглице;
- Затворско особље, здравствени и социјални радници имају капацитет да унаприједе приступ затвореника квалитетном лијечењу од оvisности о дроги;
- Медицинско и немедицинско особље које ради у привременим објектима за мигранте и избјеглице унапређује способности раног откривања и праћења коришћења илегалних супстанци.

Главни домаћи партнери: министарства правде, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство здравља (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске и Одјелјење за здравство и остале услуге Дистрикта Брчко, управе затвора, затворско особље, агенције за спровођење закона, здравствена и психосоцијална струка, те релевантне невладине организације.

➤ Затвори и полиција

Уз подршку Савјета Европе у области спровођења закона, за свих десет полицијских агенција у Босни и Херцеговину израђене су оперативне процедуре, а изградња капацитета структура за обучавање отворила је пут напреднијем схватању приступа заснованог на људским правима. Даља помоћ била би корисна за:

- уграђивање оквира и механизма за истрагу случајева злостављања (с фокусом на улогу јединице за професионалне стандарде за сва министарства унутрашњих послова/Министарство цивилних послова, љекаре у заједници који пријављују случајеве наводног злостављања, те тужиоце који истражују такве наводе);
- изградњу капацитета за независни мониторинг и надзор над полицијским радом, нарочито у погледу техника обављања интервјуа, онако како то наглашава [последњи извјештај Европског комитета за спречавање мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања \(SRT\) о Босни и Херцеговини](#);
- израду одговарајућих стратешких докумената и програма обуке за полицију задужену за личну безбједност службеника правосуђа и безбједност заједнице;
- израду протокола полицијских агенција за рад с мигрантима у смислу успостављања јасне дистинкције између миграната смјештених у имигрантске центре и оних који су можда извршили кривично дјело.

Затворска популација износи отприлике 1813 затвореника у Федерацији Босне и Херцеговине и 743 у Републици Српској.⁷⁹ Неки од тих затвореника се пребацују у недавно отворени Државни затвор Босне и Херцеговине. Процент осуђеника је отприлике 80% по затворској јурисдикцији. Уз подршку Савјета Европе, пилот-затвори и владини центри за управљање подацима дјелимично су опремљени за примјену затворског софтвера (Информациони систем за интегрисано управљање затворима – *IPMIS*), како би се одмакнули од размјене података на папиру. Акциони план ће даље подржати прикупљање, обраду и размјену електронских података везаних за затворе међу затворским установама. Циљ је да се *IPMIS* уведе у све ентитетске затворске установе.

Активности унутар овог Акционог плана могу да дају и додатни подстицај не само за пробацкијски рад, већ и за уградњу свијести о потреби да се за осуђенике обезбиједи рехабилитативне активности са сврсисходним режимима, као дио припреме за пуштање и каснији пробацкијски рад с њима. Ови

⁷⁷ Свјетска здравствена организација, *Босна и Херцеговина, Оцјена капацитета здравственог система да обухвати велики прилив избјеглица и миграната*, Копенхаген, 2020, стр. ix, доступно на <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331455/9789289054867-eng.pdf>.

⁷⁸ *Ibid*, стр. 17.

⁷⁹ Савјет Европе, Универзитет у Лозани, *SPACE I - 2020 – Годишњи казнени статистички извјештај Савјета Европе: Затворске популације*, Стразбур, 2021, стр. 33, доступно на <https://www.coe.int/en/web/portal/-/europe-s-imprisonment-rate-continues-to-fall-council-of-europe-s-annual-penal-statistics>.

стратешки циљеви подржани су и у нацрту Стратегије реформе сектора правде (2021–2027),⁸⁰ као и SRT-овим налазима и извјештајима из ранијих посјета.

У области поступања с форензичким пацијентима, у слиједу су израђени основни протоколи за уобичајени дневни рад с таквим пацијентима, а циклус изградње капацитета, који је обухватио комплетно особље ЈЗУ „Завод за форензичку психијатрију“ Соколац, унаприједио је њихове компетенције за рад с форензичким пацијентима на безбједан начин. У складу с препорукама евалуације Дирекције Савјета Европе за интерни надзор (DIO)⁸¹ и SRT-а, Савјет Европе ће пружити подршку даљем унапређењу компетенција особља да израђују ресурсне материјале за пружање хуманог и рехабилитативног третмана пацијената, те пружање посттретманске подршке у заједници. Битно је да се подржи и успостављање система отпуста који ће обезбиједити да се предотпустни процес спроведе у највећој могућој мјери кроз интердисциплинарни приступ.

Уз то, проблем радикализације која води до насилног екстремизма у протекле двије деценије постао је нарочито значајан.⁸² Претходно је Савјет Европе подржао јачање институционалних капацитета за обезбјеђивање рехабилитације насилних и екстремистичких затвореника (VEP).⁸³ Министарство правде Босне и Херцеговине издало је инструкцију којом се у прописе уграђује основни аналитички алат за препознавање знакова радикализације, алат за процјену ризика и потреба, те програме планирања казне и третмана за насилне и радикалне затворенике, који ће се примјењивати у новоотвореном Државном затвору. Израда *интернетске платформе за сарадњу* за међуинституционалну размјену знања и добре праксе стављена је на располагање професионалцима у овој области у цијелој регији Југоисточне Европе. Савјет Европе жели даље да оснажује рад у међуагенцијском окружењу, кроз успостављање поузданих механизма за размјену информација између затвора (затворске обавјештајне јединице) и спољних партнера. Фокус би требало да буде и на успостављању механизма за координацију и одржавање обука, као и хармонизованог програма обуке за затворско особље које ради с насилним и екстремистичким затвореницима у све три административне јурисдикције у Босни и Херцеговини, у складу са свеобухватним вишегодишњим *Планом за поступање са насилним затвореницима и међуагенцијску сарадњу у склопу Стратешког документа за период 2020–2025* и Акционим планом. Подршка у овој области ће допринијети и извршењу *Заједничког акционог плана за Западни Балкан за борбу против тероризма* (Европска унија) и успоставити предуслове за практичну примјену Смјерница и *Приручника Савјета Европе за затворе и пробацјиске службе у вези с радикализацијом и насилним екстремизмом*.

Што се тиче слободе окупљања, *Венецијанска комисија, заједно са Организацијом за безбједност и сарадњу у Европи (ОЕБС)*, наглашава кључну одговорност особља агенција за спровођење закона у случају ризика које током јавних скупова представља присуство контрадемонстрација или изненадних немира ове врсте. Мора да се размотри подршка агенцијама за спровођење закона, укључујући новозапослено особље, да би се избјегло претјерано коришћење силе током јавних скупова.

⁸⁰ У вријеме израде овог Акционог плана Стратегија још није била усвојена.

⁸¹ Савјет Европе, Дирекција за интерни надзор (DIO), *Евалуација рада Савјета Европе под програмском линијом „Затвори и полиција“*, 2016-2019, јануар 2021, стр. 24, доступно на <https://rm.coe.int/dio-2021-33-evaluationreportonprisonsandpolice-en-f/1680a22465>.

⁸² Од 2012. до 2015. земља је била суочена с проблемом одласка значајног броја држављана у Сирију и Ирак. Према извјештајима власти, ради се о отприлике 323 особе (181 мушкарац, 61 жена и 81 дијете) (Европска комисија, *Аналитички извјештај о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији*, Брисел, 29. 5. 2019, стр. 63, доступно на <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-analytical-report.pdf>), држављана Босне и Херцеговине, који су отпутовали на страна ратишта. Након колапса Исламске државе, државне безбједносне агенције најавиле су повратак отприлике 178 држављана (49 мушкараца, 49 жена и 80 дјеце). Од 50 страних терористичких бораца који су се вратили, 25 мушкараца је оптужено, суђено и осуђено за дјела везана за тероризам (Европска комисија, *Извјештај о Босни и Херцеговини за 2020*, *op. cit.*, стр. 40). У октобру 2020. у Босни и Херцеговини је десет затвореника било на одслужењу затворске казне за кривично дјело тероризма, а три за илегално формирање и прикључивање страним паравојним или параполицијским формацијама, што је укупно тринаест насилних екстремистичких затвореника.

⁸³ У том контексту су израђене *Стратешке смјернице за поступање с насилним и екстремистичким затвореницима у Босни и Херцеговини за период 2020–2025*. и Акциони план, као и *Стратегија управљања кадровима за одјељења затвореног типа у којима бораве насилни и екстремистички затвореници*.

Очекивани исходи

- Унапријеђене вјештине релевантног особља за рад на рехабилитацији и ресоцијализацији форензичких пацијената и других рањивих група у притвору;
- Особље судске полиције опскрбљено стратешким документима и оперативним смјерницама о личној и општој безбједности службеника суда који раде на борби против организованог криминалитета и корупције;
- У појединачним затворима спроведени пилот-пројекти пробацијске службе, с циљем постепеног успостављања пробацијских служби у Босни и Херцеговини;
- Знања и вјештине службеника за спровођење закона о стандардима људских права уграђене у праксу;
- Функционалне затворске обавјештајне јединице, са задатком прикупљања, анализе и размјене информација међу затворима и другим релевантним агенцијама, засноване на принципима динамичке затворске безбједности, успостављене у обје ентитетске јурисдикције;
- Обука затворског особља у Босни и Херцеговини специфично намијењена раду с насилним и екстремистичким затвореницима одржана усклађено и одрживо, с циљем једнообразне примјене алата и програма за насилне и екстремистичке затворенике, те за унапређење коришћења механизма међуагенцијске сарадње.

Главни домаћи партнери: *Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство унутрашњих послова (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство унутрашњих послова Републике Српске, министарства правде (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска), Федерално министарство здравља (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, СИПА, Гранична полиција Босне и Херцеговине, Служба за послове са странцима, Полиција Дистрикта Брчко, судска полиција (Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска, Дистрикт Брчко) и ЈЗУ „Завод за форензичку психијатрију“ Соколац.*

2.3 ДЕМОКРАТИЈА

У [последњем извјештају](#) Конгреса локалних и регионалних власти Савјета Европе (Конгрес) о Босни и Херцеговини изражена је забринутост због недостатка напретка у спровођењу уставних реформи на свим нивоима власти, нејасноћа у расподјели надлежности између различитих нивоа власти, непоштовања принципа супсидијарности и недостатка консултација с локалним властима о свим питањима која их се директно тичу. Савјет Европе остаје спреман да помогне властима да обезбиједи усклађеност израде и примјене изборног законодавства и уставног оквира земље са европским изборним наслијеђем, нарочито у питањима везаним за спровођење групе пресуда *Сејдић и Финци*.

Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2022–2025. (Акциони план) настоји подржати унапређење локалне демократије у Босни и Херцеговини кроз иновативне форме делиберативне демократије. Циљ ових нових форми није да замијене демократске изборе и постојеће демократске механизме, већ да подстакну веће учешће грађана и организација цивилног друштва (ОЦД) у доношењу одлука на локалном нивоу. Учешће грађана и грађанска савјетовања омогућују прерасподјелу власти и моћи, успостављање механизма за идентификацију интереса и усмјерено дјеловање ка њиховом остварењу, обезбјеђење спровођења одлука, превазилажење сукоба, његовање помирења и деполитизацију друштва. Такође ће и даље бити значајно да се гаје иницијативе за изградњу повјерења дуж ентитетске линије разграничења.

На пољу образовања Савјет Европе ће настојати подржати власти у спровођењу [Препорука за политике дјеловања са Мапом пута за унапређење инклузивног образовања](#) које је Савјет министара усвојио у оквиру Акционог плана за период 2018–2021.

Ове иницијативе такође настоје да допринесу остварењу Циљева одрживог развоја (SDG) и то циља 4 за квалитетно образовање (потциљ 7),⁸⁴ циља 5 за родну равноправност (потциљ 1),⁸⁵ циља 10 за

⁸⁴ Циљ 4, потциљ 7: До краја 2030. обезбиједити да сви ученици/ице стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој, између осталог и путем образовања за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју.

⁸⁵ Циљ 5, потциљ 1: Окончати свуда и све облике дискриминације над женама и дјевојчицама.

смањење неједнакости (потциљ 2),⁸⁶ циља 11 за одрживе градове и заједнице (потциљ 3)⁸⁷ и циља 16 за мир, правду и снажне институције (потциљеви 6 и 7).⁸⁸

2.3.1 ДЕМОКРАТСКО УПРАВЉАЊЕ

➤ Избори

Након опшних избора 2018. године, Изборна посматрачка мисија Парламентарне скупштине Савјета Европе (ПАСЕ) закључила је, заједно с другим партнерима,⁸⁹ да постоји недостатак повјерења у изборну администрацију на свим нивоима и да се доводи у питање њена непристрасност, између осталог и због бројних вјеродостојних навода да су политички субјекти трговали мјестима како би успоставили контролу над активностима одређених бирачких одбора у Босни и Херцеговини. Даљинске изборне посматрачке мисије Конгреса су по питању локалних избора спроведених у Босни и Херцеговини 15. 11. и засебно у Мостару 20. 12. 2020. године⁹⁰ установиле низ проблема, као што су трговина мјестима у бирачким одборима међу политичким странкама, посљедишно политизовање изборне администрације и неуједначено извјештавање о предизборној кампањи.

Савјет Европе је активно сарађивао с Централном изборном комисијом (ЦИК) на испоруци боље континуиране обуке за чланове изборне администрације и друге учеснике у изборном процесу. У припреми за опште изборе 2018. године заједно с ЦИК-ом израђене су смјернице за домаће и међународне посматраче. Утврђене су нове технологије за побољшање практичности и ефикасности изборног процеса и заговарана је боља едукација бирача. Савјет Европе промовисао је политичко учешће жена које је још увијек испод референтног нивоа (40%) успостављеног у релевантном домаћем законодавству. У *Студији о насиљу против жена у политици у Босни и Херцеговини* дате су основе за потенцијалне будуће иницијативе за изборну помоћ/сарадњу и цивилно друштво у Босни и Херцеговини.

Имајући у виду опште изборе 2022. године у Босни и Херцеговини и настављајући се на претходно пружену подршку, Акциони план ће се фокусирати на:

- Унапређење капацитета ЦИК-а Босне и Херцеговине, представника медија, политичких странака и чланова бирачких одбора да постану професионалнији, инклузивнији и транспарентнији;
- Повећање свијести опште јавности како би се обезбиједило боље учешће и заступљеност подзаступљених група.

⁸⁶ Циљ 10, потциљ 2: До краја 2030. оснажити и промовисати друштвену, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидност, расу, етничку припадност, поријекло, религију или економски, односно неки други статус.

⁸⁷ Циљ 11, потциљ 3: До краја 2030. у свим земљама унаприједити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима.

⁸⁸ Циљ 16, потциљ 6: Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима. Потциљ 7: Обезбиједити одговорно, укључиво, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима.

⁸⁹ Европски парламент, Парламентарна скупштина ОЕБС-а (Организација за безбједност и сарадњу у Европи), ОЕБС-ова Канцеларија за демократске институције и људска права (ODIHR), Парламентарна скупштина Савјета Европе (ПАСЕ), Парламентарна скупштина Организације Сјеверноатлантског споразума (НАТО), *Изјава о прелиминарним налазима и закључцима, Међународна изборна посматрачка мисија*, доступно на <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2018-10/BiH%20General%20elections%20final.pdf>.

⁹⁰ Комитет о поштовању обавеза и одређења држава чланица Европске повеље о локалној самоуправи (Комитет за мониторинг) *Информативни извјештај о локалним изборима одржаним у Босни и Херцеговини (15. 11. 2020.)* и у Мостару (20. 12. 2020.), 9. 2. 2021, CG-MON(2021)18-09, доступно на https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a15347.

Очекивани исходи

- Медијско извјештавање о изборном периоду је побољшано у смислу ефикасности и професионализма;
- Капацитети ЦИК-а и изборних комисија су повећани како би постале професионалније, инклузивније и транспарентније;
- У одговарајућим општинама повећана је свијест о подзаступљеним категоријама бирача (посебно жена и националних мањина).

Главни домаћи партнери: ЦИК, изборна администрација, представници медија, представници политичких странака, цивилно друштво и други изборни актери.

➤ **Учешће грађана у демократском доношењу одлука**

У складу с напорима на унапређењу демократског управљања кроз учешће грађана, Савјет Европе настоји да подржи ангажман грађана и цивилног друштва у политичком доношењу одлука на локалном и регионалном нивоу у Босни и Херцеговини тако што ће повећати свијест јавних власти, цивилног друштва и грађана о иновативним алатима и приступима за учешће грађана. Изградњом капацитета релевантних актера и пружањем техничке подршке за успостављање ефикасних дијалогских платформи у општинама и регијама, које би требало да конкретно служе промоцији укључивања младих, жена и мањина, грађани ће се у својим заједницама и регијама приближити процесима доношења одлука и политика. Захваљујући томе, пружање јавних услуга ефикасније ће одговорити на стварне потребе и захтјеве становништва, а унапријеђен отворен дијалог између грађана и власти произвешће више повјерења у јавну управу.

Савјет Европе намјерава да понуди низ иновативних алата који омогућују јавним властима на свим нивоима у Босни и Херцеговини да искористе потенцијал грађана и да њихова знања и искуства укључе у доношење одлука и политика у општинама, кантонима и регијама. Посебна пажња ће бити посвећена повећању свијести и унапређењу капацитета за учешће дјеце и младих кроз увођење партиципативних алата за примјену у школама. Властима ће бити пружена додатна подршка за унапређење регулаторног оквира за учешће грађана на оним нивоима гдје је потребно да се обезбиједи повољно окружење за учешће цивилног друштва у процесима реформи/доношења одлука.

Очекивани исходи

- Регулаторни оквир за учешће грађана у општинама и регијама гдје се ради пилотирање пружа повољно окружење за укључивање грађана и цивилног друштва у процесе реформи/доношења одлука у њиховим заједницама и регијама;
- Грађани и цивилно друштво активно су укључени у процес доношења одлука у општинама и регијама Босне и Херцеговине гдје се врши пилотирање;
- Дјелотворне дијалогске платформе у општинама и регијама гдје се врши пилотирање доприносе динамичној интеракцији између грађана и јавних власти.

Главни домаћи партнери: савези опћина/општина и градова Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, сва кантонална министарства образовања, Одјељење за образовање Владе Брчко дистрикта, Министарство просвјете и културе Републике Српске, организације цивилног друштва.

➤ **Промоција доброг управљања и реформи локалне власти**

Босна и Херцеговина је ратификовала Европску повељу о локалном самоуправљању 12. 7. 2002. године и потребно је да се ради на њеном спровођењу. *Конгрес* је нагласио важност напретка у имплементацији уставних реформи којима се уводи принцип локалне самоуправе. Потребно је да се обезбиједи систематичне консултације и координација са локалним властима и између њих самих о свим питањима која их се тичу. Могућности заједничког пружања јавних услуга и сарадње преко међуентитетске линије разграничења треба да буду прописане законом, подржане и промовисане.⁹¹ Поред тога, *РАСЕ снажно заговара* јачање локалне самоуправе у Босни и Херцеговини у складу с *Препоруком Конгреса 324 (2012)* и *Препоруком 442 (2019)*.

⁹¹ Видјети: Акциони план, поглавље 2.3.1. Демократско управљање: Мјере за изградњу повјерења.

Након значајног напретка који је постигнут одржавањем локалних избора у Граду Мостару,⁹² Савјет Европе прилагодио је своју помоћ како би потакнуо грађане да се укључе у делиберативни процес и помогао у изградњи вјештина и знања локалних актера о демократским приступима. Израђена је методологија прилагођена делиберативном процесу у Граду Мостару. У њу су укључени разни важни аспекти као што је структура управљања делиберацијом, правилник и кораци за насумични одабир грађана за учешће и одабир тема за делиберацију. Прва Скупштина грађана која је одржана у јулу 2021. уједно представља и прву такву скупштину у Босни и Херцеговини и регији. Поред тога, Центар експертизе за добро управљање подржао је развијање вјештина за учешће становништва у демократском процесу кроз активности обуке за званичнике локалних власти у Босни и Херцеговини у циљу да унаприједи свијест о **12 принципа доброг демократског управљања**, изгради капацитете за лидерство, промовише стратегије грађанског учешћа и развије прекограничну и међуентитетску сарадњу на основу постојећих алата и најбоље праксе.

Акциони план има за циљ да одговори на горе наведене изазове на сљедеће начине:

- Наставком пружања подршке Граду Мостару у имплементацији препорука које су произашле из првог делиберативног процеса Скупштине грађана одржане у јулу 2021. и уврштавању делиберативних процеса у јавне политике путем друге Скупштине грађана. Ова подршка требало би да омогући имплементацију иновативне демократске праксе за повећање учешћа грађана у доношењу одлука на локалном нивоу, а то би Град Мостар учинило инспиративним примјером за Југоисточну Европу. Могле би да се испитају могућности репликације делиберативног модела демократије и одговарајуће методологије у још једној општини у Босни и Херцеговини;
- Јачањем вјештина и капацитета изабраних представника и јавних званичника на локалном нивоу у Босни и Херцеговини, као и удружења локалних власти, у циљу развоја управљања на више нивоа, изградње јавне етике, повећања транспарентности и одговорности и заштите људских права на локалном нивоу, нарочито у свјетлу социоекономских посљедица пандемије COVID-19.

Очекивани исходи

- Власти из Града Мостара примјењују одговарајуће мјере и политике да испуне препоруке грађана и уврсте делиберативне активности у своје процесе доношења одлука;
- У одабраним општинама изабрани представници и јавни званичници на локалном нивоу јачају своје капацитете и вјештине за увођење иновативних приступа за сарадничко управљање, делиберативну демократију и учешће грађана;
- Локалне власти повећају своје капацитете за изградњу јавне етике, транспарентности, заговарања и заштите људских права на локалном нивоу;
- Оснажени су институционални капацитети два главна савеза општина и градова;
- Међуопштинске и међуентитетске мреже подржане кроз изградњу капацитета и колегијално учење да развију прекограничну сарадњу прилагођену датом мјесту.⁹³

Главни домаћи партнери: Релевантна министарства Републике Српске надлежна за јавну управу и локалну самоуправу, савез опћина/општина и градова Федерације Босне и Херцеговине односно Републике Српске, Град Мостар и локалне власти у Босни и Херцеговини, ОЦД као што је LDA (Агенција локалне демократије) Мостар.

⁹² Чињеница да локални избори нису одржани од 2008. године навела је Европски суд за људска права (ЕСтHR) да 2019. године донесе пресуду (*Баралија против Босне и Херцеговине*) према којој је Босна и Херцеговина прекршила члан 1. Протокола бр. 12 уз Европску конвенцију о људским правима (ЕCHR). Након што је 17. 6. 2020. постигнут споразум између лидера већински бошњачке странке (Странке демократске акције – СДА) и лидера већински хрватске странке (Хрватске демократске заједнице Босне и Херцеговине – ХДЗ БиХ), грађани Града Мостара су 20. 12. 2020. гласали на локалном нивоу први пут у више од деценије. Конгрес локалних и регионалних власти Савјета Европе (Конгрес) обавио је процедуру посматрања избора на даљину.

⁹³ Овај приступ настоји превазићи ограничења територијалних административних структура како би промовисао сарадњу и понудио платформу за партнерство и координацију на основу географске блискости. „Прекогранична“ сарадња подразумијева и међуентитетску и сарадњу која се одвија преко државне границе.

➤ Мјере за изградњу повјерења

Дејтонским мировним споразумом је 1995. успостављена међуентитетска линија којом су неке општине у Босни и Херцеговини подијељене на двије, а у неким случајевима и на четири нове општине. Линија разграничења није само подијелила територију општина, већ и заједничку инфраструктуру и правни систем који се у већини случајева разликује између Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине. Линија разграничења је бивша линија фронта између војних формација и мјесто трагичних страдања.

Помоћ Савјета Европе за мјере изградње повјерења (енгл. *confidence-building measures, CBM*) има за циљ да унаприједи међуопштинску сарадњу преко ентитетске линије разграничења како би се подржали напори ка помирењу и уопштено ка демократизацији. Раније иницијативе изградње повјерења служиле су као оквир за унапређење међуопштинске сарадње у циљу побољшања основних знања и вјештина у заједничком управљању пројектима и омогућиле су реализацију практичних међуопштинских пројеката преко ентитетске линије. Укупно је 24 пара подијељених општина имало користи од програма малих грантова захваљујући којем су реализовали приједлоге пројеката од заједничког интереса за своје становништво. Пројекти су обухватили широк спектар подручја као што је сарадња међу општинама на образовним и заједничким културним активностима за дјецу различитог етничког поријекла, сарадња на заштити културног наслеђа, мали заједнички пољопривредни пројекти и заједничка обука за ватрогасце добровољце за цивилну заштиту. Подршка за младе као покретаче помирења кроз далекосежне консултације под водством младих уродила је израдом заједничке политике за младе и успостављањем омладинских удружења у општинама. Сарадња између жена начелница резултовала је потписивањем споразума о сарадњи између седам општина које су се укључиле како би практично сарађивале, понајприје на инфраструктурама и охрабривању учешћа жена у јавном и политичком животу.

Акциони план ће градити на темељима претходно постигнутих резултата и наставити консолидацију мреже општина с обје стране међуентитетске линије и развој мреже жена изабраних на локалном и ентитетском нивоу. Посебно ће се посветити пажња улози жена у помирењу, а нарочито жена изабраних на свим нивоима власти. Подршка би такође могла да се фокусира на друге заједничке активности, нарочито за младе у области спорта и културе.

Очекивани исходи

- Додатно оснажен међуетнички дијалог на нивоу локалних заједница;
- Додатно оснажена сарадња између начелница;
- Млади из свих подијељених општина учествују у новим заједничким пројектима и даље се развија мрежа младих.

Главни домаћи партнери: Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска, локалне јединице самоуправе, нарочито оне дуж ентитетске линије разграничења, Агенција за равноправност сполова Босне и Херцеговине, џендер центри, општинске комисије за родну равноправност, организације цивилног друштва и друга релевантна тијела и актери.

2.3.2 ДЕМОКРАТСКО УЧЕШЋЕ

Због недостатка могућности за запошљавање и због политичких прилика у земљи, феномен одгјева мозгова нарочито је забрињавајући. У протеклих неколико година постигнут је извјестан напредак на пољу рада с младима кроз рад организација цивилног друштва и вијећа младих/омладинских савеза у два ентитета на пружању обуке за рад с младима. Рад с младима је 2014. препознат као занимање у оквиру занимања на државном нивоу. Савјет Европе⁹⁴ подржава развој компетенција професионалаца у омладинском сектору, од државних службеника задужених за спровођење омладинских политика од државног до локалног нивоа, до омладинских организација цивилног друштва које раде с младима и пружају им услуге.

⁹⁴ Путем редовног буџета.

➤ Образовање за демократију

Упркос покушајима реформе и побољшања како владиних тако и невладиних актера, устрајна сегрегација у образовном систему појављује се у разним облицима и формама, али наставља да буде карактеристика која је присутна у сваком дијелу образовног система (одвојени наставни планови и програми, национална група предмета и претежно једноетничке школе) у Босни и Херцеговини. Неколико тијела Савјета Европе задужених за мониторинг (*Комитет министара (CM)*, *Европска комисија против расизма и нетолеранције (ECRI)*, *Савјетодавни комитет за Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина (ACFC)*) истакло је потребу развијања инклузивног, интегрисаног образовног окружења у свим школама и укидање „двје школе под једним кровом” и једноетничких школа.

Босна и Херцеговина је постигла кључну прекретницу у јачању квалитетног образовања за све када је Савјет министара 2020. усвојио *Препоруке за политике дјеловања са Мапом пута за унапређење инклузивног образовања*. Овај инклузивни документ који је окренут будућности⁹⁵ заједно су 2019. уз подршку Савјета Европе израдила релевантна министарства на државном нивоу, ентитетска министарства образовања и десет кантоналних министарстава образовања. Поред тога, покренуте су активности на унапређењу наставних планова и програма за историју и географију и њихово усклађивање с исходима учења из *Заједничког језгра наставних планова и програма* које је израдила Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО) и са *Референтним оквиром компетенција за демократску културу* (енгл. *Reference Framework of Competences for Democratic Culture, RFCDC*). Мрежа школа коју подржава Савјет Европе, а која окупља 29 пилот-школа из десет кантона, Републике Српске и Брчко дистрикта, добила је помоћ за разумијевање *RFCDC*-а и његову примјену у школама. Поред тога, 2020. Босна и Херцеговина такође се прикључила иницијативи за *Европски квалификациони пасош за избјеглице* која избјеглицама омогућава признавање квалификација чак и кад не посједују потпуну документацију.

Упркос начињеном напретку, с обзиром на дугорочне препреке и изазове у образовном сектору у Босни и Херцеговини, потребна је додатна подршка за имплементацију *Препорука за политике дјеловања са Мапом пута за унапређење инклузивног образовања* и за суочавање с новим изазовима насталим усљед пандемије COVID-19 који су захтијевали прелазак на онлајн методе учења.

Могуће је да се пружи додатна подршка да се помогне координација међу свим релевантним министарствима и другим релевантним актерима за развијање образовне визије и циљева у Босни и Херцеговини. То би подразумијевало циљану изградњу капацитета главних пружалаца образовања, укључујући и кроз подршку боље структурисаној и континуираној координацији путем Мреже за образовне политике. Акциони план ће додатно унаприједити компетенције наставника, руководилаца школа и другог школског особља за имплементацију циљева из *Препорука за политике дјеловања са Мапом пута за унапређење инклузивног образовања*. Пилот-школе ће постати ресурсни центри мреже демократских школа с опремљеним дигиталним демократским учионицама и промовисаће демократску школску културу и инклузивност у другим школама.

Још увијек је потребно да се оснажи интегритет у високом образовању. Тренутно је на дјелу корупција у образовном сектору. Млади људи су посебно погођени потенцијалним непризнавањем диплома из Босне и Херцеговина у другим земљама због питања вјеродостојности агенција задужених за обезбјеђење квалитета у високом образовању. У том контексту Савјет Европе намјерава да пружи подршку рјешавању проблема корупције и поспјешивању интегритета институција високог образовања на основу платформе Савјета Европе за етику, транспарентност и интегритет у образовању (*ETINED*) и ослањајући се на свеобухватну анализу почетног стања спроведену 2020.

Очекивани исходи

- Домаћи доносиоци одлука и практичари у образовању додатно усклађују образоване стандарде и приступе Босне и Херцеговине с европским стандардима, укључујући и по питању сегрегације у школама;
- Институције високог образовања примјењују механизме за спречавање корупције и оснаживање етике, транспарентности и интегритета у високом образовању;
- Наставници и студенти на институцијама високог образовања понашају се с интегритетом у својим академским подухватима у складу с међународним стандардима;

⁹⁵ Овај документ има циљ да унаприједи квалитет образовања за све у Босни и Херцеговини, у складу с европским стандардима и према визији квалитетног образовања из препорука Комитета министара (CM) Савјета Европе.

- Унапријеђене су компетенције наставника, руководилаца школа и другог школског особља за имплементацију циљева из *Препорука за политике дјеловања са Малом пута за унапређење инклузивног образовања*.
- Повећана је свијест друштва о квалитетном образовању као јавном добру и основном људском праву.

Главни домаћи партнери: *Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, Федерално министарство образовања и науке (Федерација Босне и Херцеговине), Министарство просвјете и културе Републике Српске, Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво Републике Српске, АПОСО, сва кантонална министарства образовања, Одјељење за образовање (Влада Брчко дистрикта), институције и агенције за високо образовање, основне и средње школе, локалне заједнице и организације цивилног друштва.*

ДИО III – ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

3.1 МЕТОДОЛОГИЈА

Укупна координација техничке сарадње Савјета Европе спада у надлежност Канцеларије Генералне дирекције за програме (*ODGP*) који руководи програмирањем и прикупљањем средстава за акције сарадње и брине се о правилном функционисању канцеларије Савјета Европе на терену.

Пројекте из Акционих планова имплементира Главно административно тијело Савјета Европе одговорно за дато подручје експертизе. У складу с процесом Савјета Европе за децентрализовану имплементацију техничке помоћи и сарадње, [Канцеларија Савјета Европе у Сарајеву](#) игра кључну улогу у координисању и пружању подршке имплементацији пројеката на терену. На дан 1. октобра 2021. Канцеларија у Сарајеву имала је 28 запослених.

Имплементација пројеката из Акционог плана подразумијева процјену потреба, законодавну експертизу, изградњу капацитета, повећање свијести и колегијалне провјере, у зависности од потреба. У складу с [Методологијом управљања пројектима Савјета Европе \(PMM\)](#) методологија имплементације настоји да оснажи осјећај власништва код домаћих актера и обезбиједи одрживост исхода. Методологија *PMM*, која је постала обавезна 2017. године, помаже унапређењу квалитета имплементације пројеката у смислу планирања и праћења, економичности и ефикасности. Такође обезбјеђује бољу процјену ризика, уврштавање приступа заснованог на људским правима и више пажње посвећене димензији родне равноправности.

Осим тога, сарадња коју је осмислио Савјет Европе води се „вишеинституционалним приступом”, који омогућује различитим институцијама и тијелима Савјета Европе да циљано раде с владиним актерима, парламентима, независним управним институцијама, као што је Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, као и са локалним и регионалним властима. На овај начин постиже се јединствена снага за свеобухватне, инклузивне, успјешне и одрживе реформе.

Савјет Европе такође даје приоритет приступу заснованом на људским правима на свим нивоима и у свим фазама својих активности. Захваљујући свом *acquis*-у, који између осталог обухвата правне инструменте и институције Савјета Европе заједно с принципима учешћа и инклузије (укључујући родно уравнотежено учешће и сарадњу с цивилним друштвом), равноправности и недискриминације, одговорности, транспарентности и приступа информацијама, активности Савјета Европе доносе додатну вриједност. Очекује се да ће [Практични водич за пројекте сарадње с приступом утемељеним на људским правима](#) Савјета Европе допринијети унапријеђеној примјени приступа заснованог на људским правима у управљању пројектима и активностима сарадње.

Једна од компонената овог приступа заснованог на људским правима коју Савјет Европе истиче подразумијева увођење родног аспекта у све пројектне активности (*gender mainstreaming*) у складу са [Стратегијом за родну равноправност 2018–2023](#). Очекује се да ће употреба [Комплета алата Савјета Европе за увођење родног аспекта у пројекте сарадње](#), који пружа смјернице за уврштавање аспеката родне равноправности у израду пројеката, њихову имплементацију и извјештавање о њима, унаприједити имплементацију димензије родне равноправности у активностима сарадње унутар Савјета Европе и међу домаћим партнерима. Приступ увођењу родног аспекта биће дефинисан у току израде активности везаних за Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину 2022–2025 (Акциони план). Примјењиваће се на све активности без обзира на поље сарадње. На примјер, стандарди родне равноправности и женских права узимаће се у обзир при ревидирању различитих закона и домаћих правних оквира у свјетлу европских стандарда. Питање родне равноправности такође ће бити уврштено у активности и програме обуке. При осмишљавању и

спровођењу пројеката вршиће се анализа утицаја питања рода. Поред увођења родног аспекта разматраће се и специфичне активности за промоцију родне равноправности.

Слично томе, Савјет Европе промовише активно учешће цивилног друштва у пројектним активностима. Инклузивности се приступа у складу са [Смјерницама о учешћу организација цивилног друштва у активностима сарадње Савјета Европе](#).

Акциони план ће наставити да узима у обзир специфичне потребе рањивих група у Босни и Херцеговини кроз имплементацију пројеката за оснаживање њихових права и унапређење њихових услова живота. Ови пројекти ће, између осталог, бити усмјерени на жене, дјецу и младе и на борбу против дискриминације и говора мржње, као и на промоцију интеграције и разноликости, нарочито кроз образовање. Посебно ће се водити рачуна о трансверзалној природи инклузије тако што ће се обезбиједити уравнотежена родна заступљеност и усмјерење на све регије земље.

Уз то, учешће цивилног друштва ће бити обезбијеђено и на друге начине кроз цијели Акциони план, а у циљу јачања улоге цивилног друштва у земљи кроз промоцију дијалога с властима и кроз изградњу капацитета цивилног друштва. Сходно томе, планирано је, на примјер, укључивање актера из цивилног друштва у релевантне активности одређених пројеката и имплементација пројеката који су конкретно њима намијењени.

Савјет Европе је посвећен заштити дјецe и обезбјеђењу да право дјецe на заштиту буде у потпуности остварено у складу с његовом Стратегијом за права дјетета 2022–2027. Дјелокруг постојеће политике заштите дјецe се проширује, а уводе се и измјене механизма за извјештавање како би ова политика била усклађена с политиком Савјета Европе за проговарање (енгл. *Speak Up Policy*).

Још једна трансверзална димензија која треба да се спомене је заштита климе и околиша. Развојна сарадња за људска права, владавину закона и демократију сама по себи доприноси рјешавању многих политичких, правних и друштвених проблема који погоршавају климатске промјене. Савјет Европе је спровео поједностављену околишну процјену како би идентификовао главне шансе за позитиван утицај и ризике у виду околишних рањивости, као и могуће даљње активности. Прелиминарни закључци показују да сарадња Савјета Европе има индиректни позитивни утицај на околиш тако што земље подржава у оснаживању структура доброг управљања и тако им омогућује да учинковитије одговарају на околишне изазове и циљеве. Ипак, још увијек постоји потреба да сектор сарадње Савјета Европе повећа своју усмјереност ка климатски неутралној техничкој помоћи. У Савјету Европе се тренутно разматрају наредни кораци.

Овај Акциони план такође узима у обзир и релевантне препоруке из Спољне евалуације Акционог плана 2018–2021 и поуке из имплементације акционих планова за период 2015–2017. и 2018–2021, укључујући и слjedeће:

- Приступ сарадњи заснован на људским правима, који користи стандарде и принципе Савјета Европе и као средства и као циљеве техничке сарадње, може значајно да допринесе остварењу тих права;
- Потребна је блиска координација с партнерима у Босни и Херцеговини на свим нивоима и у свим фазама израде и имплементације програма како би се обезбиједила оптимална имплементација и усмјереност дјеловања, чиме се помаже стварању осјећаја заједничког власништва за дугорочну сарадњу на Акционом плану међу властима;
- Учинковита координација пројеката од кључног је значаја с обзиром на велики број међународних донатора и разноликост домаћих актера укључених у нове активности, а учинковити механизми координације како с међународним тако и с домаћим партнерима такође су потребни ради избјегавања непотребних преклапања интервенција;
- Циљани програми засновани на препорукама мониторинга показали су се као додатна вриједност сарадње, способни да одговоре на специфичне потребе земље кроз помоћ која је усмјерена и усклађена са стандардима Савјета Европе и *acquis*-ем Европске уније у контексту процеса проширења;
- Изградња локалних капацитета и даље је важна компонента програма техничке помоћи;
- Регионални програми и регионална димензија пројеката за појединачну земљу пружају значајне прилике институцијама, организацијама цивилног друштва и другим актерима да размијене искуства и добру праксу са сусједним корисницима који се суочавају са сличним изазовима и да развијају заједничке политике у складу с европским стандардима;
- С обзиром на децентрализацију процеса доношења закона и одлука у Босни и Херцеговини, за постизање жељених исхода неопходни су дугорочни пропратни пројекти и активности.
- Диверсификација извора финансирања од кључног је значаја, а и даље остаје изазов за Акциони план у Босни и Херцеговини.

- Флексибилност Акционог плана Савјета Европе у великој мјери је омогућила прилагођавање планова и метода рада кризи с пандемијом COVID-19. У једну руку, ограничења усљед пандемије покренула су или убрзала иновације на одређеним пољима, а нарочито у области ИТ рјешења. Прикупљена искуства могу да се пренесу на будућу праксу имплементације. С друге стране, за неке активности, нарочито студијске посјете и гостовања, извјесне активности обуке и политички осјетљива подручја, још нису нађена адекватна алтернативна рјешења.

Савјет Европе због природе свог мандата понекад мора да дјелује у сложеним и нестабилним окружењима гдје је изложен ризицима. Анализа ризика који се односе на имплементацију Акционог плана, као и могуће стратегије њиховог ублажавања дати су у Прилогу II овог Акционог плана, а воде се *Смјерницама за управљање ризиком* и *Политиком управљања ризиком* Савјета Европе из јуна 2016. Сви пројекти који се спроводе у оквиру Акционог плана имају сопствене аранжмане процјене и ублажавања ризика. ODGP је 2021. покренуо вјежбу управљања ризиком како би попунио Регистар организационих ризика о којем се периодично обавјештавају Генерални секретар и Виша руководна група. Резултате ће анализирати интерна ревизија, екстерна ревизија и Савјетодавни надзорни одбор.

3.2 ДОПРИНОС ЦИЉЕВИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Акциони план ће подржати напоре власти у Босни и Херцеговини да постигну циљеве одрживог развоја (SDG) Уједињених нација, посебно циљеве 3, 4, 5, 8, 10, 11 и 16, како слиједи:

Циљ 3: Обезбиједити здрав живот и промовисати благостање свих људи, свих животних доби

Активности за борбу против злоупотребе дрога и повећан приступ квалитетном лијечењу од овисности за затворенике и мигранте директно ће допринијети постизању циља 3, потциљ 5⁹⁶ о јачању превенције злоупотребе супстанци и лијечењу посљедица такве злоупотребе.

Циљ 4: Обезбиједити укључиво и квалитетно образовање, те промовисати могућности цјеложивотног учења за све

Неколико активности предвиђених овим Акционим планом, као што су активности за квалитетно образовање за све и за борбу против говора мржње и дискриминације, директно ће допринијети постизању циља 4, потциљ 7⁹⁷ о обезбјеђењу да релевантни актери и ученици стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој. Европски програм образовања о људским правима за правну струку (HELP) има потенцијал да се обрати универзитетима, а нарочито правним факултетима, како би они уврстили изучавање људских права у своје наставне планове и програме. Овај програм такође нуди цјеложивотно образовање о људским правима за правнике и на тај начин директно доприноси остварењу овог циља.

Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и дјевојчице

Низ инструмената Савјета Европе, као што су Конвенција о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) и Конвенција о заштити дјеце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (Конвенција из Ланзарота), има за циљ промовисати родну равноправност и борбу против насиља над женама и дјецом. Поред тога, Конвенција Савјета Европе о борби против трговине људима специфично се бави овом врстом насиља. Техничка сарадња с Босном и Херцеговином ће помоћи њеним властима да спроводе ове конвенције којим је Босна и Херцеговина приступила. Такође ће оснажити капацитете релевантних стручњака и агенција за елиминацију свих облика насиља над женама и дјевојчицама – укључујући трговину људима, сексуално и друго искоришћавање – и за борбу против родне дискриминације, доприносећи на тај начин остварењу циља 5, потциљ 1,⁹⁸ 2,⁹⁹ А¹⁰⁰ и С.¹⁰¹

⁹⁶ Циљ 3, потциљ 5: Појачати превенцију злоупотребе супстанци и лијечење посљедица такве злоупотребе, што обухвата и злоупотребу опојних дрога и штетну употребу алкохола.

⁹⁷ Циљ 4, потциљ 7: До краја 2030. обезбиједити да сви ученици/ице стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој, између осталог и путем образовања за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју.

⁹⁸ Циљ 5, потциљ 1: Окончати свуда и све облике дискриминације над женама и дјевојчицама.

⁹⁹ Циљ 5, потциљ 2: Елиминисати све облике насиља над женама и дјевојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, односно сексуално искоришћавање и друге облике искоришћавања.

¹⁰⁰ Циљ 5, потциљ А: Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима власништва, финансијским услугама, наслједству и природним ресурсима, у складу с националним законима.

¹⁰¹ Циљ 5, потциљ С: Усвојити и оснажити добре политике и извршно законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и дјевојчица на свим нивоима.

Уврштавање аспеката рода (*gender mainstreaming*) у све политике и мјере, као и у саму имплементацију пројеката, представља приоритет Акционог плана, што такође доприноси остварењу овог циља.

Циљ 8: Промовисати укључив и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Активности Савјета Европе усмјерене на сузбијање трговине људима јасно ће допринијети остварењу циља 8, потциљ 7.¹⁰² Заправо ће трговина у сврху искоришћавања за рад и искоришћавање дјецe за рад бити међу главним фокусима активности сарадње у овој области. Изградњом капацитета и повећањем свијести међу релевантним актерима Савјет Европе настоји да омогући откривање и идентификацију жртава трговине људима и оснажи помоћ која им се пружа. Слично томе, рад на смањивању фактора који покрећу трговину људима осмишљен је како би допринио постепеном смањивању броја жртава.

Штавише, Европска социјална повеља (ESC) гарантује права на рад без дискриминације, на праведне услове рада, на безбједне и здраве радне услове и на праведну накнаду. Активности усмјерене на обезбјеђење социјалних права и примјену Повеље ће стога допринијети остварењу SDG-а 8, потциљ 8.¹⁰³

Циљ 10: Смањити неједнакост унутар држава и међу државама

Допринос Акционог плана борби против дискриминације, говора мржње и злочина из мржње подржаће напоре власти Босне и Херцеговине да се приближе остварењу циља 10, потциљ 3¹⁰⁴ о обезбјеђењу једнаких могућности и смањењу неједнакости. Имплементација Акционог плана требало би да као резултат има повећан капацитет власти, Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и организација цивилног друштва да врше праћење и рјешавање предмета дискриминације, с посебним нагласком на заштиту права националних мањина и лезбејки, геј, бисексуалних, трансродних и интерсексуалних (ЛГБТИ) особа у складу с европским стандардима. Поред подршке промоцији одговарајућег законодавства, политика и активности (потциљеви 3 и 4),¹⁰⁵ пројекти у области људских права, владавине закона (нарочито у области борбе против трговине људима) и демократије такође ће се значајно фокусирати на оснаживање националних мањина и рањивих група и на промоцију социјалне, економске и политичке инклузије за све (потциљ 2).¹⁰⁶ Подршка усклађивању домаћег законодавства у области социјалних и економских права са захтјевима из ESC-а такође је везана за остварење овог циља.

Властима ће бити пружена подршка да ријеше евентуалне недостатке у законодавству и пракси по питању прихвата, азила и услова притвора везаних за остварење потциља 7.¹⁰⁷

Циљ 11: Учинити градове и насеља инклузивним, безбједним, издржљивим и одрживим

Један од циљева Акционог плана је промоција доброг управљања кроз локалну самоуправу. Активности на овом пољу доприносе остварењу циља 11, потциљ 3¹⁰⁸ који је усмјерен на унапређење инклузивне и одрживе урбанизације и капацитета за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима. Помоћу Акционог плана ће се у том погледу развити учинковитија сарадња међу владама у Босни и Херцеговини и институцијама на државном, ентитетском и кантоналном нивоу и гајити дијалог између подијељених општина. Такође ће се допринијети оснаживању националних мањина на локалном нивоу, нарочито Рома.

¹⁰² Циљ 8, потциљ 7: Предузети непосредне и учинковите мјере за искорјењивање присилног рада, окончање модерног ропства и трговине људима и обезбиједити забрану и уклањање најгорих облика дјечјег рада, укључујући запошљавање и коришћење дјецe војника, и до 2025. године окончати дјечји рад у свим његовим облицима.

¹⁰³ Циљ 8, потциљ 8: Заштитити радна права и промовисати безбједно радно окружење за све раднике, укључујући раднике мигранте, а посебно мигранткиње и оне који раде на небезбједним радним мјестима.

¹⁰⁴ Циљ 10, потциљ 3: Обезбиједити једнаке могућности и смањити неједнакости у исходима, између осталог и тако што ће се елиминисати дискриминишући закони, политике и праксе и што ће се у том погледу промовисати прикладно законодавство, политике и активности.

¹⁰⁵ Циљ 10, потциљ 4: Усвојити политике, посебно фискалну политику и политике у подручју плата и социјалне заштите, и прогресивно постићи већу равноправност.

¹⁰⁶ Циљ 10, потциљ 2: До краја 2030. оснажити и промовисати друштвену, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидност, расу, етничку припадност, поријекло, религију или економски, односно неки други статус.

¹⁰⁷ Циљ 10, потциљ 7: Омогућити уређену, безбједну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, између осталог и кроз примјену планираних и добро вођених миграционих политика.

¹⁰⁸ Циљ 11, потциљ 3: До краја 2030. у свим земљама унаприједити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима.

Циљ 16: Промовисати мирољубива и укључива друштва за одрживи развој, обезбиједити приступ правди за све и изградити учинковите, одговорне и укључиве институције на свим нивоима

Овај *SDG* је камен темељац владавине закона у Агенди за 2030. Због природе мандата Савјета Европе, његове активности техничке сарадње значајно доприносе остварењу *SDG*-а 16. Заправо, све предвиђене активности на неки начин доприносе остварењу овог *SDG*-а.

Потциљ 1¹⁰⁹ настоји да смањи све облике насиља и с њима повезане стопе смртних случајева. Активности на спречавању и сузбијању насиља над дјецом стога јасно доприносе остварењу овог потциља. Рад на спречавању лошег поступања према особама лишеним слободе и изградња капацитета агенција за спровођење закона, полицијских службеника и здравствених служби за затворенике у заштити људских права такође би требало да допринесе остварењу овог потциља.

Спречавање и сузбијање трговине људима, а нарочито дјецом, такође је приоритет у овом Акционом плану. Кроз њега ће се градити капацитети релевантних актера за идентификовање и кривично гоњење починилаца таквих дјела, чиме се доприноси напорима на остварењу циља 16, потциљ 2.¹¹⁰

Промовисање владавине закона један је од главних циљева Савјета Европе, а његове активности стога директно доприносе остварењу потциља 3.¹¹¹ Путем *HELP* програма и других активности изградње капацитета правне струке предвиђених Акционим планом обезбјеђује се унапријеђена примјена европских стандарда и побољшава се правна безбједност у Босни и Херцеговини. Слично томе, промоција приступа правосуђу за жене повезана је с овим циљем.

Акциони план такође ради на сузбијању економског криминалитета и сајбер криминалитета. Оснажиће сарадњу међу актерима на различитим нивоима како би одговорио на ове облике криминалитета и помогао властима да учинковитије примјењују Конвенцију Савјета Европе о сајбер криминалитету (Конвенцију из Будимпеште) и да спроводе препоруке тијела Савјета Европе за мониторинг у овој области. Циљ је да се значајно смање незаконити финансијски токови и трговина оружјем, оснажи проналажење и повраћај украдене имовине и да се допринесе сузбијању свих облика организованог криминалитета у складу с циљем 16, потциљ 4.¹¹² Осим тога, Акциони план настоји да допринесе борби против корупције у складу с препорукама Групе држава против корупције (*GRECO*) и на тај начин доприноси остварењу *SDG*-а 16, потциљ 5¹¹³ о значајном смањењу корупције и подмићивања.

Акциони план предвиђа улагање значајних напора у развијање капацитета јавних и правосудних власти и тијела за спровођење закона како би учинковитије и етички извршавали своје дужности. Унапређење капацитета особља институција за имплементацију реформи кроз унапријеђене вјештине и обезбјеђење одговарајуће координације међу релевантним институцијама доприноси остварењу циља 16, потциљ 6¹¹⁴ о развијању ефикасних, одговорних и транспарентних институција на свим нивоима.

Акциони план даје приоритет развоју локалне самоуправе, повећању учешћа грађана, укључујући мањине и жене, на свим нивоима и побољшању дијалога различитих нивоа власти међусобно и са цивилним друштвом, чиме се директно доприноси остварењу циља 16, потциљ 7¹¹⁵ о обезбјеђењу одговорног, укључивог, партиципативног и репрезентативног доношења одлука на свим нивоима. Унапређење изборног законодавства у циљу сузбијања дискриминаторне праксе и његово усклађивање с међународним стандардима и судском праксом Европског суда за људска права (*ECtHR*) такође доприноси остварењу овог потциља.

¹⁰⁹ Циљ 16, потциљ 1: Свугдје значајно смањити све облике насиља и с њима повезане стопе смртних случајева.

¹¹⁰ Циљ 16, потциљ 2 Окончати злоупотребу и искоришћавање дјече, трговину дјецом и све облике насиља и тортуре над дјецом.

¹¹¹ Циљ 16, потциљ 3: Промовисати владавину закона на националном и међународном нивоу и обезбиједити једнак приступ правди за све.

¹¹² Циљ 16, потциљ 4: До 2030. значајно смањити незаконите токове новца и оружја, побољшати проналажење и враћање украдене имовине и борити се против свих облика организованог криминалитета.

¹¹³ Циљ 16, потциљ 5: Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим облицима.

¹¹⁴ Циљ 16, потциљ 6: Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима.

¹¹⁵ Циљ 16, потциљ 7: Обезбиједити одговорно, укључиво, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима.

Акциони план предвиђа свеобухватне активности на оснаживању слободе изражавања, слободе медија и приступа информацијама које ће допринијети остварењу циља 16, потциљ 10¹¹⁶ о обезбјеђењу приступа јавности информацијама и заштите основних слобода.

Активности за повећање капацитета и вјештина релевантних институција за праћење и сузбијање дискриминације, злочина из мржње и говора мржње директно доприносе остварењу циља 16, потциљ А¹¹⁷ о изградњи капацитета ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминалитета. Поред тога, подршка која ће се пружити усвајању недискриминаторних политика доприноси остварењу *SDG*-а 16, потциљ В.¹¹⁸

3.3 КООРДИНАЦИЈА

Како би се обезбиједила учинковита употреба ресурса и релевантност активности Савјета Европе, координација се врши на различитим нивоима и у различитим форумима, укључујући и Комитет министара Савјета Европе (*CM*).

Активности Савјета Европе утврђују се и спроводе на начин да су усмјерене на подручја гдје ова организација има снажну експертизу и доноси додатну вриједност. Заједничка сарадња с властима Босне и Херцеговине развија се на основу подробне анализе циљева других међународних организација и актера на терену и њиховог рада – имплементираног и/или планираног – на остварењу тих циљева.

Како би обезбиједио релевантност својих активности, Савјет Европе блиско сарађује с релевантним међународним партнерима, нарочито Европском унијом, а конкретно Делегацијом Европске уније у Босни и Херцеговини. Овај Акциони план ће се имплементирати у контексту владиног програма за процес европских интеграција и у складу с одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању.

Босна и Херцеговина је од 2016. године учествовала у двије фазе заједничког програма Европске уније/Савјета Европе под називом „Хоризонтални инструмент за Западни Балкан и Турску” који је усмјерен на обезбјеђење правде; борбу против корупције и економског криминалитета; борбу против дискриминације и заштиту права рањивих група и на оснаживање слободе изражавања и слободе медија.

Такође је обезбијеђена координација с Уједињеним нацијама (УН), Канцеларијом високог представника (*OHHR*), Међународном организацијом за миграције (*IOM*) и Организацијом за безбједност и сарадњу у Европи (ОЕБС). По потреби се с другим међународним организацијама успостављају платформе за координацију и предузимају заједничке активности.

У сврху обезбјеђења ефикасности и избјегавања преклапања активности, Савјет Европе такође има координацију с развојним агенцијама и амбасадама држава чланица Савјета Европе и држава са статусом посматрача, као што су Сједињене Државе.

3.4 ФИНАНСИРАЊЕ

Укупни буџет Акционог плана износи приближно 19,1 милион евра. Финансирање износи 2,9 милиона евра (15% укупног буџета).

Пројекти из Акционог плана ће се финансирати из више извора. Финансирање ће углавном бити из добровољних доприноса земаља донатора и међународних организација, укључујући заједничке програме Европске уније/Савјета Европе, попут Хоризонталног инструмента за Западни Балкан и Турску, као и из редовног буџета (*OB*) Савјета Европе.

Координација имплементације Акционог плана подразумијева трошкове општег управљања који чине не више од 7% директних трошкова Акционог плана.

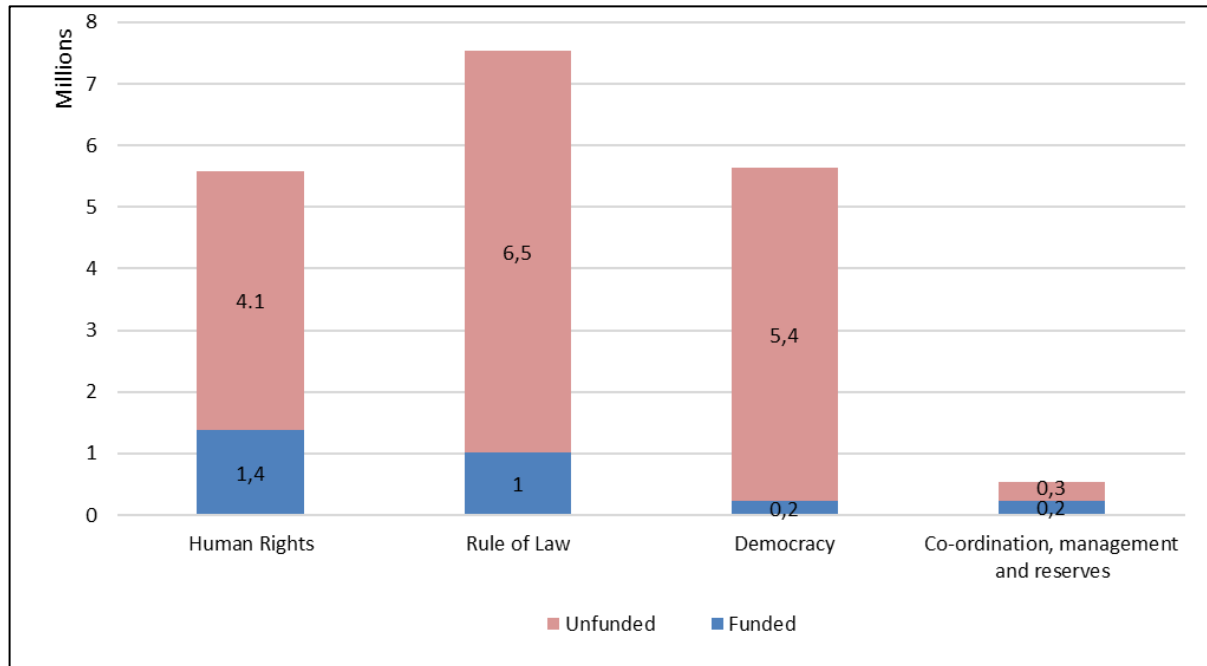
У складу са стратегијом мобилизације ресурса Савјета Европе, напори прикупљања средстава под координацијом *ODGP*-а фокусирани су на Акциони план у цијелости. Финансирање на нивоу Акционог плана омогућава флексибилност у расподјели средстава тамо гдје су најпотребнија и гдје је највјероватније да ће допринијети одрживости кључних политичких и институционалних реформи.

¹¹⁶ Циљ 16, потциљ 10: Обезбиједити јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу с националним законодавством и међународним уговорима.

¹¹⁷ Циљ 16, потциљ А: Оснажити релевантне националне институције, између осталог и преко међународне сарадње, за изградњу капацитета на свим нивоима, посебно у земљама у развоју, ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминалитета.

¹¹⁸ Циљ 16, потциљ В: Промовисати и спроводити недискриминаторне законе и политике за одржив развој.

Структура овог Акционог плана усклађена је са структуром Програма и Буџета Савјета Европе и његова два двогодишња циклуса како би се повећала досљедност, комплементарност и координација.

Слика 2: Процијењени буџет по теми Акционог плана Савјета Европе за Босну и Херцеговину 2022–2025 (у еврима)

3.5 УПРАВЉАЊЕ

Комитет министара процјењује укупне резултате Акционог плана путем своје Групе извјестилаца о демократији (*GR-DEM*).

Савјет Европе ће редовно извјештавати о напретку и исходима Акционог плана. У ту сврху ће *ODGP* подносити привремене и коначне извјештаје *СМ*-у како слиједи:

- усмени извјештај 12 мјесеци и 36 мјесеци након усвајања Акционог плана да представи стање напредовања након његовог званичног покретања;
- свеобухватан Извјештај о прегледу напретка на средини програмског раздобља, 24 мјесеца након усвајања Акционог плана;
- коначни Извјештај о прегледу напретка на крају имплементације Акционог плана.

Напредак у оквиру Акционог плана такође ће заједнички процијенити Савјет Европе и власти Босне и Херцеговине, уз блиску координацију Министарства иностраних послова и у сарадњи с другим владиним актерима, парламентима, цивилним друштвом и независним управним институцијама, као што је Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и локалне и регионалне власти.

Поред тога, *ODGP* ће о Акционом плану годишње извјештавати донаторе који доприносе финансирању на нивоу Акционог плана, у складу с обавезама извјештавања.

Контакти за Акциони план

Канцеларија Генералне дирекције за програме (ODGP)
Савјет Европе
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel: + 33 (0)3 90 21 56 54
Fax: + 33 (0)3 90 21 46 31
E-mail: odgp@coe.int
www.coe.int/programmes

Канцеларија Савјета Европе у Сарајеву
Змаја од Босне 11
71000 Сарајево
Босна и Херцеговина
E-mail: coe.sarajevo@coe.int
www.coe.int/sarajevo

ДОДАТАК I: ЛОГИЧКИ ОКВИР

Трансверзалне димензије као што су **родна равноправност, увођење родног аспекта (gender mainstreaming) и учешће цивилног друштва** представљају кључне компоненте приступа Савјета Европе заснованог на људским правима:

- **Родна равноправност** уврштава се у све пројекте Савјета Европе у складу са *Стратегијом Савјета Европе за родну равноправност* и уз помоћ *Комплекта алата Савјета Европе за увођење родног аспекта у пројекте сарадње*, уз друге доступне алате;
- **Грађанско учешће** је нешто што Савјет Европе промовише у складу са *Смјерницама о учешћу организација цивилног друштва у активности сарадње Савјета Европе*.

Укупни циљ: обезбиједити успјешне реформе у Босни и Херцеговини које ће њено законодавство, институције и праксу још више ускладити с европским стандардима у областима људских права, владавине закона и демократије те на тај начин подржати напоре земље да испуни своје обавезе као држава чланица Савјета Европе.

Људска права

Тематски исходи: Заштита људских права, равноправност и људско достојанство унапријеђени су кроз добро структурисану и координисану имплементацију стандарда људских права, укључујући и стандарде родне равноправности, слободе изражавања и слободе медија те кроз побољшану ефикасност система Европске конвенције о људским правима (ECHR).

Активности у овој области доприносе остварењу циљева одрживог развоја (SDG) Уједињених нација бр. 4 (потциљ 7),¹¹⁹ (конкретно потциљеви 1, 2 и С),¹²⁰ 8 (потциљ 8),¹²¹ 10 (потциљеви 2, 3, 4 и 7),¹²² 11 (потциљ 3)¹²³ и 16 (потциљ 3, 7, 10 и В).¹²⁴

¹¹⁹ Циљ 4, потциљ 7: До краја 2030. обезбиједити да сви ученици/ице стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој, између осталог и путем образовања за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасилја, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју.

¹²⁰ Циљ 5, потциљ 1: Окончати свуда и све облике дискриминације над женама и дјевојчицама. Потциљ 2: Елиминисати све облике насиља над женама и дјевојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, односно сексуално искоришћавање и друге облике искоришћавања. Потциљ Ц: Усвојити и оснажити добре политике и извршно законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и дјевојчица на свим нивоима.

¹²¹ Циљ 8, потциљ 8: Заштитити радна права и промовисати безбједно радно окружење за све раднике, укључујући раднике мигранте, а посебно мигранткиње и оне који раде на небезбједним радним мјестима.

¹²² Циљ 10, потциљ 2: До краја 2030. оснажити и промовисати друштвену, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидност, расу, етничку припадност, поријекло, религију или економски, односно неки други статус. Потциљ 3: Обезбиједити једнаке могућности и смањити неједнакости у исходима, између осталог и тако што ће се елиминисати дискриминишући закони, политике и праксе и што ће се у том погледу промовисати прикладно законодавство, политике и активности. Потциљ 4: Усвојити политике, посебно фискалну политику и политике у подручју плата и социјалне заштите, и прогресивно постићи већу равноправност. Потциљ 7: Омогућити уређену, безбједну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, између осталог и кроз примјену планираних и добро вођених миграционих политика.

¹²³ Циљ 11, потциљ 3: До краја 2030. у свим земљама унаприједити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима.

¹²⁴ Циљ 16, потциљ 2: Окончати злоупотребу и искоришћавање дјеце, трговину дјецом и све облике насиља и тортуре над дјецом. Потциљ 3: Промовисати владавину закона на националном и међународном нивоу и обезбиједити једнак приступ правди за све. Потциљ 7: Обезбиједити одговорно, укључиво, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима. Потциљ 10: Обезбиједити јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу с националним законодавством и међународним уговорима. Потциљ В: Промовисати и спроводити недискриминаторне законе и политике за одржив развој.

Исходи	Индикатори
<p>○ Дјелотворна примјена ECHR-а</p> <p><i>Унапређење ефикасности система ECHR-а на националном нивоу</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Босна и Херцеговина има подршку при остваривању потпуног и ефикасног извршења пресуда које се баве извршењем домаћих судских одлука; • У својен нацрт Закона о омбудсмену за људска права у Босни и Херцеговини; • Ојачани институционални капацитети Институције омбудсмена за људска права за ефикасно извршавање мандата; • Израђен свеобухватан оквир политике рада на промоцији и остваривању људских права; • Уведено системско образовање из људских права за правну струку и на правним факултетима; • Унапријеђен дигитални обухват институција за правосудну обуку; • Домаћи закони о заштити људских права избјеглица, миграната и тражилаца азила усклађени с релевантним европским и међународним стандардима; • Појачане специфичне заштитне мјере за рањиве особе у контексту миграција и азила; • Израђене и примјењене ефикасне алтернативе детенцији имиграната; • Системи и процедуре за заштиту дјеце појачани у контексту миграција, укључујући и кроз промоцију збрињавања у породици за дјецу без родитељске пратње. <p><i>Слобода изражавања и слобода медија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Прописи којима се обезбјеђује транспарентност власништва над медијским кућама и прописи о приступу информацијама усклађени с релевантним стандардима Савјета Европе; 	<p><i>Унапређење ефикасности система ECHR-а на националном нивоу</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број пресуда Европског суда за људска права (ECHR) које се тичу Босне и Херцеговине под надзором Комитета министара Савјета Европе (CM); • Број затворених предмета који се тичу Босне и Херцеговине; • Постотак особља из Институције омбудсмена за људска права чији су капацитети унапријеђени; • Постотак препорука Институције омбудсмена за људска права које су спровеле јавне и приватне институције; • Број мјера предузетих на изради свеобухватног оквира политика за промоцију и примјену људских права у складу с европским стандардима; • Број модула о људским правима уврштених у обуку Центра за едукацију судија и тужилаца Федерације Босне и Херцеговине и Центра за едукацију судија и тужилаца Републике Српске и на правним факултетима; • Број мјера уведених за унапређење и модернизовање установа за обуку судија и тужилаца; • Постотак правника и студената права који су учествовали у активностима изградње капацитета за људска права Савјета Европе и који су унаприједили своја знања о овој теми; • Постотак препорука Савјета Европе узетих у обзир у усвојеним законима и прописима о заштити људских права избјеглица, миграната и тражилаца азила; • Број израђених алтернативних мјера за притвор имиграната; • Број мјера предузетих како би се обезбиједило да дјеца без пратње и раздвојена дјеца буду поново спојена са својим примарним скарбницима или да им се пружи збрињавање у породици/алтернативно збрињавање. <p><i>Слобода изражавања и слобода медија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Постотак одредаба о усвојеном/измијењеном законодавству, прописима и документима политике о регулацији медија, приступу информацијама и медијској писмености које узимају у обзир стандарде и препоруке Савјета Европе; • Број пријављених упозорења и постотак упозорења која се тичу

<ul style="list-style-type: none"> • Додатно унапријеђен и обједињен систем јавних емитера и управљање на нивоу државе; • Повећани капацитети Министарства за људска права и избјеглице и других институција да организују и воде партиципативне процесе израде текстова закона и прописа о слободи изражавања и слободи медија, приступу информацијама и медијској писмености, те за праћење њихове имплементације; • Унапријеђени капацитети агенција за спровођење закона да се баве питањима заштите новинара; • Ојачани капацитети правосуђа за примјену права и обавеза медијских актера у складу с европским стандардима; • Значај слободног, квалитетног и безбједног новинарства додатно промовисан међу свим медијским актерима и у јавности, с посебним нагласком на безбједност новинарки; • Унапријеђена примјена права и обавеза везаних за приступ информацијама. 	<p>Босне и Херцеговине на Платформи Савјета Европе за промоцију заштите новинарства и безбједности новинара која су ријешена или затворена уз одговор државе;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Број учинковитих истрага напада на новинаре; • Постотак пресуда о питањима која се тичу медија, а које су усклађене с европским стандардима (укључујући судску праксу <i>ECtHR-a</i>); • Постотак медија који учествују у активностима Савјета Европе и показују повећану свијест о важности слободног, квалитетног и безбједног новинарства; • Број ефикасних одговора/реакција на притужбе о захтјевима за слободан приступ информацијама; • Број израђених материјала за повећање свијести о слободном, квалитетном и безбједном новинарству и број инстанци гдје су ти материјали подијељени.
<p>1.1. Једнакост и људско достојанство</p> <p><i>Родна равноправност, насилје над женама и насилје у породици</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Власти, службеници сектора правде и цивилно друштво уводе мјере за унапређење имплементације стандарда Конвенције Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција), да би се уклониле препреке за приступ жена правди; 	<p>Заштита података</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постотак одредаба у усвојеном/измијењеном законодавству (укључујући и законодавство о приступу информацијама) које узимају у обзир стандарде и препоруке Савјета Европе; • Постотак особља Агенције за заштиту личних података које показује унапријеђене капацитете за реализацију задатака, а нарочито у погледу изградње свијести; • Број процедура које спроведе Агенција за заштиту личних података по службеној дужности; • Број стручних мишљења које припреми Агенција за заштиту личних података; • Постотак обученог особља из управе које показује унапријеђене капацитете за омогућавање приступа информацијама уз поштовање принципа заштите личних података. <p><i>Родна равноправност, насилје над женама и насилје у породици</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера уведених за унапређење имплементације стандарда Истанбулске конвенције, да би се уклониле препреке за приступ жена правди;

<ul style="list-style-type: none"> • Правна струка има унапријеђено разумијевање алата за подстицање и праћење приступа жена правди, у складу с Истанбулском конвенцијом. <p><i>Антидискриминација, различитост и инклузија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Успостављена структурирана политика за мањинске језике; • Институције у Босни и Херцеговини обезбеђују спровођење <i>Акционог плана за унапређење стања људских права ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023.</i> (који тек треба да се усвоји), у складу са стандардима и препорукама Европске комисије против расизма и нетолеранције (ECRI); • Институција омбудсмана за људска права је боље опремљена за одговор на дискриминацију и нетолеранцију, у складу са својим мандатом националног тијела за равноправност; • Оснажени капацитети локалних власти да израђују и имплементирају планове, политике рада и пројекте, с активним мјерама инклузије којима се побољшава интеграција Рома; • Министарство за људска права и избјеглице у стању је да унаприједи свијест других институција и организација о нормативном оквиру везаном за говор мржње те да изради стратешки оквир за његово сузбијање; • Полиција, тужиоци и судије унапређују капацитете за идентификацију, истрагу, кривично гоњење и суђење злочина из мржње, укључујући злочине усмјерене против ЛГБТИ особа и других рањивих група, у складу с <i>ECRI</i>-јевим препорукама упућеним директно Босни и Херцеговини. 	<ul style="list-style-type: none"> • Постотак обучених правника који показују унапријеђен капацитет за подстицање и праћење приступа жена правди, у складу с Истанбулском конвенцијом; • Постотак подизања оптужница након кривичне пријаве насиља у породици; • Постотак одраслих особа оптужених за кривично дјело насиља у породици које су проглашене кривим. <p><i>Антидискриминација, различитост и инклузија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера предузетих на изради политике за мањинске језике у складу с европским стандардима; • Број мјера које предузму власти у складу с <i>Акционим планом за унапређење стања људских права ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023.</i> (који тек треба да се усвоји); • Постотак имплементираних одредаба из Препоруке <i>CM/Rec(2010)5</i> Комитета министара државама чланицама о мјерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета; • Резултат који постигне Босна и Херцеговина по питању људских права ЛГБТИ особа на индексу <i>Rainbow Europe</i>; ¹²⁵ • Постотак препорука Институције омбудсмана за људска права о борби против дискриминације које су спровеле јавне и приватне институције; • Постотак обученог особља за борбу против дискриминације у Институцији омбудсмана за људска права које показује унапријеђене капацитете за одговор на дискриминацију и нетолерантност; • Број локалних политика и иницијатива успостављених и имплементираних за унапређење интеграције Рома; • Број општинских службеника који су обучени и раде на мјерама намијењеним рјешавању потреба ромских заједница у одабраним општинама; • Постотак државних службеника и особља јавне управе који су прошли обуку Министарства за људска права и избјеглице и показују повећану свијест о нормативном оквиру везаном за говор мржње и способност за израду стратешког оквира за његово
--	--

¹²⁵ *Rainbow Europe* – алат за референтне вриједности ILGA-Europe – састоји се од *Rainbow* мапе и *Индекса* те националних препорука. Организација ILGA-Europe израђује *Rainbow* индекс од 2009. и користи га за илустрацију правног стања и стања политика за лезбејке, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне (ЛГБТИ) особе у Европи. *Rainbow* индекс рангира европске земље и територије према њиховим правним праксама и праксама политике за ЛГБТИ особе на њиховици 0-100%.

	<p>сузбијање;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постотак обучених службеника полиције, тужилаца и судија који показују унапријеђене капацитете за идентификацију, истрагу, кривично гоњење и суђење злочина из мржње, укључујући злочине усмјерене против ЛГБТИ особа и других рањивих група.
<p>1.2. Социјална права</p> <ul style="list-style-type: none"> • Домаћи закони у области социјалних и економских права усклађени са захтјевима Европске социјалне повеље; • Циљне струке (судије и правници) боље разумију одлуке Европског комитета за социјална права и у стању су да их примјењују у пракси 	<ul style="list-style-type: none"> • Постотак одредаба у усвојеном/измијењеном законодавству који узима у обзир стандарде и препоруке Савјета Европе о социјалним правима; • Број одредаба ESC-a за које је утврђена неусклађеност за Босну и Херцеговину; • Постотак обучених судија и правника који показују боље разумијевање судске праксе ECSR-a; • Број позивања на ESC у домаћим пресудама и правним захтјевима.

<p>Владавина закона</p> <p>Тематски исход: Демократска безбједност је повећана кроз унапријеђену имплементацију постојећег законодавства и европских стандарда, изразу подржавајућег правног и институционалног оквира за демократско друштво и побољшан квалитет правосуђа и ефикасност у сузбијању корупције, сајбер криминалитета и незаконите трговине.</p>	
<p>Активности у овој области ће допринијети постизању <i>SDG</i>-а 3 (потциљ 5),¹²⁶ 5 (потциљ 2 и А),¹²⁷ 8 (потциљ 7)¹²⁸ и 16 (посебно потциљева 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10 и А).¹²⁹</p>	
<p>Исходи</p> <p>2.1. Институције које се заснивају на владавини закона</p> <p><i>Независност и ефикасност правосуђа</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Обезбјеђена ефикасна имплементација пресуда Уставног суда у области људских права унутар опсега појединачних апелација и механизма оцјене уставности; Оснажена ефикасност правосудног система у складу са стандардима Европске комисије за ефикасност правосуђа (<i>CEPEJ</i>) и њеним алатима за ефикасност суда (тј. управљање предметима, правосудна статистика, управљање временом); Унапријеђен квалитет правосудног система у складу са <i>CEPEJ</i>-евим стандардима и алатима за квалитет правосуђа (сајбер правосуђе и анкете о задовољству корисника услуга суда); Одјељења за судску праксу одабраних судова потпуно оперативна у складу с најбољом европском праксом; Унапријеђени функционални ИТ алати за хармонизацију судске праксе и поштовање пресуда Европског суда за људска права, којима оперише правосуђе; 	<p>Индикатори</p> <p><i>Независност и ефикасност правосуђа</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Постотак домаћих пресуда усклађених са пресудама Уставног суда у области људских права унутар опсега појединачних апелација и механизма оцјене уставности; Број <i>CEPEJ</i>-евих индикатора и алата за ефикасност судова (управљање предметима, управљање временом, судска статистика) и квалитет правосуђа (проактивно управљање предметима, јавне комуникације и односи с медијима, анкете о задовољству корисника, алати за сајбер правосуђе) које користе Високи судски и тужилачки савет (ВСТС) и судови; <i>CEPEJ</i>-еви кључни индикатори усјешности (енгл. <i>Key Performance Indicators, KPI</i>) и контролна плоча (<i>dashboard</i>); Постотак изабраних судова који имају у потпуности оперативна одјељења за судску праксу; Број ИТ алата за хармонизацију судске праксе и поштовање пресуда Европског суда за људска права, којима оперише правосуђе;

¹²⁶ Циљ 3, потциљ 5: Појачати превенцију злоупотребе супстанци и лијечење посљедица такве злоупотребе, што обухвата и злоупотребу опојних дрога и штетну употребу алкохола.

¹²⁷ Циљ 5, потциљ 2: Елиминисати све облике насиља над женама и дјевојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, односно сексуално искоришћавање и друге облике искоришћавања. Потциљ А: Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима власништва, финансијским услугама, наслједству и природним ресурсима, у складу с националним законима.

¹²⁸ Циљ 8, потциљ 7: Предузети непосредне и учинковите мјере за искорјенљивање присилног рада, окончање модерног ропства и трговине људима и обезбједити забрану и уклањање најгорих облика дјецег рада, укључујући запошљавање и коришћење дјете војника, и до 2025. године окончати дјечи рад у свим његовим облицима.

¹²⁹ Циљ 16, потциљ 1: Свугдје значајно смањити све облике насиља и с њима повезане стопе смртних случајева. Потциљ 2: Окончати злоупотребу и искоришћавање дјете, трговину дјецом и све облике насиља и тортуре над дјецом. Потциљ 3: Промовисати владавину закона на националном и међународном нивоу и обезбједити једнак приступ правди за све.

Потциљ 4: До 2030. значајно смањити незаконите токове новца и оружја, побољшати проналажење и враћање украдене имовине и борити се против свих облика организованог криминалитета. Потциљ 5: Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим облицима. Потциљ 6: Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима. Потциљ 10: Обезбједити јавни приступ информацијама и заштити основних слобода, у складу с националним законодавством и међународним уговорима. Потциљ А: Оснажити релевантне националне институције, између осталог и преко међународне сарадње, за изградњу капацитета на свим нивоима, посебно у земљама у развоју, ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминалитета.

<ul style="list-style-type: none"> • Оснажени капацитети правне струке о темама везаним за ефикасност и квалитет правосуђа у складу с <i>СЕРЕЈ</i>-евим стандардима и алатима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Постотак обучених правника који показују унапријеђено познавање <i>СЕРЕЈ</i>-евих алата и методологија.
<p>2.2. Борба против криминалитета, безбједност и заштита грађана</p> <p><i>Борба против корупције и прања новца</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Законски оквир за превенцију корупције унапријеђен, с посебним фокусом на финансирање политичких странака, верификацију имовине и прихода јавних званичника, етику, интегритет и сукоб интереса; • Транспарентност бенефицијарног власништва унапријеђена, а злоупотреба корпоративних тијела ограничена; • Унапријеђена међагенцијска сарадња и разијена информација о случајевима економског криминалитета, укључујући информације садржане у обрасцима за пријаву имовине и регистрима бенефицијарног власништва; • Унапријеђени капацитети релевантних власти да воде финансијске истраге, да кривично гоне и суде предмете корупције, прања новца и финансирања тероризма; • Повећани капацитети релевантних власти да ублаже ризик тероризма у сектору непрофитних организација, те да имплементирају на ризику засновану супервизију у финансијском сектору и сектору одређених нефинансијских фирми и струка. <p><i>Сајбер криминалитет</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Израђене координисане политике и стратегије о сајбер криминалитету и сајбер безбједности и надлежне власти их примјењују; 	<p><i>Борба против корупције и прања новца</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Постотак одредаба у усвојеном/измијењеном законодавству о спречавању корупције које узимају у обзир стандарде и препоруке Савјета Европе; • Број предузетих мјера за израду Регистра стварних власника у складу са препорукама/стандардима Савјета Европе; • Број правних особа и законских рјешења која могу да понуде тачне и ажурне информације о бенефицијарном власништву за потребе Регистра стварних власника који ће бити успостављен; • Број мјера предузетих за подупирање разијене информација између релевантних агенција у предметима економског криминалитета; • Постотак обученог релевантног особља које показује унапријеђене капацитете за спровођење финансијских истрага, кривично гоњење и суђење у предметима корупције, прања новца и финансирања тероризма; • Постотак обученог особља које показује унапријеђене капацитете за ублажавање ризика од тероризма у сектору непрофитних организација и за имплементацију на ризику засноване супервизије у финансијском сектору и сектору одређених нефинансијских фирми и струка; • Број окончаних истрага о корупцији које покреће Државна агенција за истраге и заштиту (СИПА); • Број истрага у области прања новца; • Индекс перцепције корупције.¹³⁰ <p><i>Сајбер криминалитет</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера предузетих на координацији политика за сајбер криминалитет и сајбер безбједност; • Број захтјева за достављање информација о кориснику који се шаљу мултинационалним пружаоцима услуга;

¹³⁰ Од његовог покретања 1995. године, *Индекс перцепције корупције*, водећи истраживачки производ организације Transparency International, постао је водећи глобални индикатор корупције у јавном сектору. Овај индекс нуди годишњи преглед релативног степена корупције тако што рангира земље и територије широм свијета. Организација Transparency International је 2012. ревидирала методологију за израдању индекса како би омогућила поређење резултата из године у годину. Мјерење се биљежи на лествици од 0 ("изузетно корумпирано") до 100 ("врло чисто").

<ul style="list-style-type: none"> • Додатно унапријеђена међуагенцијска сарадња с циљем вођења паралелних финансијских истрага везаних за случајеве сајбер криминалитета; • Установљене и уходане мреже унапређења размијене информација и обавјештајних података о сајбер криминалитету између јавног и приватног сектора; • Унапријеђене ефикасност и постојећи капацитети институција које се баве борбом против сајбер криминалитета да сарађују на међународном нивоу; • Додатно унапријеђени капацитети власти да траже, привремено или трајно одузимају имовину стечену сајбер криминалитетом, те да спречавају прање новца на интернету и да прибављају електронске доказе; • Додатно оснажени капацитети правосудних органа да кривично гоне и суде дјела сајбер криминалитета и разматрају електронске доказе; 	<ul style="list-style-type: none"> • Број истрага сајбер криминалитета пропраћених паралелним финансијским истрагама и обратно; • Број модула за обуку о сајбер криминалитету и електронским доказима уврштених у редовни курикулум установа за обуку судија и тужилаца; • Број предмета у којима су коришћени обрасци Комитета Конвенције о сајбер криминалитету (T-CY) за очување доказа и захтјеве за узајамну правну помоћ (MLA); • Постотак обученог особља укљученог у борбу против сајбер криминалитета које показује повећане капацитете за претрес, привремено и трајно одузимање имовине стечене сајбер криминалитетом, за спречавање прања новца на интернету и за прибављање електронских доказа; • Постотак обучених судија и тужилаца укључених у борбу против сајбер криминалитета који показују повећане капацитете за кривично гоњење и суђење дјела сајбер криминалитета и за разматрање електронских доказа; • Број истрага сајбер криминалитета; • Број пресуда за дјела сајбер криминалитета.
<p><i>Трговина људима</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Оснажује се одговор кривичноправног система на трговину људима, с фокусом на ефикасне истраге и кривично гоњење таквих дјела, као и на бољу заштиту жртава прије, током и након судског поступка; • Оснажују се политике и мјере превенције које се баве кључним узрочницима трговине људима, с фокусом на подршку оснаживању жена, на трговину дјецом и трговину људима у сврху радне експлоатације; • Унапријеђен приступ заснован на људским правима, с фокусом на бољу идентификацију жртава и процедуре упућивања, нарочито кад су у питању дјеца жртве, те на бољи приступ правди и ефикасне правне лијекове. 	<p><i>Трговина људима</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број откривених, идентификованих и потпомогнутих жртава трговине људима у сврху радне експлоатације; • Број откривених, идентификованих и потпомогнутих жртава трговине дјецом; • Број потенцијалних жртава којима је пружена помоћ у сигурним кућама/склоништима; • Број истрага у предметима трговине људима; • Број кривичних гоњења у предметима трговине људима; • Број осуђених починилаца; • Број мјера предузетих како би се обезбиједило успостављање политика превенције и мјера које се односе на кључне узрочнике трговине људима;

<p>Злоупотреба дроге и илегална трговина дрогом</p> <ul style="list-style-type: none"> Унапријеђена оперативна сарадња на регионалном нивоу, између полицијских и царинских службеника који раде на аеродромима, за одговор на проблем трговине дрогом; Власти усвајају стратегије за борбу против злоупотребе илегалних супстанци и криминалних мрежа које искоришћавају мигранте и избјеглице; Затворско особље, здравствени и социјални радници имају капацитет да унаприједе приступ затвореника квалитетном лијечењу од овисности о дроги; Медицинско и немедицинско особље које ради у привременим објектима за мигранте и избјеглице унапређује способности раног откривања и праћења коришћења илегалних супстанци. <p>Затвори и полиција</p> <ul style="list-style-type: none"> Унапријеђене вјештине релевантног особља за рад на рехабилитацији и ресоцијализацији форензичких пацијената и других рањивих група у притвору; Особље судске полиције опскрбљено стратешким документима и оперативним смјерницама о личној и општој безбједности службеника суда који раде на борби против организованог криминалитета и корупције; У појединачним затворима спроведени пилот-пројекти пробацијске службе, с циљем постепеног успостављања пробацијских служби у Босни и Херцеговини; Знања и вјештине службеника за спровођење закона о стандардима људских права уграђене у праксу; Функционалне затворске обавјештајне јединице (ЗОЈ), са задатком прикупљања, анализе и размјене информација међу затворима и другим релевантним агенцијама, засноване на принципима 	<ul style="list-style-type: none"> Постотак обученог особља које показује унапријеђене капацитете за идентификацију жртава (укључујући и међу дјецом, мигрантима, избјеглицама и тражиоцима азила); Број жртава које су добиле обештећење. <p>Злоупотреба дроге и илегална трговина дрогом</p> <ul style="list-style-type: none"> Број мјера предузетих за потпору развијене информација међу полицијским и царинским службеницима на аеродромима за потребе сузбијања трговине дрогом; Број мјера успостављених за превенцију злоупотребе илегалних супстанци и искоришћавања миграната и избјеглица у криминалним мрежама; Постотак обученог затворског особља, здравствених радника и социјалних радника који показују унапријеђене капацитете за пружање квалитетног лијечења од овисности о дроги за затворенике; Постотак обученог медицинског и немедицинског особља у привременим објектима за мигранте и избјеглице које показује унапријеђене способности раног откривања и праћења коришћења илегалних супстанци. <p>Затвори и полиција</p> <ul style="list-style-type: none"> Постотак обученог релевантног особља које показује унапријеђене вјештине за рехабилитацију и ресоцијализацију форензичких пацијената и других рањивих група затвореника; Постотак усвојених/измијењених докумената политика и оперативних смјерница о заштити и безбједности службеника суда који раде на борби против организованог криминалитета и корупције, у којима се узимају у обзир стандарди и препоруке Савјета Европе; Број затвореника обухваћених пробацијским службама у појединачним затворима гдје се спроводе пилот-пројекти; Постотак службеника за спровођење закона обучених о стандардима људских права који потврђују да примјењују унапријеђена знања и вјештине у свом свакодневном раду; Број функционалних затворских обавјештајних јединица (ЗОЈ), са задатком прикупљања, анализе и размјене информација међу затворима и другим релевантним агенцијама, успостављених у обје ентитетске јурисдикције;
--	---

<p>динамичке затворске безбједности, успостављене у обје ентитетске јурисдикције;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обука затворског особља у Босни и Херцеговини специфично намијењена раду с насилним и екстремистичким затвореницима одржана усклађено и одрживо, с циљем једнообразне примјене алата и програма за насилне и екстремистичке затворенике, те за унапређење коришћења механизма међуагенцијске сарадње. 	<ul style="list-style-type: none"> • Постотак сличности између курикулума за обуку затворског особља које ради са насилним и екстремистичким затвореницима и алата и програма рехабилитације за насилне и екстремистичке затворенике у све три административне јурисдикције; • Број сарадничких платформи за учење, размјену праксе и информација; • Број затвора гдје су израђени алати и програми примјењени у пракси.
---	---

Демократија	
Тематски исход: Демократизација друштва подржава се кроз интегритет избора, оснажену локалну демократију, учешће грађана у демократском доношењу одлука и кроз едукацију.	
Активности у овој области ће допринијети постизању <i>SDG</i> -а 4 (потциљ 7), ¹³¹ 5 (потциљ 7), ¹³¹ 10 (потциљ 2), ¹³³ 11 (потциљ 3) ¹³⁴ и 16 (потциљеви 6 и 7). ¹³⁵	
Исходи	Индикатори
<p>3.1. Демократско управљање</p> <p><i>Избори</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Медијско извјештавање о изборном периоду побољшано у смислу ефикасности и професионализма; • Капацитети Централне изборне комисије (ЦИК) и изборних комисија повећани како би постале професионалније, инклузивније и транспарентније; • У одговарајућим општинама повећана свијест о недовољно заступљеним категоријама бирача (посебно жена и националних мањина). <p><i>Учешће грађана у демократском доношењу одлука</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Регулаторни оквир за учешће грађана у општинама и регијама гдје се ради пилотирање пружа повољно окружење за укључивање грађана и организација цивилног друштва (ОЦД) у процесе реформираних одлука у њиховим заједницама и регијама; • Грађани и цивилно друштво активно укључени у процес доношења одлука у општинама и регијама Босне и Херцеговине гдје се врши пилотирање; • Дјелотворне дијалогске платформе у општинама и регијама гдје се врши пилотирање доприносе динамичној интеракцији између грађана и јавних власти. 	<p><i>Избори</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Постотак обучених представника медија који показују унапријеђене капацитете за стручно посматрање изборног процеса; • Постотак обученог особља ЦИК-а које показује унапријеђене капацитете за извршење свог мандата; • Излазност жена и недовољно заступљених грађана на изборима; • Број позитивних оцјена одржавања избора у извјештајима међународних посматрачких мисија европских и међународних организација. <p><i>Учешће грађана у демократском доношењу одлука</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера предузетих како би се обезбиједило да регулаторни оквир за учешће грађана у општинама гдје се врши пилотирање узима у обзир стандарде и препоруке Савјета Европе у погледу укључивања грађана и организација цивилног друштва; • Број платформи за дијалог грађана и јавних власти успостављених у општинама и регијама гдје се врши пилотирање; • Број локалних званчника, грађана и организација цивилног друштва код којих је у мјестима гдје се врши пилотирање (селима, градовима и општинама) повећана свијест о партиципативном процесу доношења одлука.

¹³¹ Циљ 4, потциљ 7: До краја 2030. обезбиједити да сви ученици/ице стекну знања и вјештине потребне да се унаприједи одрживи развој, између осталог и путем образовања за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасилља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју.

¹³² Циљ 5, потциљ 1: Окончати свуда и све облике дискриминације над женама и дјевојчицама.

¹³³ Циљ 10, потциљ 2: До краја 2030. оснажити и промовисати друштвену, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидност, расу, етничку припадност, поријекло, религију или економски, односно неки други статус.

¹³⁴ Циљ 11, потциљ 3: До краја 2030. у свим земљама унаприједити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање насеља и за управљање њима.

¹³⁵ Циљ 16, потциљ 6: Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима. Потциљ 7: Обезбиједити одговорно, укључиво, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима.

<p><i>Промоција доброг управљања и реформи локалне управе</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Власти из Града Мостара примјењују одговарајуће мјере и политике да испуне препоруке грађана и уврсте делиберативне активности у своје процесе доношења одлука; • У одабраним општинама изабрани представници и јавни званичници на локалном нивоу јачају своје капацитете и вјештине за увођење иновативних приступа за сарадничко управљање, делиберативну демократију и учешће грађана; • Локалне власти имају повећане капацитете за изградњу јавне етике, транспарентности, заговарања и заштите људских права на локалном нивоу; • Оснажени институционални капацитети два главна савеза општина и градова; • Међуопштинске и међунитетске мреже подржане кроз изградњу капацитета и колегијално учење да развију прекограничну сарадњу прилагођену датом мјесту. <p><i>Мјере за изградњу повјерења</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Додатно оснажен међунитетски дијалог на нивоу локалних заједница; • Додатно оснажена сарадња између начелница; • Млади из свих подијељених општина учествују у новим заједничким пројектима те се и даље развија мрежа младих. 	<p><i>Промоција доброг управљања и реформи локалне управе</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера које власти Града Мостара усвоје као одговор на препоруке грађана; • Постотак обучених локалних изабраних представника и јавних званичника који показују унапријеђене капацитете и вјештине за уврштавање иновативних приступа сарадничком управљању и ангажману грађана и за изградњу јавне етике, транспарентности и заговарања у сврху заштите људских права; • Број мјера предузетих на оснаживању институционалних капацитета савеза општина за извршење њиховог мандата; • Број обученог особља из међуопштинских и међунитетских мрежа за изградњу прекограничне сарадње засноване на датом мјесту. <p><i>Мјере за изградњу повјерења</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број имплементираних међуопштинских пројеката; • Број учесника (узимајући у обзир и родну перспективу) у међуопштинским пројектима; • Број заједнички организованих активности мреже начелница; • Број заједнички организованих активности мреже младих.
<p>3.2. Демократско учешће</p> <p><i>Образовање за демократију</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Домаћи доносиоци одлука и практичари у образовању додатно ускладили образовне стандарде и приступе Босне и Херцеговине с европским стандардима, укључујући и по питању сегрегације у школама; • Институције високог образовања примјењују механизме за спречавање корупције и оснаживање етике, транспарентности и интегритета у високом образовању; • Наставници и студенти на институцијама високог образовања понашају се с интегритетом у својим академским подухватима у складу с међународним стандардима; 	<p><i>Образовање за демократију</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Број мјера успостављених за даље усклађивање образовних стандарда и приступа Босне и Херцеговине с европским стандардима, укључујући и по питању сегрегације у школама; • Број мјера успостављених за спречавање корупције и за оснаживање етике, транспарентности и интегритета у високом образовању; • Постотак обучених наставника и студената на институцијама високог образовања који показују повећано знање о принципу интегритета у образовању;

<ul style="list-style-type: none"> • Унапријеђене су компетенције наставника, руководилаца школа и другог школског особља за имплементацију циљева из <i>Препорука за политичке дјеловања са Малом пута за унапређење инклузивног образовања</i>; • Повећана је свијест друштва о квалитетном образовању као јавном добру и основном људском праву. 	<ul style="list-style-type: none"> • Модел зрелости академског интегритета (енгл. <i>Academic Integrity Maturity Model, AIMM</i>)¹³⁶ за Босну и Херцеговину; • Број домаћих иницијатива за подршку академског интегритета и транспарентности; • Постотак обучених наставника, руководилаца школа и другог школског особља које показује унапријеђене капацитете за имплементацију циљева из <i>Препорука за политичке дјеловања са Малом пута за унапређење инклузивног образовања</i>; • Број пилот-школа које користе демократску школску културу да оснаже учешће ученика у животу школе; • Број појединаца из шире јавности до којих су досегле кампање повећања свијести о квалитетном образовању као јавном добру и основном људском праву.
---	---

¹³⁶ Модел зрелости академског интегритета (AIMM) израчунава профил зрелости земље на основу девет мјерила израчунатих из анкетних података. Видјети Платформу Савјета Европе о етици, транспарентности и интегритету у образовању (ETINED). Том 5: *Пројекат у Југоисточној Европи о политикама академског интегритета*, јануар 2018, стр. 61, доступно на <http://im.coe.int/prems-016918-gbr-2512-etined-vol-5-souv-texte-texte-recadre-8482-bat-16x24-w/168078499c>.

ДОДАТАК II: РЕГИСТАР РИЗИКА

Опис ризика	Активности за ублажавање
<p align="center">Ризици везани за политику</p> <p>Сценарио у најбољем случају – повећана подршка и спремност за рад на неопходним реформама резултују повећаним обимом и темпом реформи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Консензус о реформама је постигнут у широком политичком спектру; • Реформе се учинковито спроводе и уживају подршку грађана. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дискусије које ће се одржати о могућем проширењу обима активности резултују; • Повећањем свијести циљаних група (укључујући грађане) о укључености Савјета Европе у процесе реформи; • Проширеним активностима изградње капацитета, посебно за партнере који промовишу стандарде Савјета Европе; • Снажнијом подршком институцијама Босне и Херцеговине и другим партнерима.
<p>Основни сценарио – трајна политичка стабилност</p> <ul style="list-style-type: none"> • Почетак и/или дјелимична имплементација реформи и одсуство противљења њиховој имплементацији у одређеним друштвеним групама; • Дјелимична подршка политичких снага за реформе у току; • Друштвени притисак за брзо спровођење реформи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Подршка домаћим властима како би се обезбједила усклађеност законодавних и регулаторних оквира са стандардима Савјета Европе; • Даља изградња капацитета институција за имплементацију ових стандарда уз обезбјеђивање домаћег власништва над процесом, повећање свијести становништва о овим стандардима; • Омогућавање контаката и сарадње међу подржаваоцима реформи из различитих грана власти и из цивилног друштва; • Подршка владиним напорима за повећање свијести становништва о динамички реформи.
<p>Сценарио у најгорем случају – повећање политичке нестабилности/изостанак реформи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Повећање поларизације друштва; • Реформски процес се успорава или зауставља; • Недостатак политичке воље за имплементацију реформи; • Недостатак консензуса међу ентитетима и политичким странкама на власти; • Демократско назадовање које доводи до слабљења институција и погоршања ситуације за одређене друштвене групе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Повећати свијест циљаних група о важности примјене стандарда Савјета Европе; • Позивати се на релевантност препорука тијела Савјета Европе за мониторинг; • Омогућавање контаката и сарадње међу подржаваоцима реформи из различитих грана власти и из цивилног друштва и промовисање дијалога између власти и цивилног друштва о примјени стандарда; • Ослоњити се на овлашћења извршних тијела Савјета Европе да доносе одлуке и на капацитете за контакте и широку комуникацију Канцеларије Савјета Европе у Сарајеву за потребе подршке дијалогу; • Повећати усмјереност на заштиту права рањивих група;

	<ul style="list-style-type: none"> • Повећати усмјереност на активности изградње капацитета за које је мање вјероватно да ће бити погођене страначким опеређењима;¹³⁷ • Размотрити заједничке стратегије ублажавања с међународним партнерима (нарочито Европском унијом).
Ризици везани за реализацију пројекта/програма	
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак финансијских средстава за имплементацију Акционог плана. 	<ul style="list-style-type: none"> • Повећати редовне напоре за мобилизацију ресурса на координисан начин у најранијој могућој фази унутар земље и из централне канцеларије; • Финансирање додијелити програмима са снажним потенцијалом за међусобну синергију при чему се ресурси расподељују на најучинковитији начин; • Повећати и унаприједити комуникацију резултата ранијих и актуелних активности у земљи; • Наставити узимати у обзир повратне информације од партнера и донатора како би се унаприједио дизајн пројеката, имплементација, праћење на основу резултата и пракса извештавања у сврху привлачења и одржавања интереса донатора.
<ul style="list-style-type: none"> • Поремећаји процеса имплементације услед високе стопе флукутације запосленика у партнерским институцијама. 	<ul style="list-style-type: none"> • Имплементирати процедуре за подршку дугорочном институционалном памћењу у партнерским институцијама; • Обезбиједити одрживост акумулације знања у партнерским институцијама.
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак учинковитих механизма координације с домаћим и међународним партнерима како би се избјегла преклапања и обезбиједиле синергије између програма. 	<ul style="list-style-type: none"> • Повећати број заједничких активности с међународним партнерима с којима је већ остварена координација планова како би се ојачала заједничка порука, остварила економичност и повећала прихваћеност реформи; • При осмишљавању интервенција узимати у обзир потребе и приоритете земље и усмјерити се на јасне циљеве; • Наставити учешће на координационим платформама међународне заједнице и дијелити научене лекције; • Наставити укључивање широког спектра актера на састанцима управних одбора пројеката; • Наставити обезбеђивати редовну комуникацију пројектног особља из централне канцеларије с локалним особљем; • Одржати комуникацију с донаторском заједницом;

¹³⁷ The London School of Economics and Political Science, *Progress Review and Final Evaluation of the Council of Europe Action Plan for Bosnia and Herzegovina 2018-2021* [Преглед напретка и коначна евалуација Акционог плана Савјета Европе за Босну и Херцеговину 2018-2021], коначни извјештај, април 2021., стр. 9, доступно на <https://rm.coe.int/final-ap-bih-evaluation-report-2021-04-27-pdf/1680a2cbb3>.

	<ul style="list-style-type: none"> • Одржати комуникацију с Министарством иностраних послова Босне и Херцеговина као улазном тачком; • Ослонити се на капацитете за контакте и ширу комуникацију Канцеларије Савјета Европе у Сарајеву.
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак предвидљивости и одрживости резултата због сложености и сукобљених циљева реформског процеса. 	<ul style="list-style-type: none"> • Интерактивно праћење програма за потребе мјерења унапређења правних оквира, институционалних окружења и политика; обезбјеђење релевантних статистичких података; • Обезбједити редовно преиспитивање потреба и у складу с тим прилагођавати интервенције промјенама у окружењу и новим приоритетима; • Оцијенити ниво јавне свијести и по потреби оставити времена за прилагођавање имплементације; • У својити мултидисциплинарни приступ с више актера, нарочито кроз укључивање локалних институција и цивилног друштва; • Подржати умрежавање програма, домаћих и међународних партнера, уз постепени и реални приступ подржавању настајућих позитивних промјена.
<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак капацитета у организацијама цивилног друштва (ОЦД) да буду активни партнери у имплементацији активности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Додатне консултације с домаћим актерима и транспарентан и подробан процес одабира ОЦД партнера; • Детаљно и редовно праћење активности које спроводе организације цивилног друштва како би се омогућило брзо исправљање и одговарање на изазове уз помоћ активности изградње капацитета и повећања свијести; • Наставити додјељивати неповратна средства за додатно оснаживање организација цивилног друштва.
<ul style="list-style-type: none"> • Дуготрајан и сложен домаћи процес набавки који проузрокује кашњење у имплементацији пројеката. 	<ul style="list-style-type: none"> • Унапријед процијенити домаће капацитете како би се обезбједило да поступци набавке могу да се спроведу унутар усаглашених рокова; • Успоставити заштитне мјере у случају да домаћи процес набавке пробије рокове; • Испитати могућност додјеле неповратних средстава корисницима за спровођење набавки.

<ul style="list-style-type: none"> • Родни стереотипи негативно утичу на имплементацију пројекта. • Недостатак знања и вјештина за увођење родног аспекта (<i>gender mainstreaming</i>) међу домаћим партнерима, укључујући и за спровођење родне анализе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Родно осјетљива комуникација и процјена материјала пројеката како би се предložиле одговарајуће формулације; • Спровести кампање повећања свијести; • Подржати изградњу капацитета домаћих партнера за прикупљање, анализу и коришћење релевантних информација, предузимање мјера за повећање свијести о родној неравноправности и увођењу родног аспекта (<i>gender mainstreaming</i>) међу актерима, сарадња с организацијама цивилног друштва које раде на родној равноправности и женским правима, оспособљавање капацитета бранилаца људских права, нарочито жена.
--	---

Ризици везани за комуникацију

<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак знања и свијести међу главним међународним и домаћим партнерима, циљаним групама и у широј јавности о доприносу Савјета Европе реформама у земљи. • Недостатак разумијевања међу циљаним групама о користима реформи у релевантним областима за квалитет живота грађана. • Недостатак прикупљања података о бројевима корисника или одбијање штампаних медија и телевизијских канала да уступе те податке, чиме се онемогућује евалуација утицаја видљивости активности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Израдити комуникациону стратегију за програме како би се гајио интерес за процес реформи и активности Савјета Европе у том погледу међу главним актерима, а за добробит грађана; • Повећати свијест шире и стручне јавности о доприносу Савјета Европе реформама; • Повећати брзину размијене информација, посебно уз помоћ платформи друштвених медија; • Повећати комуникацију на локалном језику како би се обезбиједило што шири обухват јавних комуникација; • Усвојити приступ комуникацији усмјерен на резултате и локални ниво како би се допрло до различитих циљаних група с јасном поруком о доприносу Савјета Европе пројектима у свакодневном животу грађана; • Користити разнолике канале комуникације за допирење до шире публике и омогућавање приступа информацијама о доприносу Савјета Европе реформама и о конкретним пројектима у свакодневном животу грађана. Друштвени медији се користе као директан и мјерљив канал комуникације са широм јавности.
<h3>Ризици везани за здравствену ситуацију</h3>	
<ul style="list-style-type: none"> • Немогућност организације догађаја због правила социјалног дистанцирања и ограничења окупљања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ослонити се на претходно искуство и раније имплементиране мјере (нпр. за вријеме пандемије COVID-19); • Ослонити се на алтернативне методе организације састанака и обука (видео-конференције, вебинари); • Детаљно пратити здравствену ситуацију како би се догађаји који због осјетљивости теме не могу да се одрже онлајн одржали уз физичко присуство учесника чим то буде могуће (уз потпуно поштовање мјера социјалног дистанцирања).
<ul style="list-style-type: none"> • Промјене у приоритетима домаћих партнера због непредвиђених околности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Одржати блиску комуникацију с домаћим властима и одговорати на промјене потреба како би се на најбољи начин одговорило на потребе корисника уз одржавање усмјерености на суштинске вриједности Савјета Европе; • Превести и подијелити стандарде и специфичне препоруке Савјета Европе како би се обезбиједило да заштита људских

	права, владавина закона и демократија остану међу приоритетима на агенди власти.
<ul style="list-style-type: none"> • Немогућност спровођења активности на терену због ограничења међународних и локалних путовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ослонити се на претходно искуство и раније имплементиране мјере (<i>нпр.</i> за вријеме пандемије COVID-19); <ul style="list-style-type: none"> - Усмјерити се на активности које могу да се реализују даљински до престанка ограничења, као што су истраживање и канцеларијски послови у кратком року; - Редовно ревидирати планове рада (уз могућу прерасподјелу средстава) како би били усклађени с примјењивим ограничењима; - Испитати алтернативне методе рада: видео-конференције, онлајн обуке и анкете, итд.

ДОДАТАК III: ФИНАНСИЈСКА ТАБЕЛА

Сектори	Укупни буџет (износи у еврима)
Људска права	5 462 157
1. Дјелотворна примјена <i>ECHR</i> -а	4 125 356
2. Једнакост и људско достојанство	936 801
3. Социјална права	400 000
Владавина закона	7 493 231
1. Институције које се заснивају на владавини закона	1 837 805
2. Борба против криминалитета, безбједност и заштита грађана	5 655 426
Демократија	5 643 256
1. Демократско управљање	3 320 000
2. Демократско учешће	2 323 256
Координација, управљање и резерве	539 003
УКУПНО	19 137 647

ДОДАТАК IV: ИЗВОРИ/РЕЛЕВАНТНИ ДОКУМЕНТИ

Документи Савјета Европе

1. Техничка сарадња с Босном и Херцеговином

- Акциони план Савјета Европе за Босну и Херцеговину за период 2018–2021.
- Екстерна евалуација Акционог плана за период 2018–2021.
- Извјештај о прегледу напретка по Акционом плану за период 2018–2021.

2. Генерални секретар Савјета Европе

- Мултилатерализам 2020, Годишњи извјештај Генералног секретара
- Безбједност новинара, информативни документи, SG/Inf(2021)2, 4. 2. 2021.
- Стање демократије, људских права и владавине закона: Демократска обнова Европе, Извјештај Генералног секретара Савјета Европе, 2021.

3. Европски суд за људска права (ECtHR)

- Одјељење за извршење пресуда Европског суда – информативни лист о Босни и Херцеговини
- Пракса Европског суда у односу на Босну и Херцеговину

4. Комесар за људска права Савјета Европе (Комесар)

- Закључци Радионице о имплементацији и утицају домаћих акционих планова за људска права коју је организовао Нилс Муижниекс, (бивши) комесар – 2. 6. 2017.
- Изјаве Комесара Савјета Европе – одјељак за Босну и Херцеговину
- Писмо Комесара председавајућем Савјета министара Босне и Херцеговине и министру безбједности Босне и Херцеговине – 7. 12. 2020.
- Извјештај Нилса Муижниекса, (бившег) комесара, након посјете Босни и Херцеговини од 12. до 16. 6. 2017.

5. Комитет министара Савјета Европе (CM)

- 13. годишњи извјештај Комитета министара о надзору над извршењем пресуда и одлука Европског суда за 2019.
- Препорука CM/Rec(2010)5 Комитета министара државама чланицама о мјерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета
- Препорука CM/Rec(2016)4 Комитета министара државама чланицама о родној равноправности и медијима
- Препорука CM/Rec(2018) 1 [1] Комитета министара државама чланицама о медијском плурализму и транспарентности власништва над медијима
- Препорука CM/Rec(2019)5 Комитета министара о систему Европске конвенције о људским правима у универзитетском образовању и стручном усавршавању
- Препорука CM/RecChL(2016)4 Комитета министара о примјени Европске повеље о регионалним или мањинским језицима (ECRML) у Босни и Херцеговини
- Извјештај о Босни и Херцеговини, Усклађеност са обавезама и одређењима, 19. извјештај (мај 2016. – мај 2018)

- Резолуција CM/ResCMN(2019)8 о примјени Оквирне конвенције за заштиту националних мањина (FCNM) у Босни и Херцеговини (четврти циклус)

6. Конгрес локалних и регионалних власти Савјета Европе (Конгрес)

- Извјештај о доприносу Конгреса поновном одржавању локалних избора у Мостару с обзиром на опште изборе у Босни и Херцеговини у октобру 2020. (CPL38(2020)02prov – 19. 2. 2020.)

- Комитет о поштовању обавеза и одређења држава чланица Европске повеље о локалној самоуправи (Комитет за мониторинг), Информативни извјештај о локалним изборима одржаним у Босни и Херцеговини (15. 11. 2020.) и у Мостару (20. 12. 2020.), 9. 2. 2021, CG-MON(2021)18-09.

- Препорука 442 (2019) о локалној и регионалној демократији у Босни и Херцеговини (442 (2019))

7. Парламентарна скупштина Савјета Европе (PACE)

- Резолуција 2201 (2018) Парламентарне скупштине Савјета Европе о поштовању обавеза и одређења Босне и Херцеговине

8. Тијела за мониторинг и стручна савјетодавна тијела Савјета Европе

- Савјетодавни комитет о Оквирној конвенцији за заштиту националних мањина (ACFC) – Четврто мишљење о Босни и Херцеговини – 9. 11. 2017.

- Комитет стручњака за процјену мјера против прања новца и финансирања тероризма (MONEYVAL) – Трећи редовни накнадни извјештај о Босни и Херцеговини – Захтјев се уклања из редовног накнадног процеса – Напомена Секретаријата – 7. 9. 2020.

- Комитет чланица Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима, Препорука CP (2017)27 о примјени Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима у Босни и Херцеговини – 13. 10. 2017.

– COP Конвенција 198 – Извјештај о мониторингу (чл. 11 и чл. 25 ст. 2–3) – 2019.

- Извјештај о Босни и Херцеговини Европске комисије против расизма и нетолеранције (ECRI) – пети круг мониторинга – 2017.

- Закључци ECRI-ја о примјени препорука које се тичу Босне и Херцеговине и подлијежу привременом мониторингу – објављени 19. 3. 2020.

- Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија): Мишљење о Нацрту закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине – Венеција, 23–24. 10. 2015. (CDL-AD(2015)034-е)

- Венецијанска комисија, Извјештај пријатеља суда (*amicus curiae*) за Уставни суд Босне и Херцеговине о начину избора делегата у Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Венеција, 14–15. 10. 2016. (CDL-AD (2016)024)

- Венецијанска комисија, Канцеларија за демократске институције и људска права (ODIHR), Заједничко мишљење¹³⁸ о правном оквиру којим се уређује слобода мирног окупљања у Босни и Херцеговини, у њена два ентитета и у Дистрикту Брчко – Венеција, 6–7. 12. 2019. (CDL-AD (2019)026)

- Венецијанска комисија, Мишљење о Нацрту закона о измјенама Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине – онлајн пленарна сједница, 19–20. 3. 2021.

- Венецијанска комисија, Мишљење о Нацрту закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине – Венеција, 21–22. 3. 2014.

- Венецијанска комисија, Мишљење о Нацрту закона о спречавању сукоба интереса у институцијама Босне и Херцеговине – 1–2. 7. 2021.

- Група стручњака за борбу против трговине људима (GRETA), Други круг евалуације – Извјештај о примјени Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима у Босни и Херцеговини – 17. 7. 2017.

¹³⁸ Организација за безбједност и сарадњу у Европи (ОЕБС) / Канцеларија за демократске институције и људска права (ODIHR).

- Група држава против корупције (GRECO), четврти круг евалуације – Спречавање корупције међу члановима парламента, судијама и тужиоцима – Извјештај о евалуацији за Босну и Херцеговину 2016.
- GRECO четврти круг евалуације – Спречавање корупције међу члановима парламента, судијама и тужиоцима – Извјештај о усклађености Босне и Херцеговине 2018.
- GRECO четврти круг евалуације – Спречавање корупције међу члановима парламента, судијама и тужиоцима – Други извјештај о усклађености Босне и Херцеговине 2020.
- Платформа за промоцију заштите новинарства и безбједности новинара, Годишњи извјештај за 2021. партнерских организација Платформе Савјета Европе за промоцију заштите новинарства и безбједности новинара „Тражи се! Стварна акција за слободу медија у Европи”
- Извјештаји Европског комитета за социјална права (ECSR)
- Извјештај Влади Босне и Херцеговине о посјети Босни и Херцеговини Европског комитета за спречавање мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања (CPT) од 29. 9. до 9. 10. 2015. године, 2016.

9. Специјални представник Генералног секретара Савјета Европе за миграције и избјеглице

- Извјештај амбасадора Драхослава Штефанека о стању на терену након посјете Босни и Херцеговини 24–30. 1. 2021 (28. 6. 2021)
- Извјештај амбасадора Томаша Бочека о стању на терену након посјете Босни и Херцеговини и Хрватској 24–27. 7. и 26–30. 11. 2018 (23. 4. 2019)

10. Група Савјета Европе за сарадњу у борби против злоупотребе опојних дрога и незаконите трговине опојним дрогама (Група Помпиду)

- Студија „Системи лијечења од овисности о опојним дрогама у Источној и Југоисточној Европи” – 2017.

11. Дирекција на интерни надзор

- Евалуација рада Савјета Европе под програмском линијом „Затвори и полиција”, 2016–2019. (јануар 2021).

12. Смјернице/Стратегије

- [Комплет алата Савјета Европе за увођење родног аспекта у пројекте сарадње](#)
- [Приручник Савјета Европе за затворске и пробацijske службе о радикализацији и насилном екстремизму](#)
- [Акциони план Савјета Европе „Јачање судске независности и непристрасности”](#)
- [Методологија Савјета Европе за управљање пројектима](#)
- [Методологија Савјета Европе за политику управљања ризицима](#)
- [Смјернице Савјета Европе за управљање ризицима](#)
- [Стратегија за родну равноправност 2018–2023.](#)
- [Смјернице за учешће грађана у политичком доношењу одлука](#)
- [Смјернице о учешћу организација цивилног друштва у активностима сарадње Савјета Европе](#)
- [Практични водич приступа утемељеног на људским правима за пројекте сарадње](#)
- Стратегија за права дјетета 2022–2027.

13. Документи које су доставиле власти Босне и Херцеговине

- Извјештај Босне и Херцеговине према члану 68, став 1, Конвенције Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Основни извјештај) поднесен Групи стручњака за борбу против насиља над женама и насиља у породици (GREVIO) 6. 2. 2020. GREVIO/Inf (2020)12
- Извјештај власти БиХ о мјерама предузетим за усклађивање с Препоруком CP(2017)27 Комитета чланица о примјени Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима, други круг евалуације, поднесен 8. 10. 2018.

- Одговор Босне и Херцеговине на Упитник за евалуацију примјене Конвенције Савјета Европе о борби против трговине људима у чланицама – 7. 9. 2020.

14. Остало (радни документи)

- Оцјена капацитета Босне и Херцеговине за прикупљање, обраду и пренос правосудних статистичких података – Извјештај Европске комисије за ефикасност правосуђа (СЕРЕЈ) у оквиру акције Хоризонталног инструмента „Ка бољој евалуацији резултата напора за реформу правосуђа на Западном Балкану – Контролна плоча за Западни Балкан”

- Хоризонтални инструмент II – Екстерна средњорочна евалуација

- Заједнички програм Европске уније/Савјета Европе о кибернетичком криминалу: Коначни извјештај Пројекта идентификовања имовине проистекле из кривичних дјела на интернету у Југоисточној Европи и Турској

- Регионална компаративна студија о оснаживању тијела за равноправност на Западном Балкану у области говора мржње спроведена у склопу пројекта „Промоција различитости и једнакости на Западном Балкану” у оквиру Хоризонталног инструмента за Западни Балкан и Турску

- SPACE I – 2020 – Годишња затворска статистика Савјета Европе: Затворске популације, Стразбур, 2021.

Домаћи документи политике Босне и Херцеговине (усвојени или у процедури за усвајање)

- Акциони план за унапређење стања људских права и основних слобода ЛГБТИ особа у Босни и Херцеговини за период 2021–2023.

- Стратегија Босне и Херцеговине за миграције и азил (2021–2026)

- Заједничко језгро наставних планова и програма Агенције за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО)

- Џендер акциони план Босне и Херцеговине 2018–2022.

- Стратегија реформе правосуђа (2021–2027)

- Оперативна стратегија Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за период 2016–2021.

- Препоруке за политике дјеловања са мапом пута за унапређење инклузивног образовања

- Приоритети за развој високог образовања у Босни и Херцеговини у периоду 2016–2026.

- Акциони план Републике Српске за борбу против дјечије порнографије 2020–2022.

- Акциони план Републике Српске за борбу против сајбер криминалитета 2020–2022.

- Акциони план Републике Српске за дигиталну форензику 2020–2022.

- Стратегија Републике Српске за борбу против сајбер криминалитета за период 2020–2024.

- Документ стратешке политике, План за поступање с насилним затвореницима и за међуагенцијску сарадњу (2020–2025)

- Стратегија за борбу против трговине људима у Босни и Херцеговини 2020–2023.

www.coe.int

Савјет Европе
Канцеларија Генералне дирекције за програме

Avenue de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
E-mail: odgp@coe.int
www.coe.int/programmes

Савјет Европе
Канцеларија у Сарајеву

Змаја од Босне 11
71000 Сарајево
Босна и Херцеговина
E-mail: coe.sarajevo@coe.int
www.coe.int/sarajevo

Савјет Европе је водећа организација људских права на европском континенту. Чини је 47 држава чланица, укључујући и све државе чланице Европске уније. Све државе чланице Савјета Европе приступиле су Европској конвенцији о људским правима која је осмишљена да штити људска права, демократију и владавину закона. Европски суд за људска права надзире спровођење Конвенције у државама чланицама.